

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Proměny mateřství v médiích

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Geraldina Palovčíková CSc.

Vypracovala:

Eliška Vránová

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Proměny mateřství v médiích zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno 30. listopadu 2012

.....

Eliška Vránová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčikové CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Eliška Vránová

OBSAH

Úvod.....	3
1. Mateřství.....	4
1.1. Mateřství jako přirozenost ženy	4
1.2. Historie mateřství do 20. století	5
1.3. Kult mateřství	7
1.4. Nová role otce a fenomén bezdětnosti ve 20. století.....	9
2. Společnost a mateřství.....	11
2.1. Gender a společnost.....	11
2.2. Genderové role v domácnosti	12
2.3. Role ženy a muže v mateřství	14
3. Vliv médií.....	16
3.1. Vliv na celou společnost	16
3.2. Vliv na rodinu	17
3.3. Média a gender	18
4. Úvod do praktické části.....	20
4.1. Cíl výzkumného šetření	20
4.2. Metoda výzkumu.....	20
4.3. Charakteristika respondentů	21
5. Hypotézy a výsledky	21
5.1. Hypotézy.....	21
5.2. Výsledky dotazníkového šetření	21
5.3. Verifikace hypotéz	38
6. Komparace časopisových článků	42
6.1. Mediální prezentace mateřství po roce 1950.....	42
6.2. Časopisové články z roku 1980.....	44

6.3. Současné články o dětech, rodině i mateřství	46
6.4. Shrnutí komparace časopisů	48
Závěr	51
Resumé	53
Anotace.....	54
Seznam použitých informačních zdrojů	55
Seznam příloh.....	57

Úvod

Každá žena v určitém věku dospěje k přemýšlení o založení rodiny, usazení se, vytvoření si svého vlastního domova. Některé ženy se sice rozhodnou pro cestu bez dětí, drtivá většina žen však děti plánuje, jen některá dříve a jiná později. I já mateřství pokládám za něco přirozeného, k čemu v mém případě v budoucnu určitě také dojde. A právě úvahy o tom, kdy je nejlepší stát se matkou a do kdy vlastně žena má čas, mě přiměly k tomu, zabývat se mateřstvím ve své bakalářské práci. Zajímám se zde také o mediální obraz mateřství a rodiny v řádu několika desítek let.

V bakalářské práci je mateřství úzce spojeno nejen s rodičovstvím a otcovstvím, ale také se samotnou rodinou jako základní společenskou jednotkou. V celé práci potom můžeme pozorovat, že pokud se mluví například o kapitole historie mateřství, jedná se vlastně o kapitolu historie rodičovství a celé rodiny. Důležitost mateřství a otcovství vyjadřuje ve své knize Klímová – Fügnerová (1974, s. 25): „Naše dítě potřebuje naši jistotu. Pokud je ještě malé, stačí mu jistota lásky, projevená teplým a láskyplným náručím. Jak se mu rozum rozvíjí, věří, že jeho tatínek je největší, nejstatečnější, umí všechno spravit, všechno vysvětlí. Maminka je ta nejhodnější, nejkrásnější, dovede si hrát a dovede utišit slzy. Oba děti dovedou porozumět, nezesměšňují jeho drobné strasti ani nezkaží jeho drobné radosti. Oba rodiče jsou jeho jistotou. Pod jejich ochranou může zdravě vyrůstat.“

Cílem bakalářské práce je zmapování mediálních prezentací mateřství v průběhu posledních šedesáti let, a zjištění, jaké aspekty mateřství prošly v tomto kontextu proměnami. Součástí tohoto cíle je také ověření předpokladu, že mediální prezentace mateřství podporuje zavedené genderové stereotypy. Dílčím cílem je pak zjistit, jaké představy o mateřství a prožívání mateřství mají ženy a muži, kteří se již stali rodiči.

Teoretická část této bakalářské práce je rozdělena do tří částí. V každé z těchto částí je mateřství hlavním tématem. V první části se zabývám mateřstvím jako takovým, jeho historií do 20. století a také rolí tzv. „nového otce“ v rodině a fenoménem bezdětnosti, kterého si můžeme v posledních letech povšimnout. Druhá kapitola se zabývá mateřstvím a společností. Zde je hlavním a klíčovým slovem pojem Gender. V této části se tedy zabývám genderem

a společností, rolemi ženy a muže v domácnosti a v neposlední řadě rolemi ženy a muže v mateřství (rodičovství). Třetí kapitola pojednává o vlivu médií, a to jak na celou společnost, tak i na rodinu jako základní sociální jednotku. Tato kapitola se také zabývá pojmem gender v médiích, protože dělení rolí na mužské či ženské se hojně objevuje i v médiích.

Praktická část je rozdělena do dvou částí. První se zabývá kvantitativním výzkumem, který byl realizován formou dotazníkového šetření. Vzor dotazníku lze najít v přílohách. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jak se různé generace žen dívají na mateřství a zda jsou u nich v domácnosti rozděleny „mužské a ženské“ role z hlediska genderových stereotypů. V dotazníkovém šetření jsem zvolila také skupinu mužů, kteří odpovídají na tytéž otázky. V druhé části se zabývám zmapováním pojmu mateřství v časopisech, tedy zda se za posledních šedesát let změnila mediální prezentace mateřství.

V druhé části se praktická část zabývá obrazem mateřství v časopisech od roku 1950 do současnosti a snaží se zachytit proměny pohledu na rodinu, mateřství i otcovství dříve a dnes.

1. Mateřství

Práce ukazuje pohledy různých psychologů, sociologů a jiných odborníků na mateřství jako takové, spojené nejvíce s rodinou jako základní sociální jednotkou. Nejprve se zabývá mateřstvím jako takovým, které je, tedy alespoň podle většiny lidí a hlavně mužů, záležitostí žen. Mateřství je spojováno s pojmy otcovství a rodina. Právě rodina je pro děti útlého věku velmi důležitá. Poté práce ukazuje, jaké bylo postavení ženy jako takové, ale i jako matky v historii do 20. století. Dále se práce zabývá pojmy „nové otcovství“ a „fenomén bezdětnosti“, jež patří k moderní době.

1.1. Mateřství jako přirozenost ženy

Matka a otec jsou pro většinu z nás těmi nejdůležitějšími osobami v našich životech, hlavně tedy v dětství. Avšak mateřská láska se připomíná daleko častěji než láska otcovská, jako by byla všestranná, nezastupitelná a nenahraditelná. Matka má přirozenější vztah k dítěti než otec. Po staletí byla péče o dítě záležitostí jedině ženy/matky. Žena se také už v době gravidity seznamuje s dítětem postupně a především velmi intimně. Když se pak jednoho dne dítě narodí, je na řadě kojení, péče a jeho ošetřování, takže původní biologické pouto mezi matkou a dítětem se postupně stává poutem psychologickým, trvajícím po celý život. (Matějček, 1986)

Tradiční definice mateřství stojí podle Badinter (1998) na uznání primárních potřeb dítěte a na eventuálním sebeobětování matky, ve smyslu popření jejich vlastních potřeb. Na druhou stranu však autorka hovoří o tom, že mateřská láska je jen cit a jako každý cit je i mateřská láska nejistá, křehká a nedokonalá.

„ *V mateřství objeví žena své vlastní poslání*“ (Klímová-Fügnerová, 1969, s. 75). Autorka v knize *Mateřství* dále uvádí, že stát se matkou je náplní a vyvrcholením života. Z obou rodičů příchod dítěte dělá lepší a zodpovědnější lidi. Dítě by také mělo vyrůstat s dostatkem lásky. Jedině s láskou matky i otce může dítě vyrůst ve zcela normálního jedince.

Být matkou či otcem je přirozené. Kdyby však mateřské (popřípadě otcovské) chování bylo jen instinktivním chováním, dalo by se nazvat „automatismem“. Potom by nebylo vysvětlitelné toto mateřské chování a onen „tikot biologických hodin“, které ženy často cítí, jakožto touhu mít své vlastní děti a pečovat o ně. (Maříková, 2004)

Podle některých odborníků je mateřství čistě biologickou záležitostí a zdrojem štěstí pro ženy. Mnoho jiných odborníků však tvrdí, že „ *Pojetí mateřství je sociálním konstruktem a zdrojem štěstí být sice může, ale nemusí. Záleží totiž na tom, jakou hodnotu daná společnost mateřství připisuje. Pokud je mateřství chápáno jako tradiční ženská hodnota a pokud jsou ženské hodnoty ve společnosti nedoceňovány, resp. jsou oceňovány níže než hodnoty mužské, dostává se žena do nevýhodného společenského postavení. Přinejmenším v první fázi svého mateřství se stává fakticky závislá buď na otci dítěte (doposud zpravidla svém manželovi), nebo na státu, který otce v jeho ekonomické roli částečně nahrazuje.*“ (Maříková, 2004, s. 46)

Campione (1941) rozlišuje mateřství na mateřský pud a mateřskou lásku. Mateřský pud je podle autora vrozený a nevědomý, je to nucený zájem, které matka cítí pro potomky. Mateřský pud se proměňuje v mateřskou lásku, která velikostí a něhou pozdvihla ženu v jejím společenském postavení. Podle autora je mateřství také potřebou ženy. Matka se nemusí mateřství učit, tyto schopnosti jsou ženě jako matce vrozené. Nejdůležitějším úkolem matky je formovat osobnost dítěte.

Matoušek (2003) uvádí, že za primární rodinné spojenectví je považován právě vztah matky s dítětem. „ Ten vzniká a stabilizuje se už v době těhotenství. Už od prvních měsíců těhotenství až do doby dospívání dítěte se u většiny matek nemění pozitivita (resp. negativita) jejich očekávání vůči dítěti, ani intenzita jejich zájmu o dítě.“(Matoušek, 2003, s. 92)

Sociálnímu vztahu mezi matkou a dítětem je připisován velmi důležitý význam, protože se utváří už v raném věku dítěte a stojí na něm základ duševního života a zdraví jedince. (Oakley, 2000)

Rodinná atmosféra je téměř nezbytnou součástí našich životů. K této atmosféře patří matčin úsměv, otcovo pohazení, milé promlouvání tlučeným a uklidňujícím hlasem, matčina píseň nebo braní za ruku. Rodinná, tedy zejména mateřská výchova je pro zdravý vývoj dítěte a jeho psychiky velmi důležitá. (Klímová-Fügnerová, 1974)

Kontakt matky s dítětem ihned po jeho narození usnadňuje vytvoření osobitého vytvoření vztahu mezi matkou a dítětem. Matějček (1986, s. 75) k tomuto tématu uvádí: „ *Je-li dítě s radostí očekáváno, pak matka velmi pravděpodobně v plné míře využije všech příznivých podnětů z časného kontaktu s dítětem, a to i tehdy, (...), když těhotenství bylo třeba velmi nepříjemné a porod sám velmi komplikovaný a bolestivý.* “

Matka je tím hlavním faktorem, díky kterému se u dítěte rozvíjí citové vztahy. Nejprve vzniká vztah s matkou. Je to tím, že matka k sobě dítě přitiskne, hýčká, usmívá se, ukazuje mu pejska nebo hračky a dítě tak má příjemný pocit spojený s matkou. Stejně tak se utváří vztah dítěte k otci. (Klímová-Fügnerová, 1974)

V dnešní společnosti je otec tím, kdo má plnit funkce živitele a ochránce, matka má roli citovou. Má se starat o domov a celou rodinu a být jemná, milující a mateřská (Maříková, 2004). Ale jak uvádí Matějček (1986, s. 39): „ *Není dobře, když je mateřská láska slabošská, a není dobře, když je pojímána jen jako oběť. Naopak, má být náročná, důsledná a třeba i přísná.* “ K tomu Townsend a Cloud (2003) dodává, že přísná výchova se nezdá být nijak příjemná, ale později jsou vidět její pozitivní důsledky.

1.2.Historie mateřství do 20. století

Mateřství je staré jako lidstvo samo. Právě proto jsme všichni na světě. Kdybychom neměli matku a otce, nebyli bychom tu. Takto mi odpověděla většina mých známých na otázku, jak je to podle nich s mateřstvím. Toto tvrzení je sice pravdivé, ale ne vždy byli rodiče takovými rodiči, jaké má většina dnešních dětí – rodiče, kteří se o děti starají s laskavou péčí a láskou. Ne vždy pro matky a otce „mateřství a rodičovství“ znamenalo oddanost, výchovu a péči o své potomky. Pohled do minulosti nás utvrzuje v tom, že mateřství (stejně jako otcovství) i přes svůj biologický základ je spíše sociální konstrukcí, protože ospravedlňuje chování muže – otce a ženy – matky v dané kultuře, která nám „říká“, kdy děti mít a nemít, kolik jich mít (například deset je dnes moc) a v jakých poměrech by děti měly žít a jak se jako rodiče chovat máme či nemáme. Jak tvrdí Maříková (2004, s. 42) v publikaci ABC feminizmu „*Obsah mateřského a otcovského chování není tedy jednou provždy daný a neměnný. Vívjí se v průběhu historie a liší se mezi jednotlivými kulturami.* “

A právě o těchto proměnách v historii (Evropy) pojednává tato kapitola. I zde se bude prolínat historie mateřství s historickým postavením otce v rodině a také historií samotné rodiny.

Když „vyhynul“ člověk neandertálský a zrodil se člověk úplně vyvinutý, tedy homo sapiens, žili spolu lidé ve skupinách na základě společného původu – vznikly tak rody, ve kterých se postupně začala tvořit tzv. manželství skupinová, ve kterých na sobě lidé byli existenčně závislí (kvůli potravě apod.). Soužití muže a ženy se v těchto podmínkách

omezovalo jen na funkci sexuální. Například přípravu jídla a výchovu dětí měl na starost celý kolektiv. Docházelo zde k sexuálnímu styku mezi větším počtem osob a nikdy nebylo stoprocentně jisté, kdo je otec. Ani mateřský cit neměl takový význam jako dnes, i přesto, že matka své děti rozeznala od dětí ostatních matek v kolektivu. „*Původní rody jsou tedy kolektivy osob pokrevně spřízněných v ženské linii, a podobně i z těchto rodů vznikající menší rody, velkorodiny, zahrnující osoby, které odvozují původ ze společné pramáti. Děti náležejí ke kolektivu své matky (princip matrilinéární) a daleko těsnější pouto váže je např. k matčinu bratru než k jejich otci (tzv. avunkulát), kterého nelze identifikovat a který žije v docela jiném, vzdáleném společenskovo výrobním okruhu. Mluvíme proto o mateřských rodech a mateřských velkorodinách, a celá tato soustava společenské organizace, založená na primátu žen, nazývá se matriarchát.*“ (Klabouch, 1962, s. 14, 15)

V matriarchátu měly ženy nad muži jistou převahu, protože celý život setrvaly v kolektivu, kde vyrůstaly, zatímco jejich muži byli odjinud. Řadu důležitých prací zde vykonávala obě pohlaví společně. Když však došlo k velké dělbě práce a ochočování zvířat jako formy nově nabytého bohatství, toto obohacení získávali muži do svého vlastnictví, tudíž se ženy věnovaly přípravě potravin a práci v domácnosti, a tak došlo k tomu, že matriarchát byl zvrácen v patriarchát. (Klabouch, 1962)

Podle E. Badinter (1998) jsou dějiny západoevropské rodiny příznačně autoritou muže jakožto manžela i otce, který měl na starost právní funkci rodiny, dbal hlavně na dobré postavení celé rodiny, jedině on byl zodpovědný za skutky manželky a dětí vůči společnosti. Ženy jakožto manželky a matky měly celý život podřízené postavení v rodině i ve společnosti, které se rovnalo postavení jejich dětí. Dokonce ještě ve 13. století mohl v některých částech Francie otec zabít své dítě, aniž by mu hrozil větší trest. O upevnění a opodstatnění manželské a otcovské autority se pak zasloužilo křesťanství, protože neustále připomínalo dva texty, podle kterých byla žena zodpovědná za hříchy, byla zkázou mužů apod. Církev tuto nadřazenost mužů nad ženami zdůrazňovala až do 17. století.

K. Utrio (1994, s. 203)) uvádí, že „*Evropskou ženu spojuje s ženami celého světa její biologická úloha dárkyně života. Liší se náboženstvím, křesťanstvím, které mělo velký vliv na pojetí mateřství a jeho význam. V myšlenkovém pojetí katolické církve byla vášeň, v níž bylo dítě počato, dědičným hříchem. Porod byl nečistá událost, mateřství nebylo svaté, přestože nabízelo ženě možnost záchrany. Nedotčenost, panenství, odmítání těla, to byl blahoslavenější úděl, než mateřství.*“

Ariés poukázal na to, že rodina v 17. století ještě není moderní rodinou, pro kterou je charakteristická něha a důvěrnost spojující rodiče s dětmi. Období až do poloviny 18. století je obdobím, ve kterém je důležitým znakem absence lásky v rodině. Manželé měli být podle teologů spíše přáteli než milenci, a když milenci, tak jen z životní nevyhnutelnosti, tedy při zplození dětí. Postupem času se někdy mezi manželky mohla zrodit láska, ale nic je k tomuto citu nevedlo. Důkazem toho, že mezi manželky nebýval často žádný podobný cit byl i fakt, že pokud jeden z partnerů zemřel, ten druhý ani nesmutnil. V rodině panoval ve většině případů strach z otce, popřípadě někoho, kdo jeho autoritu zastupoval, pokud otec v rodině nebyl. V 17. století ve Francii ve vyšších vrstvách byly sice tělesné tresty na ženách označovány jako barbarství, ale v nižších vrstvách přetrvávaly tyto zvyky déle. (Badinter, 1998)

O tehdejší situaci v patriarchální společnosti se vyjadřuje také J. Klabouch (1962). Podle něj se muž dívá na svou ženu jako na kus svého majetku, protože on je vlastníkem všeho majetku a může svou manželku kdykoliv „zapudit“, ale pokud by manželka chtěla například zrušit manželství bez jeho vůle, cítil by se okraden a bránil by jí v tom. Žena se na muže stává existenčně závislou. „*Muž se v důsledku ekonomické převahy, kterou mu poskytuje soukromé vlastnictví, stává jediným, nikým nekontrolovaným vládcem a pánem života ženy, dětí a svých rodinných příslušníků*“ (Klabouch, 1962, s. 20)

Dětství se až do 18. století nevnímalo jako něco zvláštního, nemělo žádnou hodnotu. Odsuzovala se něha a citlivost, s jakou se ženy o děti staraly. Tato něha a mateřská láska se však dále v historii ztrácí. Kojení je pojímáno jako něco zlého, protože z toho dítě má požitek. Španělský kazatel kojení zakazuje, protože podle něj z dítěte dělá zlého člověka. Právě kojení je podle Badinter určitým měřítkem mateřské lásky: „*Z různých a často protichůdných důvodů se dítě, obzvláště kojeneček, stává nesnesitelným břemenem pro otce, kterého obírá o manželku, a tedy nepřímě i pro matku. Starostlivost a pozornost, které kojeneček vyžaduje, nebyly vždy rodičům po chuti. Rodiče v nejednom sociálním prostředí nesložili „zkoušku obětavosti“, která je nejjasnějším symbolem toho, co dnes rozumíme pod rodičovskou, přesněji mateřskou láskou.*“ (Badinter, 1998, s. 43)

Až v druhé polovině 18. století se začaly objevovat prvky moderní rodiny, která byla založená na mateřské lásce. Důležitou roli v této změně hrálo vydání knihy Emil, čili o vychovávání, kterou vydal v roce 1762 Rousseau, v níž o mateřství mluvil jako o něčem důležitém. Další myslitelé se pak opírali o jeho tvrzení ve svých dílech, tak tedy mohla vzniknout moderní rodina. (Badinter, 1998)

V 19. století, stále ještě v době patriarchální společnosti, byl otec skutečným ztělesněním moci a autority. Zastupoval svoji manželku i své děti právem, byl živitelem rodiny a sám rozhodoval o tom, kdo se stane jeho dědicem. Základní jednotkou celého společenského systému byla rodina, otec byl jejím představitelem a hlavou rodiny. Rozvod nebyl běžnou záležitostí, docházelo k němu zřídka. Pokud se však lidé rozvedli, děti byly automaticky svěřeny otci. (Dudová, 2008)

„*V tradiční či patriarchální rodině stojí v popředí ekonomické vlastnictví a hlavní funkci rodiny je předat toto vlastnictví. Otec má nad rodinou a svými potomky takřka absolutní moc, jeho postavení má posvátný a symbolický charakter. Muž v postavení otce ztělesňuje všeobecný řád. Vlastní monopol nad filiací, jelikož on sám má moc věčnit dítě do své rodové linie, a pokrevní filiace hraje fundamentální roli pro reprodukci společnosti.*“ (Dudová, 2008, s. 41)

Koncem 19. století a začátkem 20. století se začínají objevovat názory, že pro dítě je mateřská láska nadmíru důležitá a dítě se neobejde bez matky. Začíná tak etapa kultu mateřství, o kterém se více zmiňuje následující kapitola.

1.3. Kult mateřství

Jak jsem uvedla v předchozí kapitole, matka po dlouhá staletí neměla žádné pravomoci jak ve společnosti, tak v rodině. Po rozchodu proto všechna práva a povinnosti za dítě přebíral otec. Teprve v průběhu 19. století se začal prosazovat názor, že ženy lépe uspokojí potřeby malého dítěte. Vzniká tak tzv. kult mateřství, který je charakterizován jako oslava mateřské lásky, kde jsou mateřské instinkty přeceňovány, a mateřské roli je přičítán zásadní význam při zdravém vývoji dítěte. Otec byl hlavně živitelem rodiny a jen matce byl připisován vliv na psychický vývoj dítěte. (Dudová, 2008)

Dokonce i v soudních rozhodnutích se začala objevovat úcta k mateřství. „*Mateřská láska je převládajícím rysem i u nejslabších žen a všeobecně převyšuje otcovské city vůči dětem. Dítě potřebuje mateřskou péči více než otcovskou. Z těchto důvodů se soudům přičítá zbavit matku péče o její děti*“ – tak zní jedna úvaha ze soudu z roku 1916. (Warshak, 1996, s. 26) V roce 1938 bylo napsáno, že „*existují jen nepatrné hranice mezi mateřskou láskou a atmosférou nebes*“ (Warshak, 1996, s. 27)

Postoj společnosti, že matka je pro vývoj dítěte nejdůležitější, začal převažovat v opatrovacích záležitostech a v Americe vznikl pojem „presumpce útlého věku dítěte“.

Tento nový pojem měl zpočátku funkci svěřit malé děti matkám jen dočasně, okolo čtvrtého a pátého roku věku dítěte byly děti vráceny do péče otcům. Postupně byla tato věková hranice posouvána a došlo k tomu, že matkám byly děti svěřovány do trvalé péče, a to bez ohledu na věk dětí. Ve většině amerických států dodnes platí, že otec dítě získá do péče, jen pokud jeho matka hrubě zanedbává nebo zneužívá, avšak i v tomto případě to není jisté, protože soudní systém je pořád přikláněn k názoru, že v péči matky se má dítě lépe a je to pro něj to nejlepší. (Warshak, 1996)

Důvodem pro vznik kultu mateřství byla zřejmě průmyslová revoluce ve 20. století a změny, které ve společnosti nastaly. Muži odcházeli z farem za prací do měst a děti byly zapotřebí jako pomocníků na polích. Práce dětí však byla na začátku 20. století zakázána a činnost starších dětí upravovaly zvláštní zákony. Děti se staly spíše finančním závazkem a otcové své děti po rozvodu nechávali v péči jejich matkám. (Warshak 1996)

Kult mateřství je založen na dvou základních předpokladech, a to: že ženy jsou od přírody lepšími rodiči a také že jsou pro řádný vývoj a výchovu dítěte důležitější než muži. Rodičovství bylo považováno za věc, o kterou se stará výhradně žena – matka. Muži rodinu zabezpečovali hlavně finančně a jako o „rodičích“ se o nich takřka nepřemýšlelo. (<http://www.tatove.info/historie4.html>)

Pro ženy je přirozeností děti mít a pečovat o ně, milovat je. Tato „ženská přirozenost“ obsahovala všechny znaky dobré matky. „Normální žena“ byla popisována jako osoba oddaná a přinášející oběti. Žena, která se této ideologii postavila, byla označována za zlou, sobeckou a duševně nemocnou osobu a neměla jinou možnost než se s touto svojí abnormalitou vyrovnat. Ty ženy, které se nedokázaly srovnat s touto ideologií, byly nešťastné a frustrované. (Badinter, 1998)

„Kult mateřství by si ve dvacátém století neudržel svůj vliv, kdyby neměl intelektuální zázemí. Kniha Sigmunda Freuda z roku 1940 takové zázemí poskytla.“ (Warshak, 1996, s. 30) Právě Sigmund Freud zdůraznil mateřskou roli a prohlásil ji za jedinečnou, bezparalelní, nezměnitelnou po celou dobu života a také za nejmocnější objekt lásky a model pozdějších mileneckých vztahů. Také psychoanalytik John Bowlby ve své studii uvedl, že vztah dítěte a matky je za běžných okolností nejdůležitějším mezilidským vztahem. Tuto studii uzavřel tvrzením, že prodloužená deprivace mateřské péče u malých dětí může mít závažné důsledky pro utváření jeho charakteru. Bowlby kult mateřství posvětil tím, že vážné potíže dětí ve zdravotnických zařízeních připsal jejich odloučení od matek. Právě této separaci dítěte od matky byla připisována řada potíží dětí z dětských domovů. Podle psychoanalytiků té doby mohlo být nerozlišování rolí matky a otce předmětem zmatků pro dítě. Proto byly děti raději svěřovány do péče chůvám, a nebo byly odkládány do jeslí, kde účinkují ženy, než aby se o péči starali střídavě oba rodiče. (<http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Matka-a-otec-v-behudejin.html>)

Názor, že žena zvládá výchovu a péči o dítě lépe, se dá nazvat stereotypem, který trvá dodnes. Ve většině případů porozvodových umístění dětí do péče jednoho z rodičů, je tímto prioritním pečovatelem stále ještě žena. Podle Dudové (2008) změna přišla na přelomu 60. a 70. let 20. století, kdy dochází k masivním změnám. „*Rapidně se snižuje počet sňatků a přitom roste počet rozvodů. Ženy získávají účinnou antikoncepci, a moc nad reprodukci tak přechází do jejich rukou. Ve jménu práva na své tělo vybojuvávají legalizaci interrupce a od nynějška jsou to teoreticky ony, kdo rozhoduje o bytí a nebytí jejich dětí. Vstupují masivně na pracovní trh, a muži tak ztrácejí své výsadní postavení žitelů rodin. Stát nově nabytá práva ženám garantuje novými zákony a prostřednictvím systému sociálních podpor v případě potřeby zastupuje absentující otce*“ (Dudová, 2008, s. 42)

Následující kapitola bude o době po „kultu mateřství“, tedy po době, kdy jedinou hlavní a správnou pečující osobou o děti byla matka. Ve druhé polovině 20. století se začala

projevovat éra tzv. nového otcovství“ a také ve 20. století začala být bezdětnost pro mnoho matek jediným možným řešením.

1.4. Nová role otce a fenomén bezdětnosti ve 20. století

Na přelomu 60. a 70. let dvacátého století dochází k dalším velkým změnám, které ovlivňují situaci rodiny a tím i celé rodičovství. Snižuje se počet sňatků a prudce stoupá počet rozvodů. Po rozvodu zůstávají děti v naprosté většině případů v péči matek a tak dochází k odloučení otce od jeho dětí. Tím získává matka novou „moc“, oproti absolutní otcovské autoritě (jak tomu bylo ještě v 19. století). K omezení otcovské role přispěl i stát některými zákony, a to vedlo k tvrzení, že muži ztrácí jakýkoliv otcovský charakter (zejména po rozvodu). Avšak k omezení otcovských práv dochází i vzhledem k tomu, že se v naší společnosti hojně rozšířila antikoncepce, a tak otcové ztrácí i kontrolu nad reprodukcí. V ČR jsou však přijímány zákony, které jsou ve prospěch práv mužů – z mateřské dovolené se stává rodičovská dovolená, kterou mohou čerpat i muži, oba rodiče jsou za děti stejně zodpovědní, i když spolu nežijí a nikdy nežili aj. *„Všechny tyto změny dávají prostor vzniku nového přístupu některých otců, kteří se již neuspokojují jen s rolí živitele rodiny a představitele autority.“* (Dudová, 2008, s. 43)

Autorka dále uvádí, že rodina prochází změnami – mění svou formu a funkce, což vyžaduje pozměnění vztahů mezi rodinnými příslušníky a jejich rolí, které v rodině hrají. *„To se týká také otcovství – institucionální a autoritářské otcovství se stává otcovstvím vztahovým a dobrovolným, otec se stává významným blízkým dítěte a dítě se stává partnerem, kterého je třeba respektovat a vyjednávat s ním.“* (Dudová, 2008, s. 40)

Tak vzniká tzv. nové otcovství. Smahel (1995) ho definuje jako otce přebírajícího na sebe zodpovědnost za celkové zaopatření svých dětí. Je stále více otců, kteří nechtějí přijít o všechny hezké okamžiky s rodinou a nechtějí se ochudit o radost z toho, jak jim děti rostou před očima. Moderní otec je aktivním rodičem, od narození dítěte se o něj stará, přebaluje ho, krmí, koupe, v noci k dítěti vstává, později mu čte pohádky a svůj volný čas věnuje hraní si s dítětem, bere ho na výlety a vykonává s dítětem a pro dítě mnoho dalšího. Je tedy rodičem na plný úvazek.

Vztah otce ještě k nenarozenému dítěti velmi ovlivňuje pozitivní myšlení matky během těhotenství. Smahel (1995, s. 45, 46) uvádí: *„Otec, jenž je starostlivý během těhotenství, je obvykle starostlivý i po narození dítěte. Zájem se projevuje v tom, jak často bere dítě na ruce v prvních šesti týdnech života, a také v tom, zda k němu jde, když pláče. Nepřekvapí nás, že jeho vztah příznivě ovlivňuje matčino pozitivní přijímání těhotenství a mateřství. Čím šťastnější je během gravidity partnerky a čím více se těší na své otcovství, o to radostněji prožívá ony první týdny svého dítěte, a přirozeně o to lepší je start dítěte do života. Podle toho, jak se otec ujme své úlohy, bude vypadat i jeho postavení v rodině.“*

O lásce otcovské se nemluví ani zdaleka tak často a tak „zbožně“ jako o lásce mateřské. Vždyť žena má k dítěti přirozenější vztah hned od jeho početí. Otec tento vztah získává až po narození dítěte. I přesto se v posledních desetiletích mluví o výrazných změnách ve funkci otce. Matějček (1986, s. 58) uvádí, že *„otcové si dnes nepoměrně více s dětmi užijí. Užijí si také více intimity rodinného života než jejich dědečkové. Dříve totiž hlavní otcova role spočívala v tom, že opatroval pro rodinu obživu a chránil ji svými svaly a obratností před nebezpečím zvenčí. Dnes však je jeho působení zaměřeno daleko více do rodiny než mimo ni.“*

Mnozí otcové jsou podle Matějčka (1986) takzvanými fanoušky svého otcovství. Starají se totiž o dítě s péčí, kterou označujeme jako mateřskou. Dokážou se o dítě postarat stejně dobře jako matka.

O nové roli otce mluvím i v následujících řádcích, zejména pak v kapitole Role ženy a muže v mateřství, kde se zabývám hlavně rozdělením rolí rodičů ve výchově a péči o děti.

Jak jsem uvedla na začátku této kapitoly, k omezení otcovských práv dochází i tím, že v naší společnosti byla rozšířena antikoncepce, a tak žena sama může rozhodovat o tom, kdy chce počít dítě a připravit se tak o „svobodný a bezstarostný“ život. Samozřejmě je zde myšlena jen chtěná bezdětnost, a to buď bezdětnost dočasná, tedy odložení rodičovství, anebo bezdětnost trvalá, tj. rozhodnutí nemít děti nikdy.

Nízká plodnost a odkládání rodičovství se u mladých lidí české společnosti staly v posledních letech velmi diskutovanými tématy. Rychle klesající porodnost v průběhu 90. let 20. století zapříčinila, že mnozí obviňovali mladé lidi ze sobectví, protože si chtěli „užívat“ a nemysleli přitom na zachování rodu. Ke snížení míry bezdětnosti přitom došlo až u generací, které byly zasaženy poválečným babyboolem, tedy zlatým věkem manželství, kdy v západní Evropě zůstalo trvale svobodných žen, které se narodily kolem roku 1940, méně než pět procent. (Hašková, 2009)

A proč neklesla porodnost už dříve? Ovlivňujících faktorů je více. Rozhodujícím je zřejmě i fakt, že v období socialismu nebyla tolik rozšířena hormonální antikoncepce, nedostatečná motivace k dosažení vyššího vzdělání vzhledem k omezeným možnostem v té době, omezení volnočasových aktivit (zejména cestování) a hlavně zvýhodnění mladých rodin s dětmi (například novomanželské půjčky a bytová politika. (Hašková, 2009)

Muž už jako by nebyl pro reprodukci a rodičovství tak důležitý jako žena. Dudová (2008, str. 42) uvádí, že „*kvůli masovému rozšíření hormonální antikoncepce nemusí mít vliv na to, zda jeho dítě bude, či nebude počato, kvůli svobodnému právu žen na interrupci nemůže rozhodovat o tom, zda se narodí, či nenarodí.*“ Fellnerová (1997, s. 47) jako kdyby k tomu dodávala: „*Ženy mohou mít děti – nebo taky ne (muži možná směji spolurozhodovat – nebo taky ne)*“.

Dalším důvodem odkládání rodičovství je vyšší vzdělání a zaměstnanost dnešních žen a s tím spojený nedostatek času. Fellnerová (1997, s. 31) uvádí: „*Díky vzdělání a s tím souvisejícími pracovními možnostmi stále více žen volí „pozdní mateřství“ ... Pro pozdější zakládání rodiny však v budoucnu nebude hovořit jen profesionální kariéra ženy. Důvodem – přinejmenším v nejbližších letech – bude i nedostatek míst v předškolních a mimoškolních zařízeních pro děti, nevyřešená otázka zabezpečení dětí do dvou let, pracovní podmínky nepřející rodině a nouze o byty*“.

Důvodů proč nemít děti je mnoho. Matějček (1986) ve své knize popisuje, že zeptáme-li se bezdětných lidí, proč nechtějí mít děti, dostaneme řadu úplně jiných argumentů. Děti podle nich znamenají mimo jiné omezení možnosti vzdělání, zaměstnání a jiného životního uplatnění pro ženu – matku, přinášejí hluk a nepořádek. Avšak zeptáme-li se lidí, kteří děti mají, proč si myslí, že někteří děti nechtějí, uslyšíme podle nich jediný důvod – sobectví.

2. Společnost a mateřství

V mateřství a rodičovství jsou rodiče velmi ovlivňováni kulturou společnosti, ve které žijí. Podle těch pravidel, které udává určitá kultura pak vychovávají rodiče svoje děti. Každá společnost pak uznává určité genderové role, kterými se lidé řídí nejen ve společnosti, ale i doma. V této kapitole se zabývám jak samotným pojmem gender, tak i rolemi mužů a žen v domácnosti a v mateřství, to znamená při výchově a péči o děti.

2.1. Gender a společnost

Gender je pojem, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa. (Ann Oakley, 2000, s. 5)

Hrdličková (2008) ve své knize uvádí, že gender zahrnuje mnoho pojmů, např. pohlaví, sex, rodinu. V češtině se pojem gender dá překládat mnoha způsoby. Za spolupráce mezi odborníky a Ústavem pro jazyk český AV ČR bylo dohodnuto, že se tento pojem nebude překládat.

Dle Hrdličkové (2008, s. 8) se gender vztahuje „ k sociálním a kulturním rozdílům a k těm vztahům mezi ženami a muži, které jsou získané, měnitelné v čase a široce se liší uvnitř jednotlivých kultur i mezi nimi. “

Tyto rozdíly a vztahy jsou získané v rámci socializačního procesu, mohou se měnit v rámci různých sociálních skupin, v rámci jedné kultury i více kultur navzájem. Člověk se těmito vztahům učí ve společnosti, ve které žije. V ní mají jedinci získané chování a pojmají různé aktivity, úkoly a odpovědnosti jako mužské či ženské – toto chování je ovlivněno věkem, rasou, etnikem a mnoha dalšími faktory. (Hrdličková, 2008)

V každé společnosti existuje tzv. pohlavně-genderový systém, podle kterého daná společnost svým členům připisuje různé vlastnosti, způsoby jednání a také vzorce chování závislé na jejich pohlaví. Tyto předpisy jsou zakotveny v různých společenských institucích, např. politický a vzdělávací systém, náboženství, rodinné uspořádání aj. (Renzetti a Curran, 2005)

Ann Oakley (2000) v knize Pohlaví, gender a společnost uvádí, že rozdíly mezi osobnostmi mužů a žen vycházejí z biologických rozdílů, které jsou dané (problematika chromozomů apod.) Muži jsou útočnější a nezávislejší, statečnější, otevřenější, extrovertnější a sebevědomější než ženy. Umí také lépe manipulovat s okolím. Ženy jsou zase citlivější a vnímavější co se týče vztahů k druhým lidem. Na mezilidských vztazích jsou více závislé. Jsou také introvertnější, orientované na domov a emočně více labilní.

Muži jsou přitom pod větším tlakem společnosti. Neměli by mít žádné sklony k něčemu „zženštilému“, aby neohrozili svou „mužnost“, zatímco ženám se dostává i uznání např. za to, že podávají stejné fyzické výkony jako muži, kteří jsou ve společnosti uznáváni jako lepší sportovci. Není tedy divu, že málokterý muž přiznává, že si v dětství raději hrál s panenkami než s autíčky a žena bez problémů přiznává, že si jako malá dívka rozuměla více s chlapci a hrála raději fotbal, než aby si hrála s panenkami apod. (Valdrová, 2006)

Definovaná charakteristika genderu však nemusí odpovídat zájmům a potřebám každého jedince dané společnosti. Tyto popisy a pravidla pro chování a jednání jsou však ve společnosti přijímány jako správné a normální a zakládá se na nich také rozdílný přístup k ženám a mužům. V tomto smyslu hovoříme o genderových stereotypech, kterým mnoho lidí podlehne. Často se však v těchto stereotypech jedná o mylné představy o správném

a normálním chování. (Hrdličková, 2008) S genderovými stereotypy se můžeme setkat například v očekávání různého chování žen a mužů. Často se předpokládá, že žena je ta pasivnější a nesamostatná osoba, která vykonává domácí práce a pečuje o děti. Od muže se naopak očekává aktivita, nezávislost, technické znalosti a zručnost aj. To má však za následek, že ženy nemají takové možnosti a příležitosti (například v oblasti zaměstnání) jako muži.

Genderu se učíme v rámci genderové socializace. Každý se v jejím průběhu učí být „mužem“ či „ženou“. Zejména chlapci jsou často vystaveni negativním trestům, pokud se nechovají přiměřeně jejich genderu. (Renzetti a Curran, 2005)

K nejzákladnějším způsobům, jimiž rodiče utvářejí svět svých dětí podle genderových vzorů, je způsob oblékání. Od okamžiku svého narození jsou dívky vnímány jako křehké a líbezné, chlapci naopak jako mužní a silní – od toho se odvíjí i barvy, do kterých rodiče své děti oblékají (např. chlapci modrá, dívky růžová). Oblečení hraje v genderové socializaci významnou úlohu. Dívky v šatech s volánky a krajkami nemohou hrát fyzicky náročné hry, naopak od chlapců se očekává fyzická aktivita a podle toho jsou oblékáni. Pokud ženu uvidí lidé oblečenou v kalhotách, nikoho to nepřekvapí. Jedná-li se však o muže, lidé budou předpokládat, že bude nosit výhradně pánské oblečení, to znamená kalhoty a byli by zaskočení pohledem na muže v ženských šatech. U žen se také předpokládá pečovatelský přístup, smysl pro romantiku, plačtivost vyšší než u mužů, spíše pasivní, závislou a citově založenou osobu. U mužů společnost předpokládá naopak nezávislost, určitou aktivitu a tendenci prosazování se a také schopnost ovládat své city. (Renzetti a Curran, 2005)

Proto zastánci gender (například Gender Studies, o.p.s.) bojují o prosazování rovnosti mezi muži a ženami, tedy genderové rovnosti. Hrdličková (2008) uvádí, že rozsah práv, povinností i příležitostí by měl být stejný nezávisle na pohlaví. Jde o záležitosti lidských práv, nejen žen, ale i mužů. Dále v knize uvádí, že *genderová rovnost „je jedním z předpokladů fungující demografické společnosti, která deklaruje rovné příležitosti všech jedinců ke vzdělání a výcviku, zaměstnání, zdrojům veřejných financí a zdrojům veřejné moci bez rozdílu pohlaví, rasy, sexuální orientace, náboženského nebo politického smýšlení: pokud tato rovnost neexistuje, nastává diskriminace“*. (Hrdličková, 2008, s. 20)

Výše jsme si uvedli, že gender se zabývá i společenskými rozdíly a vztahy mezi ženou a mužem. V následující podkapitole se budeme zabývat podrobněji genderovými rolami v rámci mateřství.

2.2. Genderové role v domácnosti

Rodina je pro mnohé z nás útočištěm, kde nacházíme „svůj klid“, kde se ukrýváme od problémů každodenního života. I zde však na člověka čekají různé nevyhnutelné povinnosti, jako je například péče o děti, běžný úklid a vaření. Pokud člověk bydlí sám (myšleno bez dalšího dospělého člověka, partnera, manžela apod.), je celkem jasné, že tuto stránku vykonává on. Je-li s ním však v domácnosti ještě další člen, je to pak problém rozdělení rolí a je jen na členech domácnosti, jaké mají doma uspořádání.

Uspořádání rolí v rodině i ve společnosti je dáno dle kulturních zvyků a tradic dané společnosti, není to věcí vrozenou a neměnnou. Renzetti a Curran (2005, s. 216) ve své knize uvádějí, že *„uspořádání genderových vztahů a rodiny nemá biologický původ, nýbrž je dáno kulturně a předáváno sociálně“*.

Role ženy a muže jsou tedy závislé na kultuře dané společnosti. V některých kulturách je například žena ta, která staví domy, někde jsou muži zodpovědní za vaření a jiné domácí práce. I přesto, že kultur, které můžeme označit za skutečně rovnostářské, není mnoho,

několik se jich přece jen vyskytuje – například u filipínských Agtů se na lovu divoké zvěře podílejí i ženy. Vykonávají zde i značnou tělesnou zdatnost, zejména při lovu pod vodou. (Renzetti a Curran, 2005)

Pro mužskou a ženskou roli jsou společností a její kulturou vytvořeny jisté normy a očekávání, které by měl jedinec daného pohlaví splňovat. Tyto očekávání mají psychologické dimenze (viz. příloha č. 1). Partneři při společném soužití mají často určité výhrady a očekávání, které ten druhý neplní. U žen i mužů se tyto výtky často týkají zejména zanedbávání domácnosti, mužům pak ženy častěji vyčítají, že v domácnosti ani nepomáhají. Ženám muži často vytýkají i přílišnou zaměřenost na děti, zatímco ženy mužům vytýkají opak – tedy zanedbávání dětí. Ocenění ze strany muže – otce přichází, pokud je jeho družka (či manželka) dobrou matkou a hospodyní a pokud věnuje dostatek času a péče celé rodině. Žena oceňuje muže také jako dobrého otce, který má zájem o svou rodinu a pomáhá jí v domácnosti. (Plaňava, 2000)

Matka a otec v rodině plní úkoly spojené s výchovou a péčí o děti vykonávají dvě vzájemně odlišné role: instrumentální a expresivní rodinnou roli. V případě instrumentální rodinné roli vykonává vedoucí a rozhodovací roli ten z partnerů, který rodiny zajišťuje po ekonomické stránce, zpravidla to bývá otec. Matka potom zastává expresivní rodinnou roli, což vyjadřuje vykonávání domácích prací, péči o děti a snahu o uspokojení citových potřeb členů rodiny. (Renzetti a Curran, 2005)

V minulosti mezi manželské povinnosti ženy patřily domácí práce a plnění sexuálních požadavků manžela. Muž byl na oplátku povinen manželku finančně zajistit, avšak mohl sám stanovit, jakou částkou. Ve většině amerických států se i dnes předpokládá, že hlavou rodiny je muž a žena má tedy ve svazku nižší status než muž, a to i přesto, že Nejvyšší soud v 70. a 80. letech zrušil zákony, které „nastolovaly“ uspořádání rolí v manželství. (Renzetti a Curran, 2005)

Vztahy v manželství jsou v jisté míře vztahy mocenskými, kdy moc má ve většině případů muž nad ženou. Lidé však tyto mocenské vztahy v manželství odmítají připustit – tvrdí, že v manželství jsou si oba partneři rovni. To však popírají některé empirické výzkumy. Například v roce 1960 Robert Blood a Donald Wolfe se ve svém výzkumu dotazovali 900 manželek, kdo v jejich domácnosti rozhoduje o tom, na co budou finance využity, kam se pojedou na dovolenou, kde budou bydlet apod. Většina žen odpověděla, že mnoho důležitých rozhodnutí v jejich rodině činí jejich manžel, avšak s manželkou se o většině z nich radí. Dále ve výzkumu bylo také zjištěno, že v rodině „moc“ drží zpravidla ten, kdo do domácnosti nosí více finančních prostředků a ten, kdo má vyšší vzdělání a status. Čím víc pak žena vydělává, tím větší moc v manželství získává. (Renzetti a Curran, 2005)

I přesto, že tento výzkum je přes padesát let starý, toto tvrzení podle novějších výzkumů stále platí. Dle Thompsona a Walkera (1989) nám logická úvaha říká, že „*je-li odpovědností muže postarat se o rodinu, pak by měl mít také ve většině záležitostí rozhodující slovo*“. (Renzetti a Curran, 2005, s. 230)

Naproti tomu Pyke (1994) dokazuje, že důležitou proměnnou v rozhodování v manželství je to, jaký význam manželé připisují zaměstnání ženy. Ve své studii Pyke popisuje, že ženy již rozvedené a podruhé vdané odcházejí z placeného zaměstnání dobrovolně do domácností a tím posilují svou moc v manželství. (Renzetti a Curran, 2005)

A kdo dělá domácí práce? Dříve tyto práce dělaly výhradně ženy, což bylo logicky odvozeno od toho, že drtivá většina z nich nechodila do práce a starala se o domácnost a pečovala o děti. Dnes už většina žen naopak do zaměstnání chodí, a přesto domácí práce nadále zůstávají ve většině domácností na nich. Manžel sice ženě může nabídnout pomoc, avšak i zde je rozšířeno přesvědčení, že domácí práce jsou prací čistě „ženskou“. (Renzetti a Curran, 2005)

Dle slov socioložky Aelie Hochschild, ženy poté, co přijdou z práce, doma nastupují na tzv. druhou směnu, tentokrát však již neplacenou. Tato „druhá směna“ pro ženu znamená, že má méně času na odpočinek. S tím souvisí i prohlášení jednoho rozvedeného muže, který řekl, že nejvíce mu manželka chybí hlavně proto, že žena se starala o drobnosti, které dělají domov domovem. (Renzetti a Curran, 2005)

Plaňava (2000) uvádí, že ve 210 ze 260 párů dělá žena v domácnosti buď vše, nebo většinu prací. Podle výzkumů žena dělá v domácnosti vždy více prací. Ukázalo se, že pokud žena v domácnosti dělá vše a muž nic, jedná se až v polovině případů o dysfunkční rodiny (resp. manželství).

Novomanželé se většinou snaží o větší rovnost a spravedlivé rozdělení rolí v domácnosti. Muž ženě v prvních fázích manželství často pomáhá uklízet, vařit a starají se o domácnost společnými silami. Časem však přicházejí děti a role v rodině se dostávají do stereotypního uspořádání, tedy muž vykonává občasné práce, např. běžné opravy a žena se stará o domácnost a pečuje o děti.

2.3. Role ženy a muže v mateřství

Lidé jsou často přesvědčeni, že dítě do společného života přináší uspokojení, klid a větší „souznění“ manželů. Avšak podle řady psychologů a sociologů tomu tak v mnoha případech není. Novopečení rodiče čelí ze začátku mnohým neznámým úskalím, které s sebou nový přírůstek do rodiny přináší. Rodiče se často musí spoustu věcí naučit a nezanedbat přípravu na dítě. Většině z nás se život změní téměř od základu. Už na nás je někdo závislý, někdo nás doopravdy potřebuje. A my potom na sebe a na svého partnera nemáme tolik času. Je zkrátka více času na roli rodičovskou, a o to méně času na roli mileneckou, sexuální.

Dudová (2008) uvádí, že dlouhou dobu o mužích jako o možných primárních pečovateli dítěte, nebyla ani zmínka. Dnes se však muži zapojují do péče o dítě. Dalo by se říct, že již v prenatálním období, kdy je dítě v břiše, si muž – otec k dítěti utváří větší vztah než dříve, kdy všechny záležitosti skrze ještě nenarozené dítě, obstarávaly matky. Samozřejmě však ani dnes není tento otcův vztah k prozatím nenarozenému dítěti stejně silný jako vztah matky, která dítě nosí a připravuje se na porod. Podle autorky se jedná o tzv. fenoménu nového otcovství (viz. kapitola Nová role otce ve 20. století).

U porodu již dnes asistuje většina otců, avšak v základní péči o dítě v prvních týdnech a měsících (koupání, převlékání, přebalování, krmení) jeho života se zapojují o dost méně než ženy – matky. Jak uvádí několik autorů (DeVault, 1991; Snarey, 1993; Walzer, 1996), sice přibývá otců, kteří manželkám (respektive družkám) pomáhají s péčí o dítě, stále jsou však jen vzácné případy, kdy se otec podílí na péči o dítě stejnou měrou jako jeho žena. (Renzetti a Curran, 2005)

Také proto dodnes převládá názor, že žena je hlavní a primární osobou v péči o dítě. Ještě dnes se běžně setkávám s názorem, že mateřství je údělem ženy, důvodem jejího bytí a jsou známé i názory, že každá žena chce být matkou. Ne všechny ženy to však cítí stejně. V jednadvacátém století se stále více setkáváme s ženami, které jsou již dávno v reprodukčním věku, a přesto ještě děti nemají a mnohé je ani nechtějí – rozhodnou se pro jiný způsob života. Příkladem mi zde mohou být tzv. kariéristky.

Jak jsem uvedla výše, většina otců v prvních měsících života dítěte zapojují jen málo. Změna přichází až v období, kdy dítě začíná chodit a mluvit. Otcové se o své děti nejvíce starají od pěti do patnácti let, ale i tato péče je založena spíše na rekreaci, hrách, čtení dětem, učení a trénování různých věcí apod. Nevěnují se však základní péči o dítě. Tu vykonává stále jejich matka. (Renzetti a Curran, 2005)

Rozdíly mezi mateřskou a otcovskou péčí přetrvávají i v dnešní době. Dudová (2008) uvádí, že pro většinu mužů stojí profesionální život na prvním místě a čas pro rodinu a každodenní péči o děti a domácnost, se zvyšuje jen nepatrně. Pokud se otec věnuje svým dětem, jedná se nejčastěji o úkony jako je učení, hra nebo uspávání. Příprava jídla, krmení, oblékání apod. zůstávají na matce stejně jako praní prádla a úklid domácnosti. Na partnerce také zůstává primární zodpovědnost za děti a zastupuje otce v době jeho nepřítomnosti.

Toto rozdělení genderových rolí v rámci mateřství a rodičovství má své výhody i nevýhody. Výhodou je vytvoření úzkého citového vztahu mezi matkou a jejím dítětem, matka se může podílet na vývoji dítěte. Nevýhodou pro matky je nedostatek času na jiné aktivity (například plně se věnovat zaměstnání nebo nějakým koníčkům), ale tato nevýhoda je vnímána jako pozitivum pro celou rodinu, protože matka je vnímána jako ochránkyně rodiny a vytváří rodinnou soudržnost. Tato role ochránce rodinných vazeb může být pro ženu frustrující. Výhodou pro muže v tomto uspořádání je to, že se můžou více věnovat nejen svému zaměstnání a finančně zajistit rodinu, ale mají i více času na své koníčky. Nevýhodou pro ně je pak skutečnost, že se „odtrhnou“ od rodiny a nevytváří si s dítětem takové pouto jako jeho partnerka. (Renzetti a Curran, 2005)

Výzkumy ukázaly, že padesát procent předškolních dětí by raději trávilo čas u televize, než s otcem. Každé desáté dítě ve věku mezi 7 – 11 lety dokonce vypovědělo, že člověk, kterého se nejvíce bojí, je jejich otec. V těchto případech jde o rodiny, které sice jsou úplné (tedy matka, otec i děti), ale v jistém smyslu je můžeme brát jako „rodiny bez otce“. Muži, kteří se více věnují péči o děti (nebo také staré nemohoucí osoby) uvádějí, že jsou díky tomu citlivější a méně sobečtí. (Renzetti a Curran, 2005)

Dále autoři v knize uvádí, že žena přichází o svou nezávislost. Domácí práce se odložit na čas dají, péče o dítě však nikoliv. Autoři zde citují Lawlora: „*Otcové, kteří se ujali stejného nebo téměř stejného podílu na péči o děti, rychle pochopili, jaké časové nároky to obnáší – a jaká frustrace z toho může pramenit*“. (Renzetti a Curran, 2005, s. 235)

3. Vliv médií

„ Média je nejen kratší, ale i přesnější označení útvarů zvaných hromadné sdělovací prostředky, neboť lépe vystihuje jejich zprostředkování, ale i vytváření prostředí pro komunikaci. Média jsou neodmyslitelně spjata se vznikem veřejnosti v počátcích moderní společnosti a veřejnost je hlavním garantem její otevřenosti. “ (Havelková, 1998, s. 4)

Pojem média patří mezi nejpoužívanější pojmy současnosti. Médii máme na mysli především tisk, televizi, rozhlas a další „nová“ média jako jsou média založená na digitálním zpracování a přenosu dat. (Jirák a Köpplová, 2003). Ze všech stran slýcháme, jak jsou média pro život člověka v dnešní době důležitá a jak nás všechny média ovlivňují v našich postojích, názorech i chování. Málokdo dnes přece nemá televizi ani internet nebo si domů čas od času nekoupí noviny. O vlivu médií pojednává celá tato kapitola, je zde zahrnuté působení na celou společnost, ale i na ženu, hlavně tedy jako na matku a také tato kapitola pojednává o genderových stereotypch, které jsou viditelné i v médiích.

3.1. Vliv na celou společnost

Vliv médií na společnost i jednotlivce je jedním z hlavních témat nejen oborů, které média studují, ale i laické veřejnosti. Téměř denně soudíme o účinku médií. Poznámky typu „tohle není pro děti“ nebo „pak se člověk diví, že mnozí nedodržují zákony“, jsou nevyjádřenými soudy o vlivu médií. Média prostupují našimi životy téměř ve všech směrech. Prostřednictvím médií se nám ukazují ministři, poslanci, senátoři, prezidenti a všichni ostatní, co mají něco společného s vládou naší společnosti. Pomocí médií si můžeme vytvořit příjemnou atmosféru, při níž můžeme například pracovat, bavit se s přáteli, odpočívat a relaxovat. (<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/246/O-UCINCICH-MEDII.html>)

McQuail (1999) uvádí, že masová média mají v moderních společnostech podstatný a stále se zvyšující význam. Podle autora je tento názor způsoben tím, že média jsou pramenem informací důležitých pro fungování společenských institucí, prostředím, kde se odehrává celá řada veřejných událostí, zdrojem interpretací sociální reality, primárním klíčem ke slávě a k postavení známé osobnosti a zdrojem soustav, které určují co je a co není normální.

McQuail (1999, s. 22) dále uvádí: *„ V nejobecnější rovině jsou masová média považována za ustavené společenské instituce s vlastní svébytnou množinou pravidel a postupů, která je ale v celém rozsahu svých činností určována a omezována společností, v níž působí. “*

Jednoznačné přesvědčení, že média mají významný dopad na jednotlivce i na celou společnost, ovlivňují chování, postoje či názory jedinců, je založeno mimo jiné na vysokém zájmu o fungování médií, snahy politiků proniknout do médií i lobbistů o ovlivňování médií, nakupování reklamní plochy a další. (Jirák, Köpplová, 2003)

Havelková (1998, s. 4) uvádí, že *„ Média jsou vedle umění (zejm. literatury) a humanitních (resp. sociálních) věd prostředím a prostředníkem sebepoznání, sebeuvědomování a sebereflexe společnosti a jejích členů, jež byla v tradiční předindustriální - uzavřené – společnosti prakticky neznámá a nepotřebná. “*

Média jsou také prostředkem zábavy a určují běžné trávení volného času. Podle Možného (2002, s. 144, 145) *„ Polovina dospělých Čechů sedí denně více než dvě hodiny u televize a český občan přečte každý den aspoň jedny pěkně silné noviny. “* Autor dále uvádí,

že sledovanost a život s médii je životním stylem většiny občanů naší společnosti. Využívání médií se ještě zvýšilo s nástupem elektronických médií. Pořád je tu však skupina lidí, pro které je součástí životního stylu například návštěva divadla. Jak se zdá, čtenářů v knihovnách dokonce přibýlo.

Média mají také vliv na život jedinců podle jejich pohlaví. Život žen je v drtivé většině organizován jinak než život mužů. Velkou část života ženy tvoří starost a péče o závislé jedince – děti, senioři, nemocní či postižení příbuzní. Časopisy, které především vycházejí vstříc podnikatelským požadavkům a nesnaží se o výchovu čtenářek, zobrazují dva základní modely ženského chování svým důrazem na zútulňování domácnosti a atraktivitu. Samostatnou kapitolu tvoří diktát krásy v dnešním tisku pro ženy, který je považován za jeden z nejsilnějších a nejvíce ohrožujících tlaků současné doby na ženy. Jeho souvislost a onemocnění žen mentální anorexií nebo bulimií je ve světě součástí mediálních analýz. (Havelková, 1998). Autorka dále uvádí, že význačný postoj novinářek k feminismu ženy staví do role osamělých bojovnic v mužském prostředí a jejich zkušenosti svědčí o kariérových bariérách žen.

Všechny základní otázky společnosti týkající se moci, zvládnání problémů, postupů sjednocení a změny, závisí na sděleních přenášených prostředky veřejné komunikace, ať už jde o sdělení informativní, o názory, příběhy či zábavu. Média jsou velmi zapojena do nejrůznějších událostí a okolností veřejného života jako producenti, distributoři a zdroje sdělení těchto informací. (McQuail, 1999)

Média tedy významnou měrou ovlivňují jak celou společnost, tak každého jedince zvlášť. V následující kapitole se práce zaměřuje na vliv médií i na rodinu, ve které se tzv. mediální výchově děti učí již od raného věku.

3.2. Vliv na rodinu

Jak jsem uvedla již výše v textu, média mohou ovlivnit nejen celou společnost, ale také její skupiny. Nejzákladnější sociální jednotkou společnosti je rodina, na kterou média mají také významný vliv.

Když se na televizi a rádio podíváme z hlediska prostoru, pronikají tato média až do nejtísnějších sfér člověka. Mnozí se budí s radiobudíky nebo jsou dnes již k dostání vodotěsné přijímače, které se umísťují do koupelny. Je známo, že kde je televize, tam se většinou schází rodinní příslušníci nebo rodina s přáteli. Je dokonce považováno za neslušnost, když návštěvu posadíme zády k televizní obrazovce. Z časového hlediska na nás média mají také výrazný vliv, mnoho lidí je zvyklých ve stejnou dobu číst noviny nebo se dívat na televizi. *„Význam médií pro časoprostorové uspořádání života jedince a organizace jejich spotřeby má v rodině i mocenský rozměr – dnes a denně potvrzují rozložení vztahů a sil v našich rodinách. Víme, kdo smí první číst noviny, kdo si po kom přebírá časopis, víme také, kdo má poslední slovo nad dálkovým ovladačem televize. Víme, kdy a kde smíme, nebo nesmíme číst. Způsob konzumace médií odráží hierarchii mezilidských vztahů.“* (<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/246/O-UCINCICH-MEDII.html/>)

Při přepínání televize to ve většině domácností je tak, že otec může přepnout program všem ostatním členům domácnosti, tedy manželce i dětem, manželka smí přepnout program dětem a nejstarší z dětí svým mladším sourozencům. Dnes má však většina domácností televizi více, minimálně v obývacím pokoji a v dětském pokoji, ale není již výjimkou, že v domácnosti jsou televize i čtyři – v obývacím pokoji, v ložnici a v dětských pokojích. (<http://adks.apha.cz/res/data/111/012561.pdf>)

McQuail, 1999, s. 339) uvádí, že „*existuje také rozsáhlý soubor dokladů svědčících o velkém významu sledování televize jako ohniska a strukturujícího činitele rodinné interakce. Televize poskytuje příležitosti pro zapojení se do rodinného kruhu i pro distancování se od něho*“.

Média mohou být přínosem i při výchově dětí, kdy fungují v oblasti distribuce znalostí. Cílem mediálního působení je především to, aby se publikum dozvíдалo o různých událostech, které se stávají v běžném životě. V tomto případě většinou média nechtějí poučovat své publikum. Například v televizním zpravodajství se dozvídáme o mnoha aktivitách našich politiků, nebo o smutných, ale i veselých událostech, které se staly v celém světě. Poučovat pak mohou například při pořadech, které jsou určeny k tomu, aby z nich lidé nějaké znalosti získali. To mohou být různé dokumenty nebo vědomostní soutěže a podobně. (McQuail, 1999)

Kromě pozitivního vlivu médií na celkovou informovanost všech jedinců, tedy i dětí, mohou mít média i negativní vliv při výchově dětí. Děti v televizi často vidí násilí vůči jiné osobě. Renzetti a Curran (2005) ve své knize uvádějí, že násilí se v nějaké podobě objevuje až v 61 procentech pořadů. Většinou přitom tyto scény neobsahují žádnou lítost či kritiku. Autoři dále uvádějí, že sledování násilí v médiích může vyvolat násilí ve skutečném životě. Pravděpodobnost násilí vzrůstá, pokud je divák vystaven médiím ve velké míře, je-li násilí zobrazováno jako skutečné či vzrušující a pokud v pořadu vystupují postavy nebo situace podobné těm, které zná nebo zažil.

Jirák a Köpplová (2003, s. 126) uvádějí, že „*vývoj masových médií doprovázejí obavy z toho, že násilné obsahy mohou mít negativní dopad na uživatele, zvláště na děti. I když se tyto obavy spojují nejvíce se sledováním televize a videa a hraním počítačových videoher, dějiny médií znají strach z násilí i z doby před nástupem vysílacích médií*“.

V některých rodinách o Vánocích patří k typické atmosféře vedle stromečku a výzdoby také sledování pohádek v televizi. Při tomto sledování pohádky spolu rodinní příslušníci moc nemluví, avšak sejdou se všichni u televize a ve vánoční atmosféře se dívají na pohádku – je to tedy určitý rituál mnoha rodin naší společnosti. (<http://adks.apha.cz/res/data/111/012561.pdf>)

Média ovlivňují také role muže a ženy v domácnosti. O tom více vypovídá následující kapitola Média a gender.

3.3.Média a gender

Média nám často ukazují, jak má vypadat ženská a mužská role. Podle Renzetti a Currana (2005) média nejen že odrážejí hodnoty a normy naší kultury, ale oni je formují a znovu vytvářejí. Noviny, časopisy i televize a reklamy šíří stereotypy maskulinity a feminity, tedy genderové stereotypy.

Významným poselstvím je, že ženy nejsou pro média stejně důležité jako muži. To dokazuje i fakt, že v hlavním vysílacím čase vidíme méně žen než mužů, což se podle jednoho průzkumu nezměnilo od roku 1954. Postavy, které ženy hrají, jsou většinou mladší a nedospělejší než muži, a tedy i méně autoritativní. (Renzetti a Curran, 2005)

V posledních letech se projeví významné změny v zobrazení žen a mužů na televizní obrazovce. Ženské postavy v hlavním vysílacím čase daleko častěji pracují mimo domov než dříve a vystupují jako silné a nezávislé osoby. Jsou také daleko častěji zobrazovány jako čestné osoby, které s druhými lidmi jednájí přímo. Partneři a manželé po jejich boku jsou dnes často zobrazováni jako citliví muži, kteří jsou svým ženám oporou a jsou ochotni pomáhat v domácnosti i péči o děti. (Renzetti a Curran, 2005)

„ Z hlediska rozvoje občanské společnosti je šokující informace Jana Jiráka, že i tak domněle „neutrální“ relace jako je zpravodajství je jeho tvůrci chápána a koncipována jako pořad pro muže. Jirák navíc upozorňuje, že cíleným „oslovováním“ určitých skupin adresátu se např. „femininní“ a „maskulinní“ skupiny posluchačů také vytvářejí.“ (Havelková, 1998, s. 6)

I v politice je nerovnost pohlaví znát. Již za Napoleona a jeho občanského zákoníku Code Civil se o ženách uvažovalo jako o „neobčankách“, zatímco o mužích se uvažovalo jako o „občanech“. Toto chápání mužů jako politických bytostí a žen jako nepolitických bytostí má své postavení i dnes. U nás o tom svědčí například to, že i přes uzákonění aktivního a pasivního volebního práva v Ústavě z roku 1920 a skutečnosti, že v roce 1930 tvořily ženy přibližně deset procent poslanců, v roce 1996 bylo žen v politice stále jen okolo deseti procent. Na jaře roku 1996 se v médiích objevil názor, že usilování o větší zastoupení žen v politice je nostalgií po komunistických zvyklostech, přestože v této době byly ve vládě pouze dvě ministryně. (Havelková, 1998)

Jak jsem již zmínila v kapitole o genderu, genderová socializace probíhá už od útlého věku dětí. V jednom televizním pořadu byla představena mateřská školka, kterou její ředitelka chtěla zrekonstruovat. Naplánovala dívčí a chlapecký koutek. Dívčí koutek byla kuchyňka a místo k přebalování panenek, chlapecký koutek obsahoval malou dílnu. „Australská pedagožka Glenda McNaughton podotýká, že od útlého věku se společně s rozdělováním mužských a ženských světů, mj. podporují nerovnosti mezi dětmi.“ (Oakley, 2000, s. 15)

Dětská literatura a film jsou také poznamenány stereotypními rolemi muže a ženy. V pohádkách i filmech se objevují ženy, které ztvárňují roli křehké a pasivní krásky, která čeká, až ji někdo vysvobodí (ať už z věže nebo z jakéhokoliv jiného nebezpečí). Mužské postavy jsou naopak dynamičtí a odvážní hrdinové, kteří se nebojí ženu zachránit v nebezpečí. „Mužské postavy jsou v nich většinou zobrazovány v rolích aktivních dobrodruhů a vůdců a ženské postavy v rolích pasivních společnic a pomocnic. U chlapeckých hrdinů jsou oceňovány především výkony a chytrost, u dívek přitažlivý vzhled.“ (Oakley, 2000, s. 18)

Zdá se, že ženy jsou diskriminovány na základě svého pohlaví i na pozici redaktorek a vydavatelek novin a časopisů. Ženy, které odešly z novinářské práce dobrovolně, uvádějí, že měly méně šancí na postup než muži. Byly také méně respektovány a nemohly, na rozdíl od mužů, svobodně vyjádřit své názory. (Renzetti a Curran, 2005)

Časopisy pro muže se výrazně liší od časopisů pro ženy. Ženské časopisy se zabývají „kultem ženskosti“, zajímají se tedy o fyzický vzhled – jak být co nejkrásnější, o to, jak dosáhnout úspěchu v zaměstnání i úspěchu v osobním životě, například jak si udržet muže a také o péči o děti. Časopisy pro muže mezilidské vztahy tolik neřeší. Zabývají se spíše různými aktivitami pro muže, pracemi v dílně, na zahradě, péčí o auto či motorku a podobně. (Renzetti a Curran, 2005)

Patrné jsou i rozdíly mezi muži a ženami ve čtení denního tisku, hlavními čtenáři jsou spíše muži. K tomuto jevu existuje řada vysvětlení. „Podle jednoho výzkumu např. patří mezi skupiny, u nichž je pravděpodobnost každodenní četby novin nejnižší, mladé ženy (mezi osmnácti a třiceti čtyřmi lety věku), nezaměstnané nebo ženy, které mají děti do šesti let věku. Mezi ženami, jež splňují všechny tyto charakteristiky, představují čtenářky denního tisku jen 40%. Čtenost denního tisku je tedy nižší u žen, kterým chybí dostatek času i finančních zdrojů, jež každodenní četbu umožňují. Druhým důvodem generového rozdílu ve čtenosti denního tisku je však i skutečnost, že tisk k ženám často nehovoří, a pokud ano, pak přezíravým a povýšeným způsobem.“ (Renzetti a Curran, 2005, s. 184)

Médii a jejich vlivem se zabývám i v následující praktické části.

4. Úvod do praktické části

Mateřství a jeho role prošly v životě nejen žen různých generací, ale i celé rodiny, výraznými proměnami. Stejně tak prošlo proměnami i uspořádání rolí v rodině. Zatímco v 19. století byla uplatňována jasná převaha muže, jakožto živitele rodiny, dnes díky zrovnoprávnění muže a ženy je v rodině i společnosti uplatňováno rovné postavení ženy i muže, a to například i v domácích pracích. Co si lidé v naší společnosti myslí o mateřství a jeho prožívání, jak mají rozdělené role v domácnosti i při výchově a péči o děti, uvidíme v první části empirického šetření. Ve druhé části se podíváme na mateřství a role muže i ženy ve společnosti a domácnosti z pohledu médií od padesátých let 20. století dodnes.

4.1. Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumu je zmapování mediálních prezentací mateřství za posledních šedesát let, a zjištění, jaké související aspekty prošly proměnami.

Dílčím cílem praktické části je zjištění, jak se na mateřství a zavedené genderové stereotypy v domácnosti a při výchově dětí dívají ženy různých generací a také muži.

4.2. Metoda výzkumu

Jak jsem již uvedla, praktická část bakalářské práce je rozdělena na dvě části.

V první části se zabývám zjištěním, jaké pohledy na mateřství a mužské i ženské práce v domácnosti mají ženy různých věkových generací a muži. K této části byl použit dotazník vlastní konstrukce. Dotazník je definovaný jako „*soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně*“ (Chrásková, 2007, s. 163). Výhodou využití této metody je možnost v relativně krátkém čase získat větší počet odpovídajících respondentů, což pro můj výzkum bylo vyhovující.

Dotazník se skládal z 18 otázek. Nejdříve zjišťoval osobní informace jako je věk, pohlaví, rodinný stav, vzdělání a počet dětí, které pro můj výzkum byly důležité, zejména kvůli stanoveným hypotézám. Respondenti měli (kromě počtu dětí) na výběr z několika možností, jednalo se tedy o uzavřené otázky. Poté dotazník zjišťoval informace o pohledu žen a mužů na mateřství. Zde je hlavní otázka zcela otevřená, otázka druhá je určena pouze pro ženy a má možnosti výběru odpovědí a k tomu prostor pro zdůvodnění vybrané odpovědi. Další otázky se zabývaly pohledem respondentů na vliv médií při výchově dětí. Tyto otázky měly opět možnosti výběru, někde respondenti mohli využít odpověď „jiné“, jinde bylo účelně vytvořeno místo na doplnění odpovědi. U jedné otázky bylo umožněno vybrat více odpovědí. Poslední otázky dotazníku se zabývaly zjišťováním informací o domácnostech respondentů, zejména o rozdělení rolí ženy a muže v domácnosti i při péči o děti. Zde byly nejčastěji otázky konstruované tak, že respondenti mohli vybrat více možností najednou.

Druhá část se zabývá komparací časopiseckých článků o mateřství za posledních šedesát let. Použila jsem v ní metodu srovnávání. Stanovila jsem si proto tři základní období, které jsem porovnávala. Nejdříve jsem se zabývala r. 1950-1954, poté rokem 1980 a nakonec současností, tedy obdobím mezi lety 2010-2012. Všechny tyto období jsem porovnávala

v rámci různých článků o mateřství i otcovství, v rámci celé rodiny a také rozdělením jejich rolí, jak ve společnosti, tak v domácnosti.

4.3. Charakteristika respondentů

Cílovou skupinu této práce tvořily ženy i muži starší 20 let, kteří se již stali rodiči (tedy matkou a otcem). Nejmladší respondent byl muž ve věku 20 let, nejstarším respondentem byla žena ve věku 81 let.

Respondenti byli získáváni v Pardubickém kraji a také po internetu. Dotazníky jsem rozdala svým přátelům a známým, kteří jej postoupili dalším respondentům. Dotazník jsem také vložila na známou webovou stránku, kde dotazníky vyplnila asi jedna třetina respondentů.

Celkově se empirického šetření zúčastnilo 124 respondentů.

5. Hypotézy a výsledky

V této části bakalářské práce se zabývám výsledky dotazníkového šetření, hypotézami, které jsem si stanovila a jejich následných ověřováním.

5.1. Hypotézy

V kapitole Verifikace hypotéz si budeme potvrzovat či vyvracet mnou stanovené hypotézy:

- H1: Informace z médií čerpají více ženy než muži.
- H2: Informace získané od známých osob mají pro rodiče větší význam, než informace získané z médií.
- H3: Respondenti ve věkové skupině 20-29 let budou častěji rozhodovat o věcech týkajících se rodiny společně, než respondenti ve věkové skupině 60 let a více.
- H4: Muži mladší 40 ti let pomáhají své partnerce s běžnými domácími pracemi (vaření, žehlení, běžný úklid apod.) více než muži starší 40 ti let.

5.2. Výsledky dotazníkového šetření

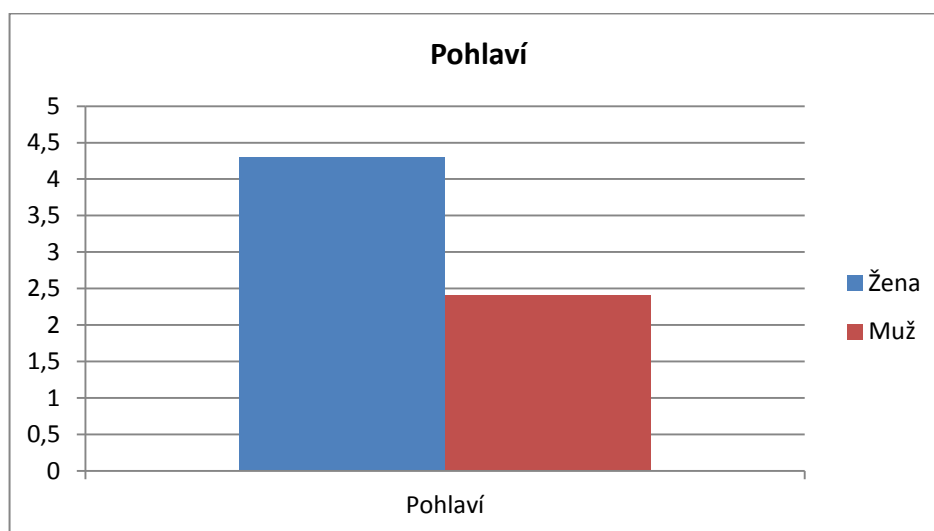
V této kapitole se zabývám výsledky jednotlivých otázek v dotazníkovém šetření. Pro správnou interpretaci výsledků využívám především tabulky, které jsou pro větší přehlednost výsledků doplňovány grafem.

1. Pohlaví:

Tabulka č. 1	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Žena	103	83,06
Muž	21	16,94
Celkem	124	100

Poznámka: V tabulce vidíme, že absolutní většinu odpovídajících respondentů tvoří ženy (83,06%). Menší skupinu pak tvoří muži (16,94%). Nutno podotknout, že se vždy jedná buď o matku či otce, do vyhodnocení dotazníků jsem vůbec nezahrnovala dotazníky vyplněné bezdětnými lidmi.

Graf č. 1

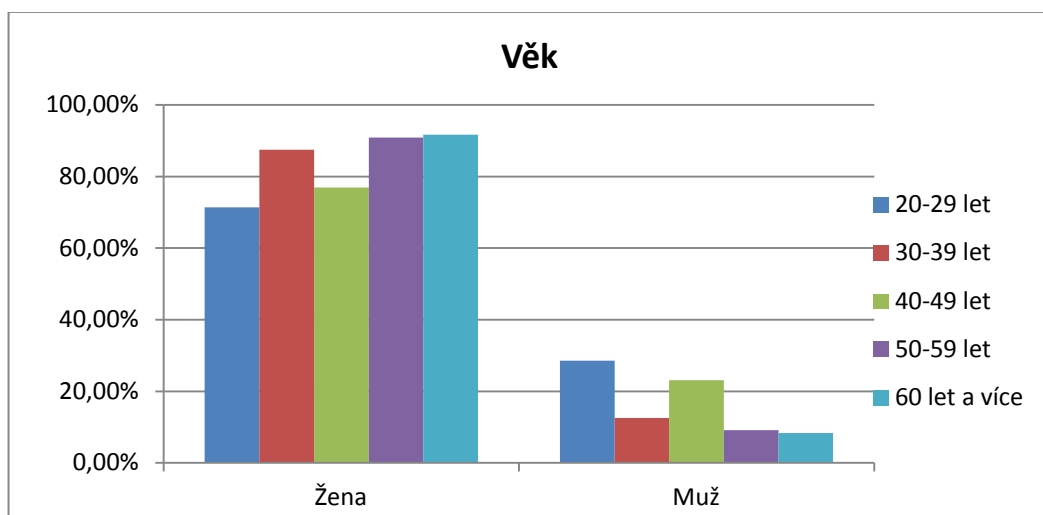
2. Věk:

Věková řada respondentů se pohybovala od 20 let do 81 let, přičemž se ve věkovém rozmezí:

- 20 – 29 let nachází 28 respondentů,
- 30 – 39 let nachází 24 respondentů,
- 40 – 49 let nachází 26 respondentů,
- 50 – 59 let nachází 22 respondentů,
- 60 let a více nachází 24 respondentů.

Tabulka č. 2	20–29 let		30–39 let		40–49 let		50–59 let		60 let a více		Celkem	
	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%
Žena	20	71,43	21	87,5	20	76,92	20	90,91	22	91,67	103	83,06
Muž	8	28,57	3	12,5	6	23,08	2	9,09	2	8,33	21	16,94
Celkem	28	100	24	100	26	100	22	100	24	100	124	100

Poznámka: V tabulce si můžeme všimnout, že nejvíce respondentů obsahuje skupina ve věku 20-29 let, ve které je i největší zastoupení mužů – osm respondentů (relativní četnost je 28,57 %). Nejméně respondentů naopak obsahuje skupina ve věku 50–59 let, kde je také nejmenší zastoupení mužů – pouzí dva respondenti (relativní četnost 9,09%) společně se skupinou 60 let a více (relativní četnost 8,33%).

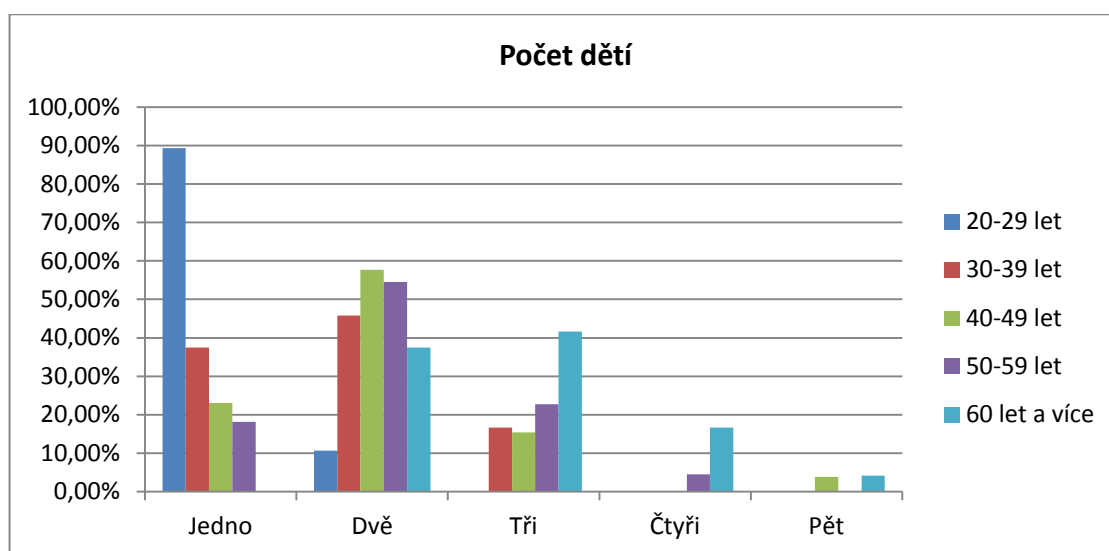
Graf č. 2

3. Počet dětí:

Tabulka č. 3	20-29 let		30-39 let		40-49 let		50-59 let		60 let a více		Celkem	
	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%
1	25	89,29	9	37,5	6	23,08	4	18,18	/	/	44	35,48
2	3	10,71	11	45,83	15	57,69	12	54,55	9	37,5	50	40,32
3	/	/	4	16,67	4	15,38	5	22,73	10	41,66	23	18,56
4	/	/	/	/	/	/	1	4,54	4	16,67	5	4,03
5	/	/	/	/	1	3,85	/	/	1	4,17	2	1,61
Celkem	28	100	24	100	26	100	22	100	24	100	124	100

Poznámka: Tabulka znázorňuje počet dětí u respondentů jednotlivých kategorií. V nejmladší věkové skupině (20-29 let) měla většina respondentů jen jedno dítě (89,29%). Ve druhé věkové kategorii (30-39 let) převažoval počet dvou dětí. U dalších věkových skupin (40-49 let a 50-59 let) převažuje stále počet dvou dětí, zatímco v nejstarší skupině (60 let a více) převažuje počet tří dětí (54,55%).

Z tabulky můžeme předpokládat, že dříve byl v rodinách větší počet dětí, zatímco v dnešní době je moderní mít dětí méně.

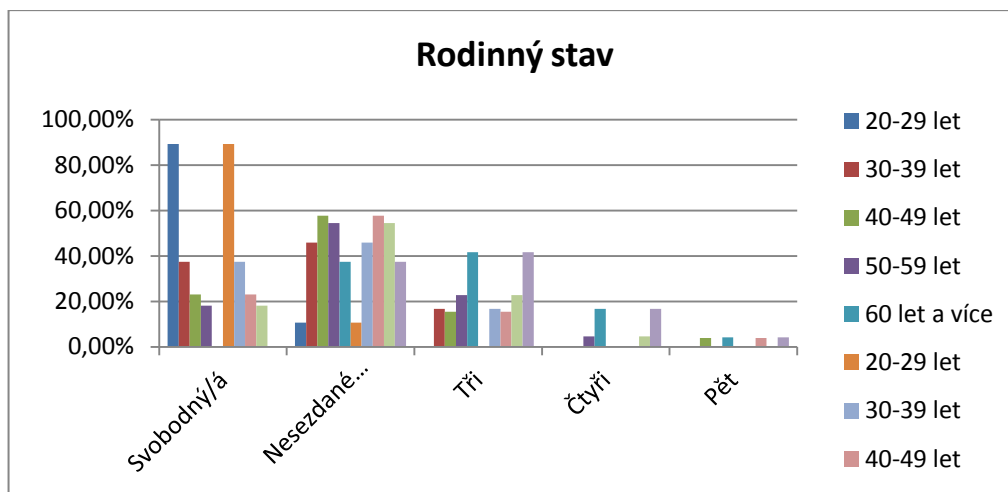

Graf č.3

4. Rodinný stav

Tabulka č. 4	20-29 let		30-39 let		40-49 let		50-59 let		60 let a více		Celkem	
	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%
Svobodný	5	17,86	/	/	1	3,85	2	9,09	/	/	8	6,45
Nesezdané soužití	16	57,14	5	20,83	1	3,85	1	4,55	/	/	23	18,55
Vdaná/ Ženatý	5	17,86	15	62,5	18	69,23	12	54,54	2	8,34	52	41,94
Rozvedená/ý	2	7,14	4	16,67	6	23,07	6	27,27	8	33,33	26	20,97
Vdova/ Vdovec	/	/	/	/	/	/	1	4,55	14	58,33	15	12,09
Celkem	28	100	24	100	26	100	22	100	24	100	124	100

Poznámka: V tabulce je využita každá z možností, v nejstarší věkové skupině (60 let a více) je největší počet respondentů již vdovou či vdovcem (58,33%), ve skupinách 30-39 let (62,5%), 40-49 let (69,23%) a 50-59 let (54,54%) je největší počet respondentů ve svazku manželském, zatímco v nejmladší skupině (20 – 29 let) je největší zastoupení respondentů v nesezdaném soužití (57,14%).

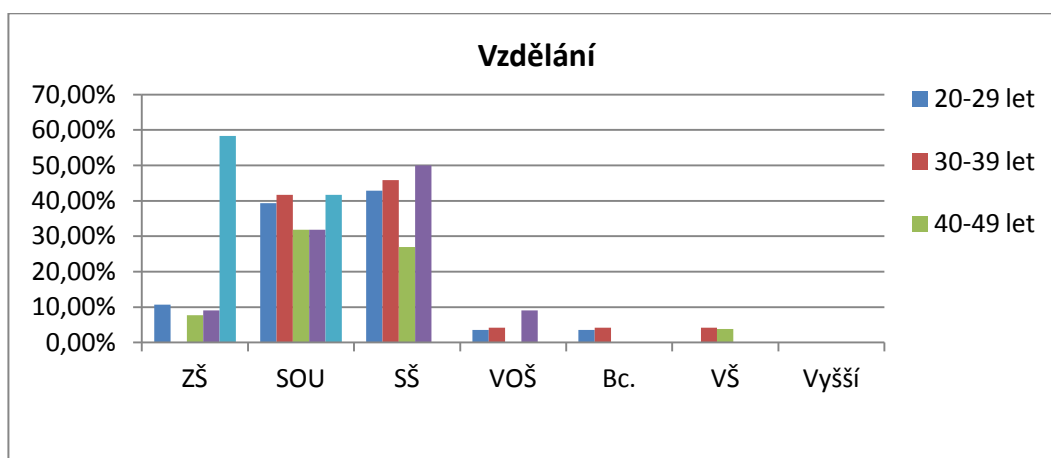

Graf č. 4

5. Nejvyšší dosažené vzdělání

Tabulka č. 5	20-29 let		30-39 let		40- 49 let		50- 59 let		60 let a více		Celkem	
	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%
ZŠ	3	10,71	/	/	2	7,69	2	9,09	14	58,33	21	16,94
SOU	11	39,29	10	41,66	16	61,54	11	31,82	10	41,67	58	46,77
SŠ	12	42,86	11	45,83	7	26,92	7	50	/	/	37	29,84
VOŠ	1	3,57	1	4,17	/	/	2	9,09	/	/	4	3,23
BC.	1	3,57	1	4,17	/	/	/	/	/	/	2	1,61
VŠ	/	/	1	4,17	1	3,85	/	/	/	/	2	1,61
Vyšší	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Celkem	28	100	24	100	26	100	22	100	24	100	124	100

Poznámka: V tabulce vidíme, že mladší skupiny respondentů (20-29 let a 30-39 let) mají většinou středoškolské vzdělání, ve věku 40-49 let a 50-59 let má většina respondentů výuční list a respondenti nejstarší generace (60 let a více) mají buď základní vzdělání nebo výuční list.

Graf č. 5

6. Co si představujete pod pojmem mateřství?

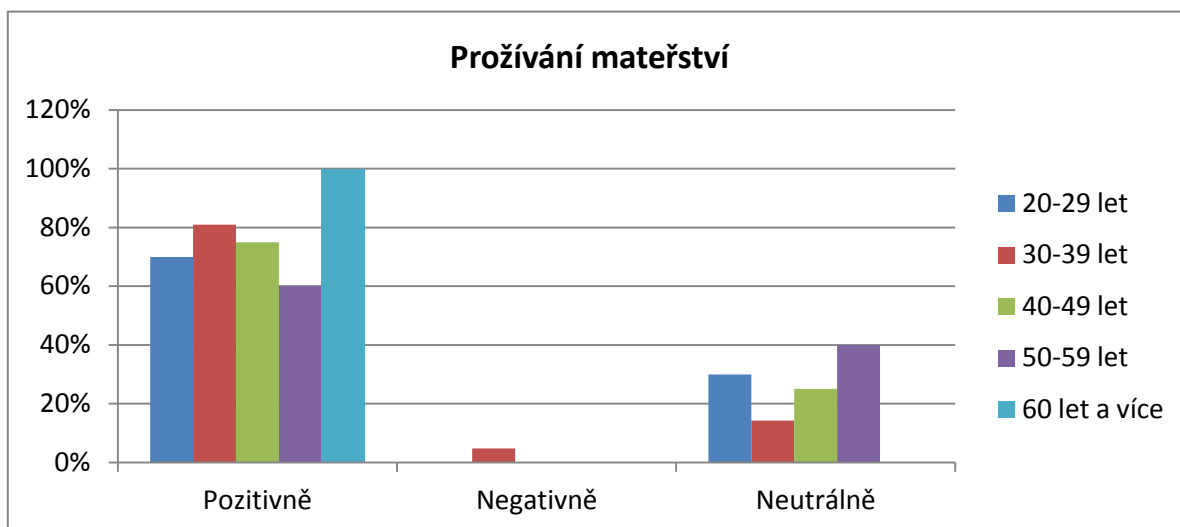
Při této otázce měli respondenti „volnou ruku“. Většina mužů bez ohledu na věk si pod pojmem mateřství představuje ženu, která porodila a stará se o dítě. Důležitý je fakt, že většina mužů vidí pod tímto pojmem jen ženskou záležitost, která s muži nemá nic společného.

U žen také nebyly příliš zřetelné rozdíly ve věkových kategoriích. Většina žen uváděla, že mateřství pro ně znamená mnoho radostí i starostí, zodpovědnost a celkově rodinu, domov. Častou odpovědí také bylo, že je to nejkrásnější období v životě ženy, to nejlepší a nejhezčí, co může ženu potkat. Dá se proto tvrdit, že ženy mateřství hodnotí jako pozitivní záležitost, i přesto, že obnáší zodpovědnost a mnoho starostí s dětmi spojených. Žena, která v níže uvedené otázce (číslo 7) hodnotila mateřství negativně, na tuto otázku uvedla, že nic není takové, jaké si to člověk vysní nebo představuje a mateřství podle ní představuje až moc starostí. Častou odpovědí u žen, které v další otázce hodnotily mateřství neutrálně, bylo, že mateřství má své světlé i stinné stránky. Všechny odpovědi, které respondenti na tuto otázku uvedli, jsou zahrnuty v příloze číslo 3.

7. Pouze pro ženy: Jak jste prožívala nebo prožíváte mateřství zejména v mladším věku dítěte (zejména po dobu mateřské dovolené) – zakroužkujte a odůvodněte

Tabulka č. 6	20-29 let		30- 39 let		40-49 let		50-59 let		60 let a více		Celkem	
	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%
Pozitivně	14	70	17	80,95	15	75	12	60	22	100	80	77,67
Negativně	/	/	1	4,76	/	/	/	/	/	/	1	0,97
Neutrálně	6	30	3	14,29	5	25	8	40	/	/	22	21,36
Celkem	20	100	21	100	20	100	20	100	22	100	103	100

Poznámka: Naprostá většina respondentek hodnotí své mateřství pozitivně, a to bez ohledu na věk. V nejstarší skupině je dokonce mateřství prožíváno pozitivně 100% respondentek. Odůvodnění přináší větší rozdíly. Zatímco ženy nejstarší generace (60 let a více) uvádí, že mateřství je poslání ženy, a děti chtěly, protože je to normální a má to tak být, ženy mladších generací (20-29 let a 30-39 let) většinou uvádí, že děti chtěly a mateřství si užívají, protože je to krásná věc. Také říkají, že mateřství obnáší mnoho starostí, ale ještě více radostí. Respondentky, které hodnotí mateřství neutrálně (bez ohledu na věk) ve většině případů uvádějí, že mateřství obnáší starosti, zodpovědnost a také, že všechno má své stinné i světlé stránky. Na jedné straně je dítě a láska k němu, na druhé straně je kultura a společenský život, které těmto ženám chybí. Negativně hodnotila mateřství jen jedna žena ve věkové skupině 30-39 let, která má ten názor, že mateřství obnáší až moc starostí.

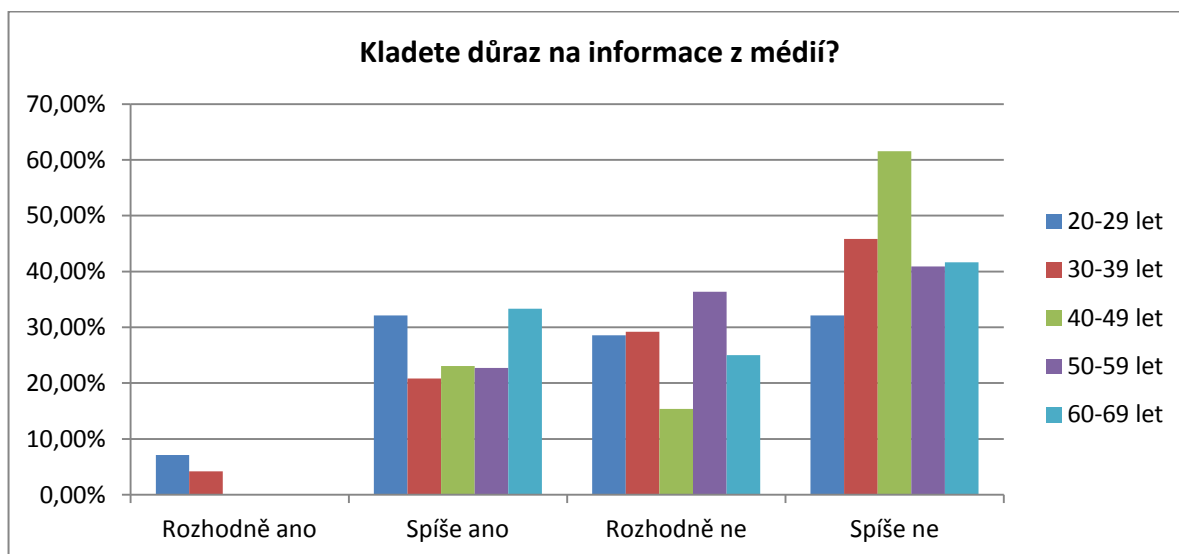

Graf č. 6

6. Kladete/kladli jste při výchově dětí důraz na informace z médií? (knihy, časopisy, jiné publikace, televize, reklamy apod.)

Tabulka č. 7	20 – 29 let		30- 39 let		40-49 let		50- 59 let		60 let a více		Celkem	
	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%
Rozhodně ano	2	7,14	1	4,17	/	/	/	/	/	/	3	2,42
Spíše ano	9	32,14	5	20,83	6	23,07	5	22,73	8	33,33	33	26,61
Spíše Ne	8	28,58	7	29,17	4	15,39	8	36,36	6	25	33	26,61
Rozhodně ne	9	32,14	11	45,83	16	61,54	9	40,91	10	41,67	55	44,36
Celkem	28	100	24	100	26	100	22	100	24	100	124	100

Pozn. Z tabulky můžeme zjistit, jak ovlivňují média rodiče při výchově dětí. Nejčastější odpovědí je poslední možnost, tedy že respondenty média rozhodně neovlivňují, řídí se jen dle vlastního uvážení a vlastních zkušeností. Není zde vidět ani velký rozdíl dle věkových kategorií. Ten vidíme jen u první možné odpovědi, tedy že respondenti se médií řídí při výchově dětí hodně. Tuto možnost volili jen mladší skupiny respondentů (20-29 let a 30-39 let). U ostatních věkových skupin se tato odpověď nevyskytuje.

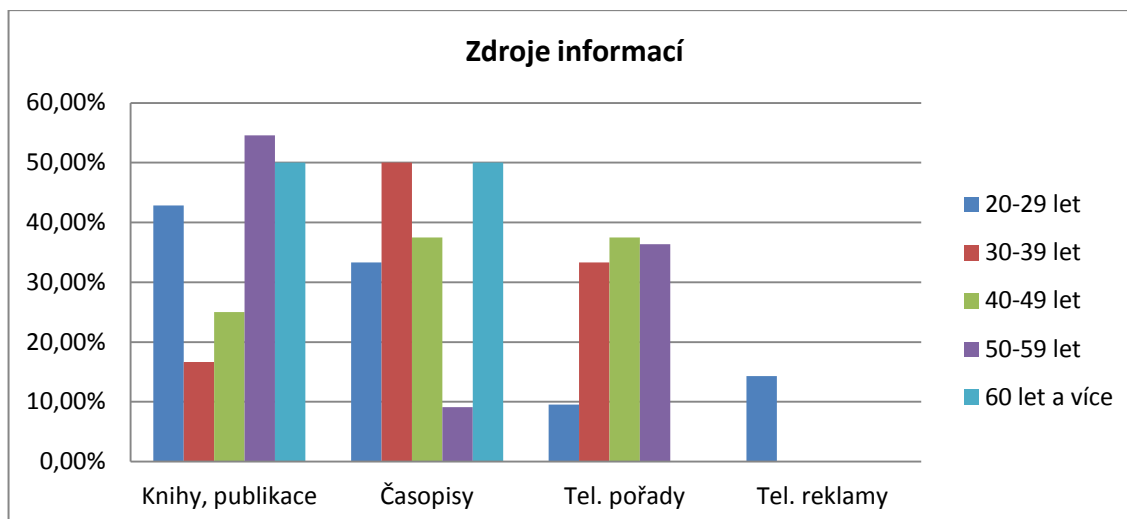

Graf č. 7

7. Pokud jste při předchozí otázce odpověděli ano nebo spíše ano, z jakých zdrojů čerpáte/jste čerpali nejvíce? Zakroužkujte, popř. doplňte

Tabulka č. 8	20-29 let		30-39 let		40- 49 let		50-59 let		60 let a více		Celkem	
	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%
Knihy, publikace	9	42,86	1	16,67	2	25	6	54,55	3	50	21	40,38
Časopisy	7	33,33	3	50	3	37,5	1	9,09	3	50	17	32,7
Televizní pořady	2	9,52	2	33,33	3	37,5	4	36,36	/	/	11	21,15
Televizní reklamy	3	14,29	/	/	/	/	/	/	/	/	3	5,77
Celkem	21	100	6	100	8	100	11	100	6	100	52	100

Poznámka: V této otázce respondenti měli možnost kroužkovat více odpovědí najednou, proto v části „celkem“ není uveden počet respondentů, ale počet odpovědí. Respondenty, kteří odpověděli „rozhodně ano“ nebo „spíše ano“, najdeme v tabulce u otázky č. 8 (tzn. ve věkové skupině 20-29 let – 11 respondentů, ve věku 30-39 let – 6 respondentů, ve věku 40-49 let – 7 respondentů a ve věku 60 let a více – 6 respondentů).

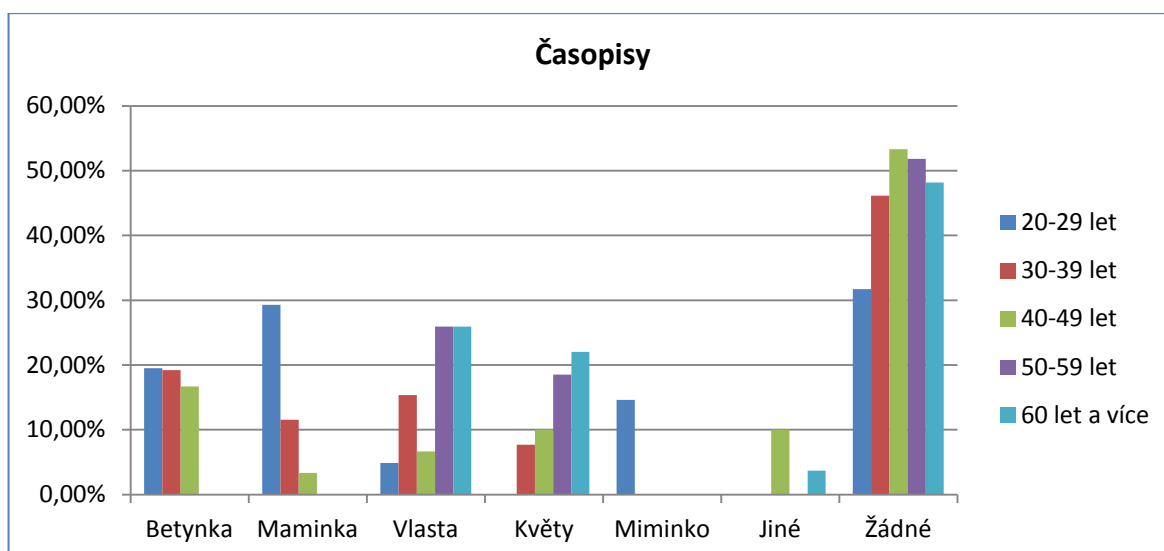
Graf č. 8

8. Vyberte z níže uvedených časopisů týkajících se dětí ty, které si kupujete/jste si kupovali anebo čtete/jste čteli?

Tabulka č. 9	20 – 29let		30 – 39 let		40 – 49 let		50 – 59 let		60 let a více		Celkem	
	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%
Betynka	8	19,51	5	19,23	5	16,67	/	/	/	/	18	11,92
Maminka	12	29,27	3	11,55	1	3,33	/	/	/	/	16	10,6
Vlasta	2	4,88	4	15,38	2	6,67	8	29,63	7	25,93	23	15,23
Květy	/	/	2	7,69	3	10	5	18,52	6	22,22	16	10,6
Miminko	6	14,63	/	/	/	/	/	/	/	/	6	3,97
Jiné	/	/	/	/	3	10	/	/	1	3,7	4	2,65
Žádné	13	31,71	12	46,15	16	53,33	14	51,85	13	48,15	68	45,03
Celkem	41	100	26	100	30	100	27	100	27	100	151	100

Poznámka: Tato tabulka i graf vypovídají o tom, že nejvíce lidí odpovídalo, že nečte žádné časopisy o dětech, a to bez rozdílu věkových kategorií. Je však i vidět, že mladší generace čtou časopisy o dětech přece jen více- zatímco ve věku nad 60 let 48,15% dotazovaných odpovědělo, že žádné časopisy nečte, ve věkové skupině 20-29 let stejnou odpověď zvolilo 31,71 dotazovaných. Odpověď „jiné“ je využívána málo. Respondenti ve věku 40-49 let jako odpověď jiné uváděli jiné časopisy, než které jsou uvedeny v dotazníku (např. Čas na lásku). Respondent ve věku 60 let a více uvedl, že žádné časopisy v té době nebyly.

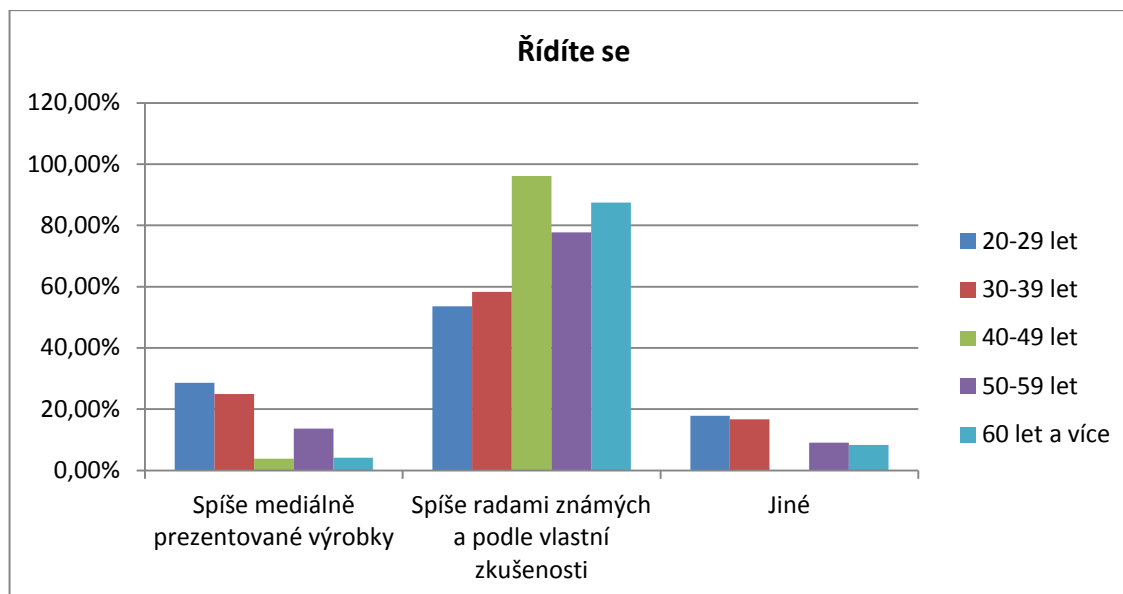

Graf č. 9

9. Dávali jste/dáváte přednost mediálně prezentovaným výrobkům pro děti (reklamy na dětské pleny, dětskou výživu apod.) nebo je podle Vás důležitější vlastní zkušenost a zkušenosti blízkých?

Tabulka č. 10	20-29 let		30 – 39 let		40 – 49 let		50 – 59 let		60 let a více		Celkem	
	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%	A. č.	%
Výrobky z médií	8	28,57	6	25	1	3,85	3	13,64	1	4,17	19	15,32
Vlastní a blízkých	15	53,57	14	58,33	25	96,15	17	77,27	21	87,5	92	74,19
Jiné	5	17,86	4	16,67	/	/	2	9,09	2	8,33	13	10,49
Celkem	28	100	24	100	26	100	22	100	24	100	124	100

Poznámka: Nejvíce dotazovaných respondentů odpovídalo, že se řídí spíše vlastními zkušenostmi a zkušenostmi svých blízkých. Zatímco v mladších věkových kategoriích (20-29 let a 30-39 let) je vidět, že se řídí výrobky z médií nad 25% dotazovaných, starší věkové kategorie (40-49 let, 50-59 let a 60 let a více) tuto možnost využívají jen zřídka. V možnosti jiné se nejvíce objevovaly odpovědi, že důležité jsou obě možnosti, rozhodující je cena nebo jenom vlastní názor a zkušenosti, objevovaly se i odpovědi, že důležitý je názor lékaře. V nejstarší věkové skupině respondenti také vypovídali, že žádné reklamy v té době nebyly a čerpali tak jen z rodinné tradice.

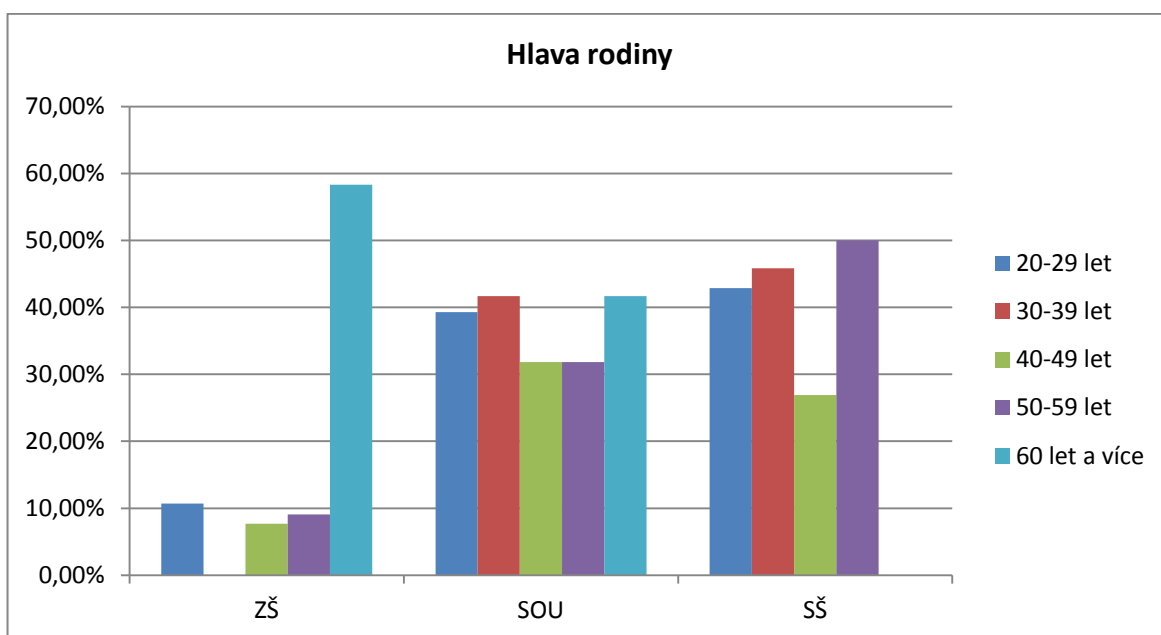

Graf č. 10

10. Kdo je u Vás hlavou rodiny (kdo rozhoduje o financích, má hlavní slovo v oblasti výchovy a jiných důležitých rozhodnutích týkajících se celé rodiny?)

Tabulka č. 11	20 - 29 let		30 – 39 let		40 – 49 let		50 – 59 let		60 let a více		Celkem	
	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%
Muž	3	10,71	3	12,5	2	7,69	4	18,18	15	62,5	27	21,78
Žena	6	21,43	8	33,33	4	15,39	4	18,18	/	/	22	17,74
Oba	19	67,86	13	54,17	20	76,92	14	63,64	9	37,5	75	60,48
Celkem	28	100	24	100	26	100	22	100	24	100	124	100

Poznámka: Zde vidíme, že nejčastější odpovědi respondentů (kromě nejstarší věkové skupiny) je třetí možnost, tedy že se rozhodují společně. Není tak u nich stanovený ten, kdo rozhoduje o běžných věcech v domácnosti, o finančních záležitostech – tzv. drží kasu nebo rozhoduje o výchově dětí. V nejstarší věkové skupině je již vidět rozdíl. Zatímco u ostatních věkových skupin jsou využity všechny možnosti odpovědí, tedy hlavou rodiny není buď nikdo nebo žena či muž, u nejstarší věkové skupiny je hlavou rodiny muž a zbývající část tvoří domácnosti, kde není hlava rodiny, rozhodují se tedy společně. Není zde však uvedena jako hlava rodiny žena.

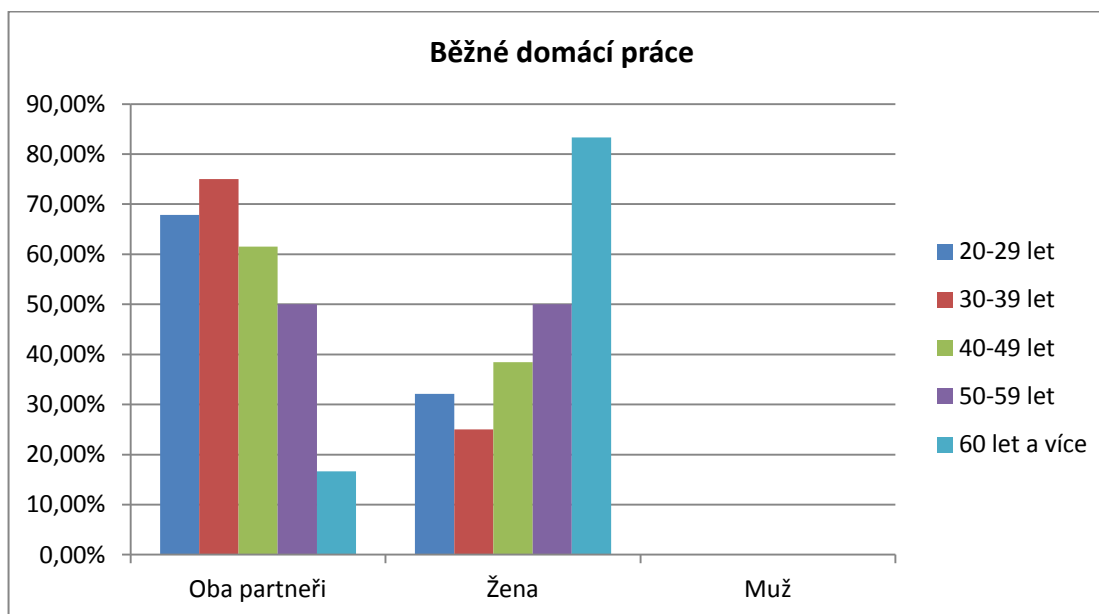

Graf č. 11

11. Kdo by měl dělat běžné domácí práce (praní, žehlení, vaření, úklid domácnosti)?

Tabulka č. 12	20 - 29 let		30 – 39 let		40 – 49 let		50 – 59 let		60 let a více		Celkem	
	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%
Oba	19	67,86	18	75	16	61,54	11	50	4	16,67	68	54,84
Žena	9	32,14	6	25	10	38,46	11	50	20	83,33	56	45,16
Muž	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Celkem	28	100	24	100	26	100	22	100	24	100	124	100

Poznámka Jak je vidět, z řad respondentů neodpověděl nikdo, že by měl dělat běžné domácí práce muž. U této otázky se nejvíce liší opět odpovědi nejstarší věkové skupiny. Ve věkových skupinách 20-29 let, 30-39 let a 40-49 let je vidět, že nejčastěji by podle respondentů měli vykonávat domácí práce oba partneři. Ve věkové skupině 50-59 let nepřevládá ani jedna z uvedených možností, je to tzv. padesát na padesát. V nejstarší věkové skupině (60 let a více) jen čtyři respondenti odpověděli, že by měli dělat běžné domácí práce oba partneři. Zbytek respondentů si však myslí, že tyto práce patří výhradně ženám.

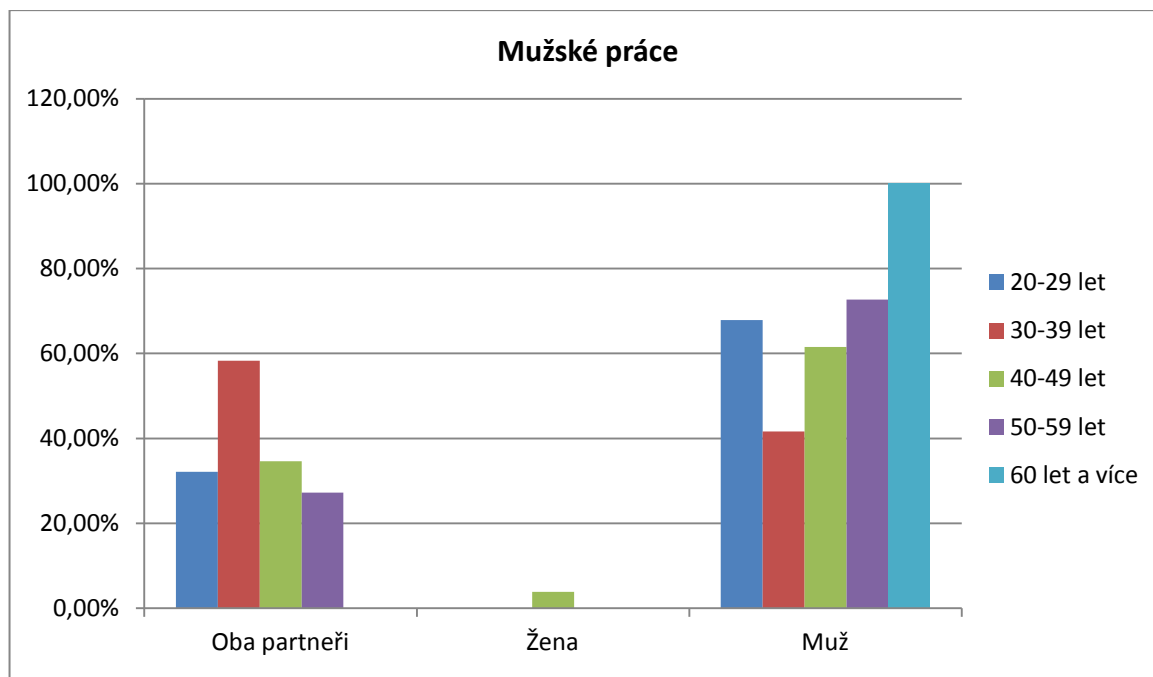

Graf č. 12

12. Kdo by měl dělat spíše tzv. mužské práce, tedy oprava různých částí domácností, sekání zahrady, zařizování oprav od instalatéra a podobně?

Tabulka č. 13	20 - 29 let		30 – 39 let		40 – 49 let		50 – 59 let		60 let a více		Celkem	
	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%	A.č.	%
Oba	9	32,14	14	58,33	9	34,61	6	27,27	/	/	38	30,65
Žena	/	/	/	/	1	3,85	/	/	/	/	1	0,80
Muž	19	67,86	10	41,67	16	61,54	16	72,73	24	100	85	68,55
Celkem	28	100	24	100	26	100	22	100	24	100	124	100

Poznámka: V této otázce jsou odpovědi také dost odlišné, nedá se však říct, že tento rozdíl by souvisel s věkovými kategoriemi (tedy, že role v domácnostech mladších respondentů se nějak zásadně liší od domácností respondentů ve starších věkových skupinách). Nejčastější odpovědi všech respondentů (kromě věkové skupiny 30-39 let) je poslední možnost, tedy že tzv. mužské domácí práce má dělat muž. Ve věkové skupině 60 let a více je to dokonce stoprocentní názor respondentů této věkové skupiny. Jen jeden respondent ve věkovém rozmezí 40-49 let odpověděl, že tyto práce by měla dělat žena.

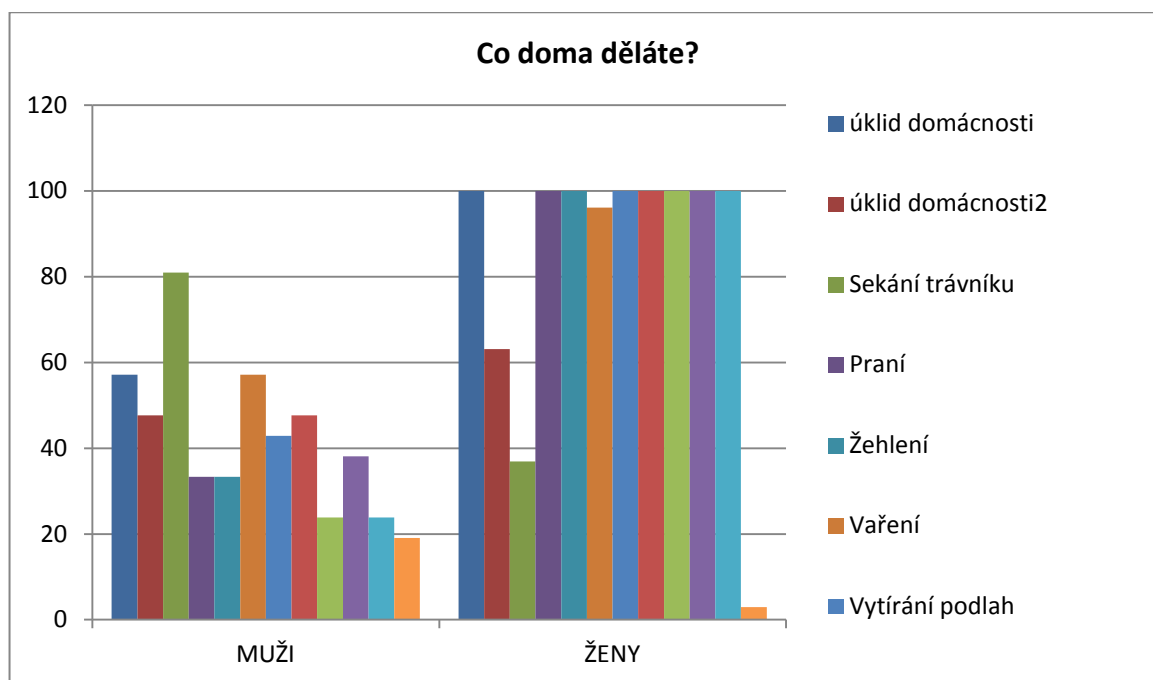
Graf č. 13

U níže uvedených otázek se již nezabývám rozdílem věkových skupin, ale spíše rozdílem mezi ženami a muži, proto jsou tabulky přizpůsobené cíli, tj. najít rozdíly v ženské a mužské genderové roli v domácnosti a při výchově dětí.

13. Jaké práce doma děláte?

Tabulka č. 14	Muž		Žena	
	A. č	R. č. (%)	A. č	R. č. (%)
Běžný úklid domácnosti	12	57,14	103	100
Práce na zahradě	10	47,62	65	63,11
Sekání trávníku	17	80,95	38	36,89
Praní	7	33,33	103	100
Žehlení	7	33,33	103	100
Vaření	12	57,14	99	96,12
Vytírání podlah	9	42,86	103	100
Umývání nádobí	10	47,62	103	100
Utírání prachu	5	23,81	103	100
Stlaní postelí	8	38,1	103	100
Koupelna, WC	5	23,81	103	100
Jiné	4	19,05	3	2,91

Poznámka: Tabulka znázorňuje, kolik respondentů mužského pohlaví a kolik respondentů ženského pohlaví dělá jednotlivé domácí práce. Celkem u 8 možností všechny ženy uvedly, že je běžně dělají. U mužů stoprocentního zastoupení u žádné možné odpovědi není. Je tedy na první pohled vidět, že ženy dělají běžné domácí práce častěji než muži. Výjimku tvoří jen jedna možná odpověď, a to sekání trávníku, které se dá pokládat za typicky mužskou práci. Zde je zastoupení mužů 80,95%, zatímco u žen je to jen 36,89%.

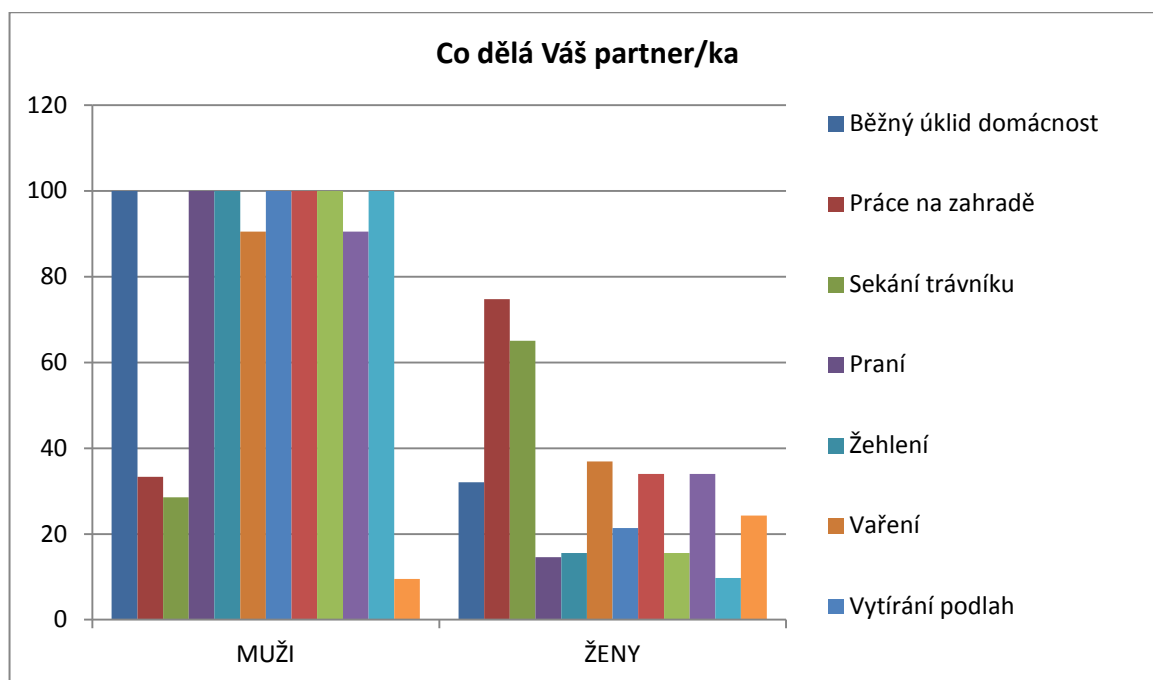

Graf č. 14

14. Jaké práce dělá doma Váš partner/ partnerka?

Tabulka č. 15	Odpovídá Muž		Odpovídá Žena	
	A. č	R. č. (%)	A. č	R. č. (%)
Běžný úklid domácnosti	21	100	33	32,04
Práce na zahradě	7	33,33	77	74,76
Sekání trávníku	6	28,57	67	65,04
Praní	21	100	15	14,56
Žehlení	21	100	16	15,53
Vaření	19	90,48	38	36,89
Vytírání podlah	21	100	22	21,36
Umývání nádobí	21	100	35	33,98
Utírání prachu	21	100	16	15,53
Stlaní postelí	19	90,48	35	33,98
Koupelna, WC	21	100	10	9,71
Jiné	2	9,52	25	24,27

Poznámka: U této otázky je dle procentuálního zastoupení mužů a žen u možných odpovědí jasné, že ženy domácí práce dělají častěji než muži. Výjimku opět tvoří možnost odpovědi sekání trávníku (64,05%), a k tomu navíc práce na zahradě (74,76%), kdy muži tyto domácí práce vykonávají více než ženy. Jak uvádějí respondentky, jejich partneři dále nejčastěji vykonávají tyto domácí práce: běžný úklid domácnosti, vaření, umývání nádobí a stlaní postelí.

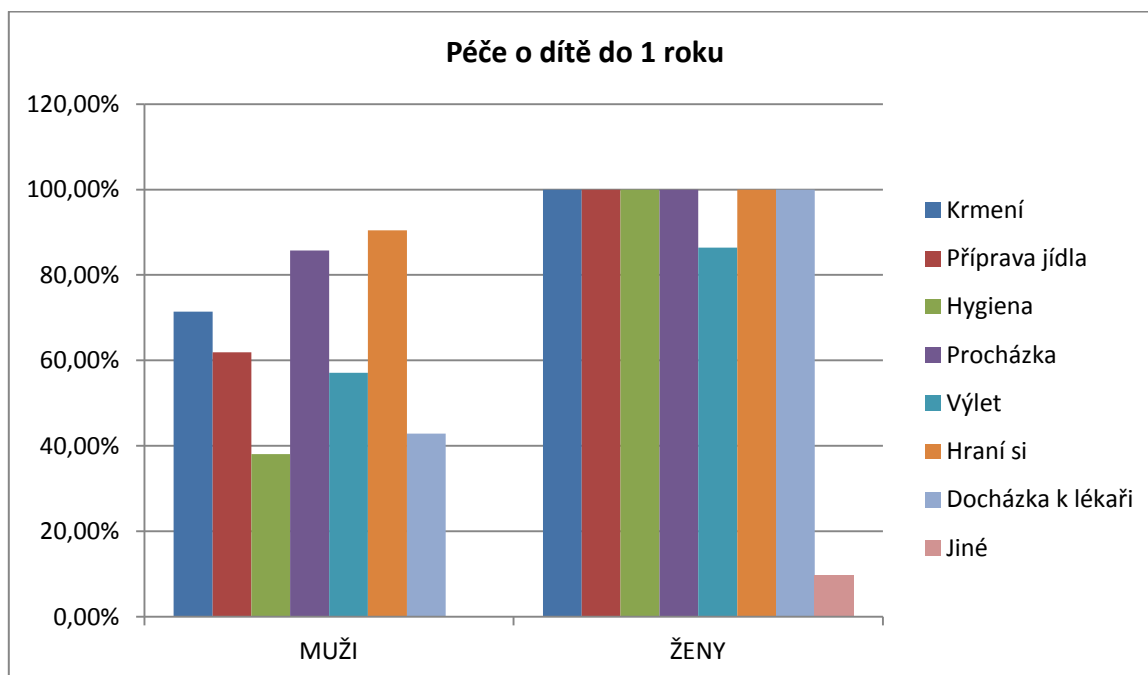
Graf č. 15

17. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste do 1 roku věku dítěte?

Tabulka č. 16	Muži		Ženy	
	A. č.	R. č. (%)	A. č.	R. č. (%)
Krmení	15	71,43	103	100
Příprava jídla	13	61,90	103	100
Hygiena	8	38,1	103	100
Procházka	18	85,71	103	100
Výlet	12	57,14	89	86,41
Hraní si	19	90,48	103	100
Docházka k lékaři	9	42,86	103	100
Jiné	0	0	10	9,71

Poznámka: Jak se dalo předpokládat, všechny práce vykonávají v rámci péče o děti více ženy než muži. Ženy kromě výletu okolo dítěte mladšího 1 roku dělají všechno. Ženy také

v možnosti odpovědi „jiné“ odpovídaly, že dělají všechno nebo doplňovaly jiné činnosti související s péčí o dítě (viz příloha č. 3)

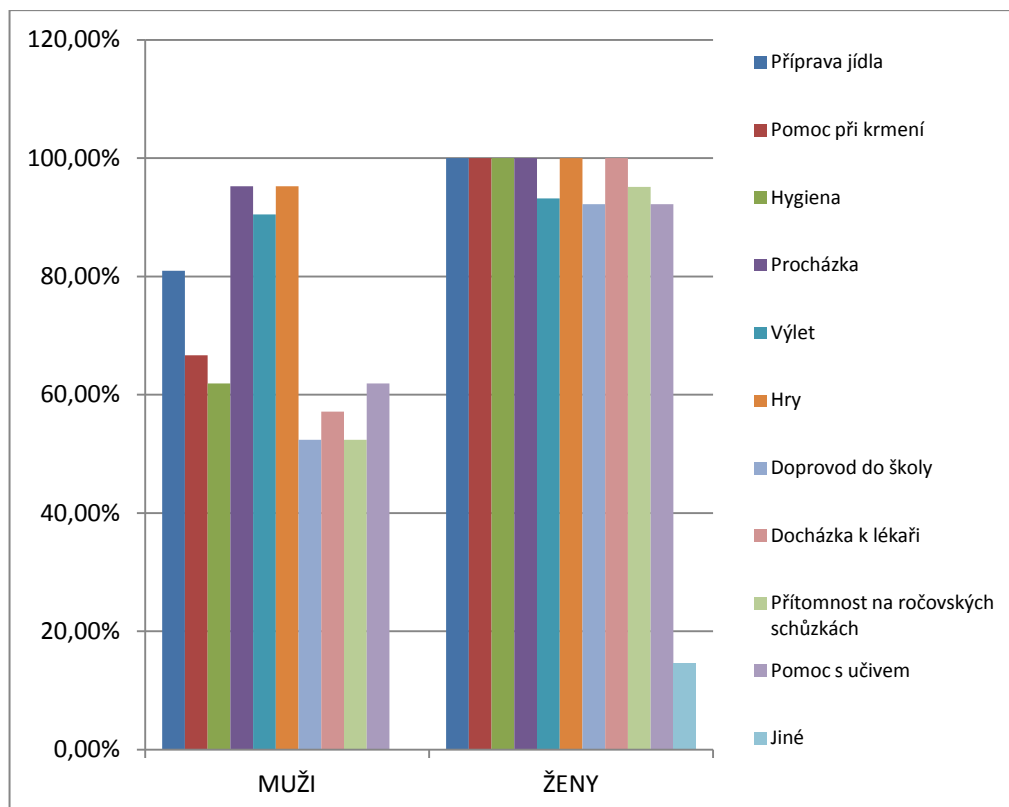
Graf č. 16

18. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste na 1 rok věku dítěte?

Tabulka č. 17	Muži		Ženy	
	A. č.	R. č. (%)	A. č.	R. č. (%)
Příprava jídla	17	80,95	103	100
Pomoc při krmení	14	66,67	103	100
Hygiena	13	61,90	103	100
Procházka	20	95,24	103	100
Výlet	19	90,48	96	93,20
Hry	20	95,24	103	100
Doprovod do školy	11	52,38	95	92,23
Docházka k lékaři	12	57,14	103	100
Rodičovské schůze	11	52,38	98	95,14
Pomoc s učivem	13	61,90	95	92,23
Jiné	0	0	15	14,56

Poznámka: V této tabulce vidíme, že muži se v péči o dítě nad jeden rok angažují o něco víc, i přesto však v péči o dítě má výraznou převahu matka. Jak se ukázalo, muži se o děti starají nejčastěji v rámci volnočasové aktivity – chodí s dětmi na procházku, jezdí na výlety či hrají hry. Značný je přírůstek ve všech činnostech. Dá se tedy říct, že o větší děti se muži starají častěji.

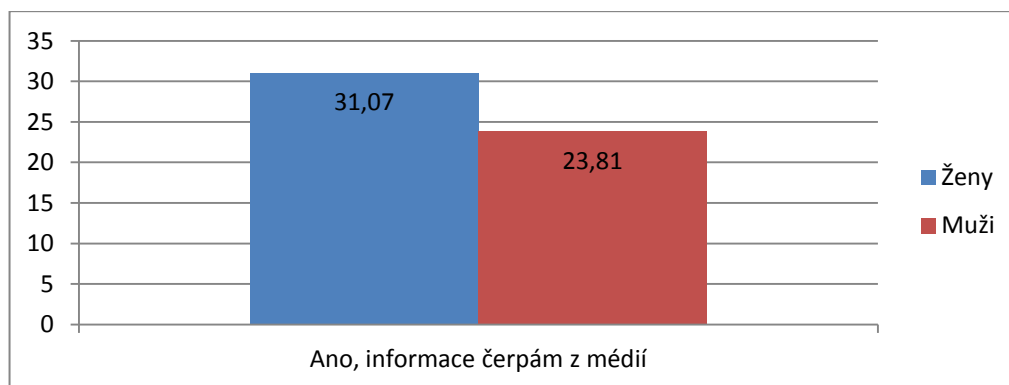

Graf č. 17

5.3. Verifikace hypotéz

H1: Informace z médií čerpají více ženy než muži.

	Ženy		Muži		Celkem	
	A. č.	R. č. (%)	A. č.	R. č. (%)	A. č.	R. č. (%)
Ano, informace čerpám z médií	32	31,07	5	23,81	37	29,84
Ne, informace mám od známých	71	68,93	16	79,19	87	70,16
Celkem	103	100	21	100	124	100

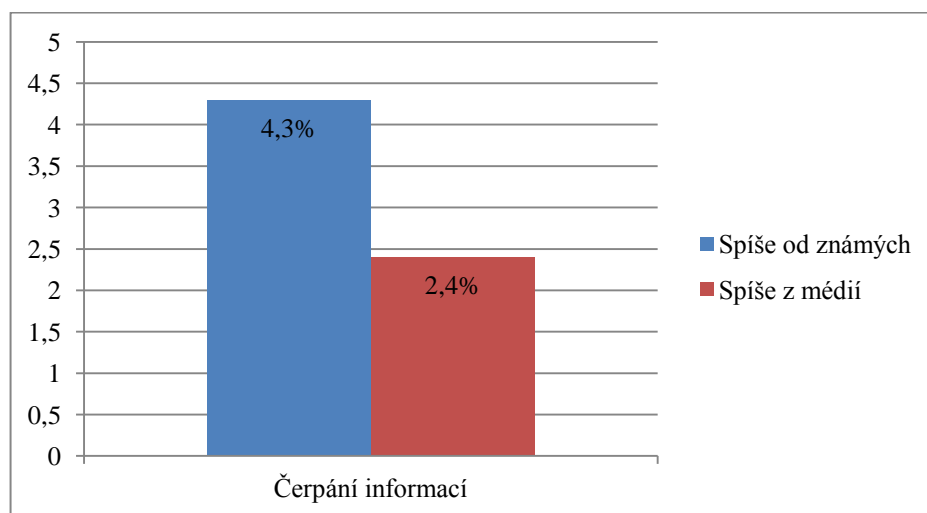

Graf č. 18

Při vyhodnocování této hypotézy jsem použila otázku z dotazníku číslo 8: Kladete/kladli jste při výchově dětí důraz na informace z médií? V tabulce jsem z původních čtyř možných odpovědí (Rozhodně ano; Spíše ano; Spíše ne; Rozhodně ne) vyhodnocovala jen dvě možné odpovědi – ano, čerpám informace z médií a ne, čerpám informace spíše z vlastní zkušenosti a od známých. V grafu je pak znázorněno jen porovnání mužů a žen. Zde je vidět, že informace z médií čerpají ženy častěji než muži. Na základě těchto výsledku můžeme říct, že se **hypotéza potvrdila**.

H2: Informace získané od známých osob mají pro rodiče větší význam, než informace získané z médií.

Tabulka č. 19	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Spíše média	37	29,84
Spíše od známých	87	70,16
Celkem	124	100

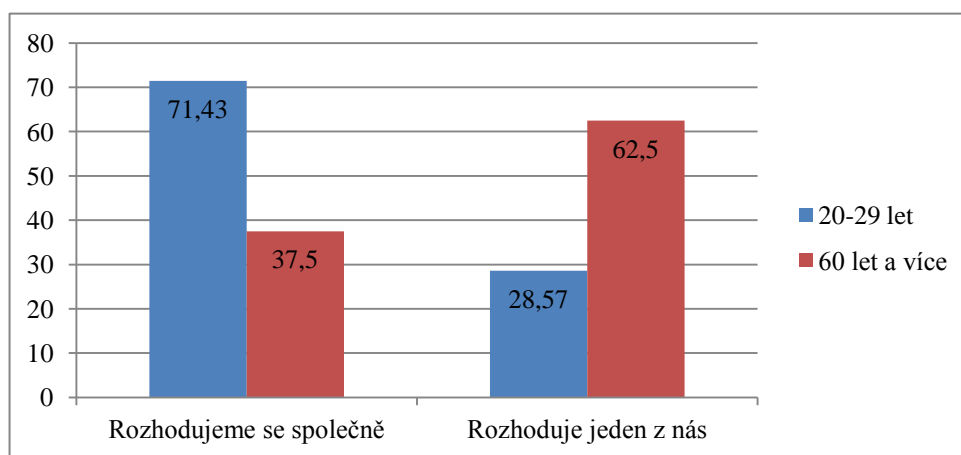

Graf č. 19

K vyhodnocení této hypotézy jsem opět použila otázku z dotazníku číslo 8: Kladete/kladli jste při výchově dětí důraz na informace z médií? (knihy, časopisy, jiné publikace, televize, reklamy apod.)? Z původních čtyř odpovědí (Rozhodně ano, řídím se jimi hodně; Spíše ano, někdy se tím řídím; Spíše ne, kladu důraz více na informace od známých; Rozhodně ne, řídím se jen dle vlastního uvážení a vlastních zkušeností) jsem tyto odpovědi rozdělila na dvě, a sice: Ano, řídím se spíše médii a Ne, řídím se spíše radami od známých. V tabulce i grafu vidíme, že dotazovaní respondenti více získávají informace od známých (70,16%) než z médií (29,84%). Můžeme tedy říct, že se **hypotéza potvrdila**.

H3: Respondenti ve věkové skupině 20-29 let budou častěji rozhodovat o věcech týkajících se rodiny společně, než respondenti ve věkové skupině 60 let a více.

Tabulka č. 20	20-29 let		60 let a více	
	Absolutní četnost	Relativní čet. (%)	Absolutní četnost	Relativní čet. (%)
Oba společně	20	71,43	9	37,5
Jeden z nás	8	28,57	15	62,5
Celkem	28	100	24	100

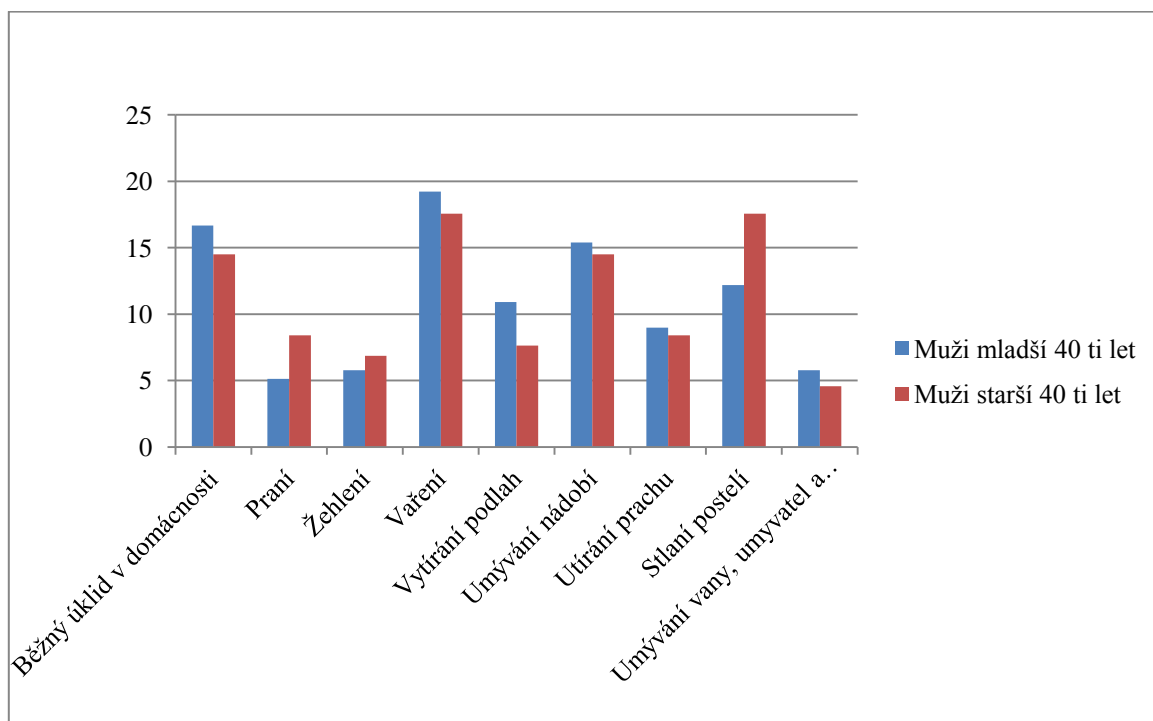

Graf č. 20

Pro vyhodnocení této hypotézy jsem využila otázku z dotazníku „Kdo je u Vás hlavou rodiny (kdo rozhoduje o financích, má hlavní slovo v oblasti výchovy a jiných důležitých rozhodnutích týkajících se celé rodiny)“? Z tabulky i grafu je vidět, že nejvíce respondentů věkové skupiny 20-29 let odpovídalo, že se o rodinných a jiných záležitostech rozhodují společně (71,5% respondentů), zatímco ve věkové kategorii 60 let a více rozhoduje o těchto věcech jeden z nich, přičemž v naprosté většině případů touto „hlavou rodiny“ bývá muž. Na základě zjištěných údajů z tabulky můžeme konstatovat, že tato **hypotéza se potvrdila**.

H4: Muži mladší 40 ti let pomáhají své partnerce s běžnými domácími pracemi (vaření, žehlení, běžný úklid apod.) více než muži starší 40 ti let.

Tabulka č. 21	Muži mladší 40 ti let		Muži starší 40 ti let	
	A. č.	R. č.(%)	A. č.	R. č.(%)
Běžný úklid domácnosti	26	16,67	19	14,5
Praní	8	5,13	11	8,40
Žehlení	9	5,77	9	6,87
Vaření	30	19,23	23	17,56
Vytírání podlah	17	10,9	10	7,63
Umývání nádobí	24	15,38	19	14,5
Utírání prachu	14	8,97	11	8,40
Stlaní postelí	19	12,18	23	17,56
Umývání koupelny,WC	9	5,77	6	4,58
Celkem	156	100	131	100

Graf č. 21

6. Komparace časopisových článků

V této kapitole se zabývám srovnáváním časopisových článků spojených s mateřstvím, rodinou a jejím uspořádáním. Ve srovnávání těchto článků jsem se zaměřila na období kolem roku 1950, poté r. 1980 a současnost, tedy rok 2010-2012. Nejprve popisují, na co byl v kterém roce brán zřetel a poté se zabývám konečným srovnáváním proměn.

6.1. Mediální prezentace mateřství po roce 1950

Kolem roku 1950 se v časopisech Květy a Vlasta hodně řeší zrovnoprávnění mužů a žen, které trápí hlavně čtenářky a dělí se o své starosti právě přes média (časopisy). Ženy se cítí slabšími a brání se tomu. V dopisech od čtenářů se často dočteme, že jejich muži je nechtějí pustit do zaměstnání, i přesto, že ony po tom touží. Většina mužů má totiž názor, že žena by měla být v domácnosti a starat se o „teplo domova“, dělat všechny běžné práce v domácnosti a pečovat a vychovávat děti. Příkladem můžeme uvést dopis od jedné čtenářky v časopisu Květy: *„Lidově demokratický režim staví ženu na roveň muži a dává ji stejná práva jako mužům, ale slova v zákoníku nestačí, aby se z nich stala skutečnost. Jsem žena v domácnosti proti své vůli. Chtěla bych žít veřejný život, chodit do práce a dokázat tak hlavně svému muži, že ženy nepatří jen do domácnosti. Děti bych chtěla dát do jeslí či do školky, ale můj muž mi to nedovolí. Manžel trvá na tom, abych jeho rozkazy poslouchala a zůstala mu nejen finančně podřízena. Žádám o pomoc jiné ženy, které s tím mají zkušenosti.“* (Květy, 1951, ročník 1, číslo 3). Na tento dopis je mnoho ohlasů od jiných čtenářek v dalších číslech časopisu Květy. Čtenářka Marie Richterová ženě radí, aby svého manžela neposlouchala a jednala samostatně. Dále v dopise uvádí, že ona do práce šla, aniž by to její manžel věděl, a to i přesto, že ji vyhrožoval rozvodem, pokud začne chodit do zaměstnání. V čísle 8 na to reaguje další čtenářka, která nejen že začala chodit do zaměstnání proti vůli svého manžela, ale po čase docílila i toho, že manžel vodí jejich nejstaršího syna do školky a každý pátek vyzvedává všechny tři děti z jeslí a ze školky, umyje je, dá jim najíst a uloží do postele, protože ona musí zůstat v práci déle. (Květy, 1951, ročník 1, číslo). Ke zrovnoprávnění se v Květech z roku 1951, číslo 7 vyjadřuje také pan Koldovský, který obhajuje muže tím, že se na ně nesmí moc naléhat a musí se na ně jít chytře, protože pro ně je rovnoprávnost také něčím novým a teprve si na ni zvykají. V souvislosti s nerovnoprávností se také objevuje názor čtenářky paní Kulíkové, která říká, že ženy zůstávají na zábavě sedět, protože pro ně žádný muž nepříjde a nevyzve je k tanci, a přitom v dnešní době mohou ony vyzvat k tanci muže, protože je období rovnoprávnosti.

Prof. V. Kolbanovski v souvislosti s rodinou a zrovnoprávněním píše: *„Dnes v socialistické společnosti má žena stejné postavení v rodině jako muž. Je pravda, že i v současné době spadá na ženu hlavní břímě starostí o domácnost, že musí víc času věnovat dětem. Ale stát poskytuje ženě pomoc. Byla vybudována síť lékařských, komunálních a výchovných ústavů, které přebírají za ženu mnoho starostí. Dětské jesle, dětské sady, lékařské poradny, jídelny, společné stravovny, prádelny, správkárny, krejčovské dílny atd. mají ulehčit povinnost ženy-hospodyně a ženy-matky a dát jí možnost, aby se účastnila výroby, studia, veřejného života a mohla přitom věnovat péči dítěti i rodině. Kromě toho vynakládá milující a pozorný muž všechno úsilí, aby pomohl ženě v domácích pracích, v péči o děti, snaží se vytvořit podmínky, aby mu jeho žena stačila i v kulturním vývoji.“* (Vlasta, 1954, číslo 7) Autor dále tvrdí, že žena již není domácí otrokyní jako dříve, a že láska a cit,

který dříve v jednotvárném rodinném životě uhasínal, se v dnešní socialistické společnosti rozvíjí, obohacuje a zkrášluje život socialistických lidí.

O nerovnoprávnosti se mluví i v souvislosti s nemanželskými dětmi, které podle zákona nemají taková práva jako děti manželské, a proto by se podle čtenářů měly tyto zákony změnit. Čtenářka (Květy, 1951, číslo 1) tento jev pokládá za buržoazní přežitek a mělo by se s ním bojovat.

V dalších článcích je hlavním tématem rodina, manželství vztah, výchova i rozvod. JUDr. Olga Lhotovská uvádí, že ženino postavení v rodině je charakterizováno také vztahem mezi matkou a dětmi. Nezletilé děti jsou v moci obou rodičů, ne jako v buržoasii, kde pokud nebyl otec, hned byl dítěti přidělen poručník. Dnes už je tu jako pravomocný rodič i matka. Podle zákona rodičovská moc obsahuje práva a povinnosti rodičů řídit jednání dětí, zastupovat a spravovat jejich majetek. Matka někdy nevědomky před dětmi mluví například o tom, že něco nemůže rozhodnout, musí počkat, co tomu řekne tatínek. Jenže právě tím vzbuzuje i v dětech dojem, že táta je tou hlavou rodiny, která o všem rozhoduje. Má-li z mládeže vyrůst generace, která bude chápat stejné postavení muže a ženy jako samozřejmost, je na matkách (ale i na otcích), aby k tomu kladli základ v rodině. Obraz o vztahu rodičů v mysli dítěte bude jiný, uvidí-li, že se nečeká na otcův názor jako na poslední, rozhodné slovo. (Květy, 1951, číslo 23)

Autorka se v dalším čísle časopisu také zmiňuje o rozvodu jako o něčem, co hlavně nesmí být v rozporu se zájmy nezletilých dětí, jinak manželství nemůže být rozvedeno. Manželství se také nemůže rozvést v tom případě, že se jeden z manželů proviní tak, že způsobí rozvrat rodiny a sám se ho domáhá. Rozvod je přípustný pouze v případě, že by s ním nevinný manžel souhlasil. Změna zákona by však nadržovala lehkomyšlným lidem, kteří vstupují do manželství s tím, že se mohou kdykoliv rozvést a neberou to zcela vážně. Z toho vyplývá, že by do manželství měli lidé vstupovat, jen pokud si uvědomují, že manželství není nic krátkodobého, ale jedná se o trvalé soužití a vztah. Zda bude manželství šťastné, potom záleží na všech účastnících – všichni se musí snažit. (Květy, 1952, číslo 3)

Jeden článek z časopisu Květy vypovídá o tom, že v sovětském svazu a v zemích lidové demokracie je středem pozornosti dítě a péče o něj. Ze státního rozpočtu jdou velké částky na vybudování jeslí, školek, pionýrských táborů a dalších institucí, které pomáhají při výchově dětí. (Květy, 1952, číslo 15)

Publikace z této doby také mluví o tzv. nových školách. Ty mají různé ohlasy. Některé „buržoasní“ rodiny jsou proti této formě, jiným se tento nápad líbí a jsou rádi, že je socialistická společnost realizuje. O tom vypovídá i článek v časopisu Květy od Olgy Berounské: „Školu v Legerově ulici navštěvuje hodně dětí z buržoasních rodin. Jejich maminky byly proti zájmovým kroužkům a nesouhlasily s plánovaným rozmisťováním žáků do potřebných povolání po ukončení čtvrtého ročníku. Jaképak plánování? Kluk půjde studovat a děvče se naučí trochu vařit a stejně se vdá. Nadějný jedináček se pod vlivem domova ani nesnažil příliš učit a soutěžení jeho spolužáků v prospěchu mu bylo k smíchu.“ (Květy, 1952, číslo 26, s. 5) A tak mnozí učitelé měli ve třídě nadané žáky, ale o učení neměli zájem. Navázali proto úzký styk s rodiči. Dnes už rodičovské sdružení pracuje až na pár zatvrzelých maminek bezvadně. Vyučování je dnes docela jiné a zábavné. O tom, že „nová škola“ se líbí i lidem, svědčí dopis čtenářky paní Brodské (Květy, 1952, číslo 41): „Dnešní nová škola je opravdu krásná. Mám dva školáky v národní škole, tak se o tom denně přesvědčuji. Líbilo se mi, že bez jakéhokoliv strkání a front někde v obchodě dostaly děti všechny pomůcky i sešity ve škole.“

O výchovu dítěte se v této době rozhodně nemá starat jen rodina, ale je důležitá i výchova učitelů ve škole. Ti by měli vychovávat své žáky k vlastenectví, probouzet v nich socialistické sebevědomí a národní hrdost, úctu k národní kultuře a dobrý poměr k práci, která

tvoří národní bohatství a umožňuje rozkvět kultury. Nedílnou součástí je i láska k Sovětskému svazu, který umožnil, aby se naše země rozvíjela v radostné budoucnosti. Na výuku je brán také velký zřetel. Pomoc a péče bude poskytována i těm nejslabším dětem. Uvědomělému učiteli na jednotné škole a obzvláště na škole střední přibyl ještě jeden úkol – záměrné vedení žáků k takové volbě povolání, jaká je v souladu s potřebami plánovaného hospodářství v našem státě i se schopnostmi a sklony dětí. (Květy, 1951. číslo 37)

Květy (1951, číslo 22) zveřejňují článek od A. S. Makarenka, který občany nabádá, aby své děti neučili individualismu, nýbrž kolektivismu. Píše, že lidé často děti učí individualismu, to znamená, že se starají jen o to, aby byly děti upravené, dobře jedli, měly dost hraček a zábavy. To však není správné. Odmalička by děti měly vědět, kde jejich rodiče pracují, jak je to namáhavé a proč je to dobré pro celou společnost. Pokud rodič o někom nesmýšlí dobře, neměl by to dávat před dítětem příliš najevo. Děti by se měly učit, že lidé musí pracovat, ať se jim to líbí nebo ne a ať je práce jakkoliv namáhavá. Tento názor je v té době dost rozšířený, o výchově ke kolektivismu píšou i jiní autoři, jako je například A. Procházková. Ta uvádí (Květy, 1951, číslo 38), že ve školce i škole jsou vidět rozdíly mezi dětmi: některé se umí samo obléknout a svléknout, zašněrovat si boty, jinému to jde hůř. Některé děti se nedovedou najíst, aniž by byl všude kolem nepořádek a ony nebyly umazané, nejsou čistotné, neuklízí si hračky apod. Pro maminky je pohodlnější a rychlejší, mohou-li své dítě samy obléknout a svléknout, uvázat jim tkaničky, uklidit po něm vše a podobně. Ale neměla by se tato část výchovy přehlížet, dítě je pak o hodně pozadu za ostatními dětmi. Některé děti jsou zase příliš nesnášenlivé a rozmazlené. Neměli bychom své děti vychovávat jen pro nejbližší okruh rodiny, ale pro celý kolektiv, pro celou společnost, učit je samostatnosti, zdvořilosti, skromnosti a snášenlivosti.

V časopisech kolem roku 1950 se dále objevují články o tom, jak mají rodiče správně krmit své děti, je vytvořen i jídelníček pro těhotné ženy nebo samotné děti. Časopisy Vlasta i Květy radí ženám, jak uplést různé věci jak na sebe, tak i na manžela a děti, co je vhodné pro různé roční období nebo jaké oblečení se hodí do společnosti.

6.2. Časopisové články z roku 1980

Kolem roku 1980 se v časopisu Vlasta o dětech, rodině i mateřství mluví mnohem více než dříve. Rodina je začleněna do spousty článků, byť třeba jen jednou větou. Rodina je opravdovým základem státu, vše se dělá v zájmu rodiny. Je mnoho článků, které mluví o správné výživě kojenců i větších dětí, o jejich správné výchově apod. Naopak v časopisu Květy můžeme vidět, že články o výchově a mateřství se objevují jen velmi zřídka, spíše ve spojitosti s Pionýry a jejich aktivitami. "

Kolem roku 1980 se také začínají v časopisech objevovat reklamy na Sunar a jinou umělou výživu nebo reklamy na vhodné oblečení pro všechny.

Velmi rozšířený je ohlas také na články o rozvodu, nevěře a o tom, když zůstane matka sama s dítětem. Není zde však výjimkou, že tou „špatnou“ je matka a otec je tím „nevinným“. V časopise Vlasta v roce 1980 jsou velmi rozšířeny články Sama s dítětem, kdy matky samoživitelky píšou o své osamělosti a o svých starostech. Čtenářka Lenka M. (Vlasta, 1980, číslo 1) popisuje, jak ji sousedky záviděly, že je sama s dítětem, protože podle nich má dost peněz a hlavně dostává od otce dítěte výživné, s kterým si může nakládat podle libosti, zatímco jejich manželé své výplaty utrácejí samy. Také říkají, že nemusí nikomu posluhovat. Čtenářka však říká, že být matkou samoživitelkou vyžaduje veškerý čas, peněz taky není nazbyt a pokud chce mít nějakou životní úroveň, vyžaduje to velké vypětí sil. Čtenářka Ema (Vlasta, 1980, číslo 11) zase popisuje, jak je těžké najít si partnera, když je vdova se třemi

děťmi, které jsou ve věku, kdy potřebují tátu. Párkrát si sice vyšla s přáteli a muži o ni jevíli zájem, ale jen do doby, dokud se nedozvěděli, že má doma tři děti. Odhodlala se poslat i inzerát, že hledá otce pro své tři syny, ale přišla jí jen odpověď od nějakého muže, který ji nazval velkou idealistkou, pokud si myslí, že se třemi dětmi najde plnohodnotného muže. Sama proto tvrdí, že v jednatřiceti letech zůstane sama a obětuje svůj život jen svým děťm. Názory na samoživitelství jsou však někdy odlišné. Jedna čtenářka v čísle 1 popisuje, že zůstala s dítětem sama záměrně a nestěžuje si ani ona, ani její dítě. V jednom z článků bylo dokonce uvedeno, že žena s dítětem odešla zcela záměrně a dobrovolně a otci upřela právo na dceru. Cestu samoživitelky si sama vybrala a otec tak byl bezmocný.

Nemluví se však jen o ženách samoživitelkách, ale na péči a výchovu o dítě zůstávají někdy i muži samotní. Ivan H. popisuje, že se mu potvrdila domněnka, že hezké ženy se starají jen o sebe. Našel si totiž krásnou ženu, kterou si vzal. Když však porodila dítě, měla o něj čím dál menší zájem, až tento zájem vyprchal úplně. Jednoho dne se sbalila a řekla, že chce být zase svobodná a volná, tak na výchovu a péči o dítě zůstal sám. Hodně mu pomáhá tchýně a lidé v blízkém okolí s ním mají také trpělivost. (Vlasta, 1980, číslo 24) Stejně tak jako Ivan H. má s podporou blízkých příbuzných i pochopením společnosti bohaté zkušenosti. Mužům hodně okolí pomáhá, sousedky nosí buchy nebo pohlídají děti a podobně.

Hodně se píše také o důležitosti zdraví a hygieny dětí i lidí, kteří jsou s dětmi ve styku. MUDr. Regnal k tomuto tématu uvádí: „Čistota je hlavní zásadou v péči o kojence i starší dítě. Nejde jen o čistotu osobní, ale i o prostředí, kde dítě vyrůstá, o osoby, které jsou s ním denně ve styku.“ Je třeba úzkostlivě dodržovat hygienické zásady při přípravě pokrmů nejmenších. Musíme u umělé kojenecké výživy sledovat záruční dobu, voda musí být převařená a zdravotně nezávadná, před každou manipulací s dítětem je potřeba si umýt ruce. Místnosti, ve kterých dítě žije, musí být světlé, teplé, suché a dobře větratelné. Zásadně nekouříme tam, kde dítě spí, jí, hraje si nebo se obvykle pohybuje. Koupání – Naprostá většina dětí snáší koupání velice dobře. Teplota v místnosti, kde se koupe, by měla být 20-22°C, voda má mít v prvních dnech po porodu 36-37°C, po prvním měsíci postupně teplotu snižujeme, až na 25-28 °C. Mýdlo na obličej kojence moc nepoužíváme. Jinou žínkou potom omyjeme krk a celé tělo. Namydlené dítě potom dáme do vaničky a opláchneme. Pokud dítě už sedí tak jej můžeme namydlit ve vaně. Velkou pozornost věnujeme oblasti genitálií a také všem záhybům, podpaží apod. Potom řádně usušíme, natřeme olejem a děcko oblékneme do nočního oblečku. Vatovou štětičkou vytřeme nos a zvukovody. Ústa kojencům nevytíráme a ani jinak neочиšťujeme, abychom nepoškodili sliznici. Kojenec by se měl koupat nebo alespoň sprchovat denně, hlavičku (vlásky) ze začátku každý den, po třech měsících dvakrát do týdne a od půl roku jednou týdně. „Čistota dítěte je neoddelitelnou součástí jeho správného duševního i tělesného vývoje.“ (Vlasta, 1980, číslo 24, s. 11)

V několika číslech časopisu Vlasta mluví paní B. Nováková o správné výživě dětí. Říká, že „*Výživa dětí od prvních dnů a týdnů jejich života zasluhuje plnou pozornost všech, kteří s nimi v rodině žijí, kteří je ovlivňují svými radami i příkladem.*“ (Vlasta, 1980, číslo 3, s. 10) Maminky, tatínkové i babičky si musí uvědomovat, že se mají při výživě řídit radami lékařů. Náročný je období přechodu od kojení ke stravě. Mnozí kojenci hned konzumují nápoj příliš koncentrovaný nebo Sunar (trochu víc bílkovin přece neuškodí). A z dětí se pak stávají cvalíci. Nepřetěžovat jejich organismus, přesně dodržovat dávky. Pořád je velmi rozšířený názor, že pro dítě je nejdůležitější cukr, ale není to pravda. Tzv. nedělní jídla pro „bezzubé děti“ – Mixar, pudink, rýžový nákyp, Smetánek apod. Není tam odměrka, tak dítě papá, co hrdlo ráčí – to taky není dobře. Že dítěti stačí k svačině jen ovoce taky není správné, protože ovocný cukr ukládá tuky nejvíce a nutí ke konzumaci vyššího příjmu potravy. Baculaté děti už dávno nejsou dokladem toho, že se máme dobře, ale dokladem, že místo „nebreč, budeme si hrát“ dítě slyší „nebreč, dostaneš bonbonek. (Příjem dětí je téměř v každém věku převyšován o 20 až 30 procent nad normu). V čísle 7 se píše, že když už jsou děti větší a můžou jíst

plnohodnotnou stravu, dělají rodiče často velké chyby. Pokud totiž dítě dostane k snídani čaj a loupáček, k svačině smetánek z předchozího dne, k obědu polévku a palačinky, další svačina se skládá z kousku namazaného chleba a večer dostane omáčku z knedlíkem, protože otec jako hlava rodiny přichází domů až večer a potřebuje plnohodnotné jídlo, je to špatná a nedostačující strava dítěte. Nenahraditelnou součástí jídelníčku je pořád mléko, kterého by dítě mělo vypít ½ až 1 litr denně. Mnohdy ho děti přestanou pít v rodinách, kde ho nepijou ani dospělý. Neměníme přitom často jeho chuť příchutěmi jako je kakao, kávovina apod. To jen občas. Nenahraditelnou součástí dětského jídelníčku je také vitamin C. Jeho spotřeba v posledních letech začala stoupat díky bohatšímu dovozu grepů, pomerančů a citronu.

MUDr. Brtníková (Vlasta 1980, číslo 4) píše o problému rodin s jedním dítětem. Těch totiž v této době stoupá a děti bývají zhýčkané a rozmazlené. Pokud rodiče plánují dalšího potomka, měli by dítě na příchod sourozence řádně připravit. Může se totiž stát, že starší dítě na to menší bude žárlit a nebude ho mít příliš v lásce, protože se mu rodiče často věnují o hodně víc než tomu staršímu. Proto je důležité, aby dítě na sourozence bylo dostatečně dlouhou dobu připraveno a rodiče by neměli starší dítě zanedbávat. V tomto článku se také popisuje, že by se nemělo příliš zasahovat do sourozeneckých konfliktů, nejlépe si je umí děti vyřešit samy.

Kolem roku 1980 si můžeme také všimnout, že i zde se mluví v jistém slova smyslu o pojmu gender. PhDr. Havrdová (Vlasta 1980, číslo 16) píše, že v každé výchově existují vlivy, které formují pohlavní roli dítěte. Jak řekl jeden otec, pokud dceři koupím vláček, kluka to z ní neudělá. To sice ne, ale problémy se objevují tam, kde rodiče nepřijmou pohlaví dítěte, protože si přáli například místo holčičky kluka. Tato neuvědomělá touha rodičů se pak může projevat ve výběru hraček pro dítě, způsobem jeho oblékání nebo požadavky na určité vlastnosti a chování dítěte, které jsou s jeho pohlavní rolí v rozporu. PhDr. Havrdová dále říká, že při výchově by měl u dívek převládat ženský aspekt a u chlapců mužský. Může se také stát, že matka, která je doma poddajná a nemá slovo, ze svého syna udělá spojence a podněcuje v něm něžnost a citlivost a dává najevo odpor vůči jakémukoli projevu agresivity. Současně potlačuje samostatnost a rozhodnost v chování syna, kterými by se syn vymanil z jejího vlivu. Otec naproti tomu požaduje na synovi svoje vlastnosti a pohrdá synovými ženskými projevy. Tyto protichůdné postoje dítě přeneso do svého chování a výsledkem je špatné přizpůsobení se jeho budoucí mužské roli. Autorka popisuje, jak se setkala s otcem, který si vzal za ženu někoho, kdo nemá vzdělání a byla předmětem jeho posměchu a terčem podceňování. Později měl tento otec obavy o svou dceru, protože se začala chovat tak, že si vybírala mocnější a úspěšnější členy rodiny jako vzory. V dítěti začal vznikat dojem, že být ženou je znakem méněcennosti, že to není výhodné. Začala vykazovat vlastnosti jako ctižádost, rozumovost, dravost. V budoucnu pak soutěžila se svými partnery, nevytvářela bezpečný domov své rodině. Správná atmosféra pro zdravý rozvoj pohlavního určení je tehdy, když každý z rodičů respektuje druhého, odlišnosti pohlaví se vzájemně doplňují. Dítě tak není vystaveno žádným tlakům a přirozeně se přiklání k té roli, která je mu biologicky dána. Není špatné, pokud svého syna uvidíme si jednou hrát s panenkami. Je ale horší, pokud ho jimi maminka zásobuje.

6.3. Současné články o dětech, rodině i mateřství

V dnešní době je široký výběr časopisů jak pro maminky, tak pro celou rodinu (například Maminka, Miminko, Betyňka, Rodina atd.). Všechny dnešní časopisy řeší nejen výchovu a péči o děti, ale také péči o celou rodinu a domácnost. V neposlední řadě se tyto časopisy zabývají ženou jako takovou, jejím vzhledem, postavou i psychologií. Například

v časopisu Betyнка se mimo jiné dozvíme, jak se bezbolestně shazují přebytečná kila, a to nejen po porodu. Hodně se také řeší strava maminky i jejich dětí. Například Markéta Siegllová ve svém článku poukazuje na důležitost zdravé a kvalitní snídaně nejen pro dospělé, ale také pro děti. V článku popisuje, že klasická snídaně pro děti v podobě rohlíku s máslem nebo medem či croissant s čokoládou není zrovna tím správných řešením, protože obsahuje hodně cukrů a tuků, což způsobuje, že člověku rychle vytráví. Ideálním řešením pro snídani jak dospělého, tak i dítěte, jsou cereálie s kombinací mléčných výrobků, které jsou bohaté na bílkoviny

a vlákninu. (www.mojobetyнка.cz) Časopis Maminka (listopad 2012) také poukazuje na důležitost snídaně nejen u dětí. Snídaně a dopolední svačina mají vliv na školní výsledky dětí, protože špatná nebo dokonce žádná snídaně může mít za následek neklid a špatnou soustředěnost. Doma připravená snídaně i svačina jsou nejvhodnější formou stravy, protože na rozdíl od klasických automatů si můžete být jisti energetickou hodnotou a nutričním složením stravy.

V časopisech pro maminky se také řeší kojení. V jednom článku se píše, že kojení je sice to nejlepší, co můžeme dítěti dát, ale pokud po půl roce věku dítě nedokrmujeme, může mu to hodně škodit. Dítěti začne chybět železo a další důležité látky, což může mít za následek snížení železa v červených krvinkách a to by přineslo poruchu imunitního systému, častější infekční onemocnění, bolest hlavy, podrážděnost, nesoustředěnost, zpomalení fyzického i psychického růstu a mnoho dalších potíží. Po půl roce věku dítěte mateřské mléko již nestačí pokrývat potřeby dítěte ani energeticky. Dítě se nenaučí včas přijímat jinou než tekutou stravu a opozdí se vývoj kousání. Některé děti tento deficit zvládají bez větších potíží, jiné jsou často nemocné a unavené. Je proto důležité, aby se dítěti začaly příkrmy dávat již po půl roce a nic nepodcenit. (www.mojobetyнка.cz) Jiné články se také zabývají výhodami a nevýhodami kojení (např. časopis Maminka, listopad 2012).

Dalším častým tématem jsou nemoci jak dětí, tak budoucích maminek. Těhotné ženy často mají spoustu zdravotních problémů, které jsou během gravidity normálním jevem (až 80% všech budoucích maminek uvádí, že měly ranní či celodenní nevolnosti doprovázené zvracením). Některé věci však nejsou až tak normálním průběhem těhotenství. Žena by se měla na lékaře obrátit, pokud začne krvácet, má-li přetrvávající křeče a bolesti v podbříšku, objeví-li se silné zvracení spojené s úbytkem váhy, pokud jí tvrdne břicho, má silné bolesti hlavy a motání hlavy se závratěmi, silné otoky kolem kotníků a mnoho dalších. Ve stejném článku MUDr. Verner ženám radí, že pokud jejich těhotenství doprovází tyto nevolnosti, mají jíst málo, ale zato častěji, co pomáhá na nevolnost (například zázvor). Důležité je také hodně pít, ležet v klidu a teple, protože plod se teprve vyvíjí a nemoc by ho mohla ohrožovat. Všechny léky, které ženy berou musí nejdříve konzultovat s lékařem, protože ne všechny léky jsou při graviditě zdravé a některé jsou dokonce zakázané. (Maminka, listopad 2012)

Jak už jsem uvedla, v časopisech pro maminky se dnes objevují témata o rodině a domácnosti. Stejně tak jsou častým tématem muži a nepochopení žen. Ať už je to časopis Betyнка a článek o tom, jaké důvody muži mají k tomu, že se nechtějí ženit, nebo jsou to články o muži a jeho nepochopení ženských problémů, či proč doma nepomáhají s úklidem. Zkrátka dítě v některých článcích nemusí být středem světa, ale dá se říct, že v nich vždycky alespoň trošku figuruje.

Článek v časopisu Maminka se zabývá také právy dítěte, protože každé narozené dítě má spoustu nepopíratelných práv. Tento článek kromě určení otcovství a nesezdaných soužití řeší také soudní procesy v souvislosti s dětmi. Pokud například matka s dítětem zůstane sama a otec se k dítěti nehlásí, může určení otcovství hnát k soudu. K tomu může mít matka několik důvodem. Nejčastějším důvodem jsou finance, tedy vyživovací povinnost k dítěti, protože často svobodné matky mají problémy své dítě zaopatřit a dát jim všechno nutné. Dalšími důvody mohou být například povinnost otce se v případě potřeby o dítě postarat anebo citová,

emocionální stránka, protože dítě se jednou bude ptát, kde má tátu a proč není uveden v jeho rodném listě. Testy DNA naopak častěji vyžadují muži, kterým je právo na dítě upíráno. Jak jsem již uvedla, dítě má právo na určité finanční prostředky od toho, kdo ho zplodil. Problém může nastat, pokud otec finanční prostředky na dítě sice poskytuje, jenže je dává do rukou matky, která je třeba vůbec nemusí použít na zajištění dítěte. Mgr. Balín uvádí: „*Pokud by strádalo, tak se postupuje jako v jiném případě, kdy rodič/e zanedbávají výživu dítěte a neplní si povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti. V případě, že by matka prokazatelně zneužívala výživné, bylo by možné rovněž žádat o změnu jeho výše. Jenže tím se nic nevyřeší.*“ (Maminka, 2012, s. 79)

V dnešní době se také můžeme dočíst o tzv. biohračkách. Může jít třeba o hadrové panenky nebo zvířátka z biobavlny. Takové látkové chraštítko má smysl v případě, že malé dítě tráví hodiny žužláním toho, co se jim vloží do rukou. Existuje také biovarianta plastových hraček, tedy i chraštítek a kousátek pro kojence. (Maminka, listopad 2012)

Velmi časté jsou reklamy na vybavu pro kojence a děti, ať už jsou to obchody s postýlkami, velkým výběrem kočárků, oblečení nebo další vybava, která je pro dítě důležitá. Můžeme se zde setkat i s porovnáváním cen podobného oblečení v různých obchodech, aby maminky měly možnost vybrat si vhodnou variantu také podle jejich finanční situace. Jsou vidět nejen oblečky na malé děti, ale také pro děti předškolního i školního věku, také je hodně rad a reklam ohledně oblečení pro malé sportovce a mnoho dalších.

Za „módní výstřelek“ se také považuje porod s „Dulou“, která je označována jako spojenec u porodu. Tato pomocnice za Vás sice dítě na svět nepřivede, ale získáte pomoc a podporu od člověka, s kterým se již nějakou dobu setkáváte a bavíte se o svém těhotenství, stresu a jiných záležitostech. „Dula“ doporučí literaturu, různé kurzy pro těhotné, informace týkající se životosprávy těhotných a mnoho dalších informací, ale může s Vaší pomocí také sestavit porodní plán. Tomuto plánu se také říká porodní přání. Můžete společně vybrat porodnici, ve které se budete cítit pohodlně (např. podle ohlasů na různé porodnice na internetu). Také si můžete pokusit sjednat před porodem například příznivou hudbu na porodním sále, chcete-li rodit zásadně v kleče nebo jiné poloze a podobně. A „Dula“ má u těchto rozmarů vždy pochopení a bude se Vám snažit jakkoliv vyhovět. Nejdůležitější roli hraje však při porodu, kde Vás bude všemožně povzbuzovat a podporovat tak, že budete mít pocit, že snad zvládnete všechno.

V časopisu Betyнка se také řeší přílišný vliv médií na děti. Podle posledních průzkumů tráví dnešní děti u médií až 4 hodiny denně, což je velké a zarážející číslo, zejména když si uvědomíme, že jsou naše děti do odpoledních hodin ve školách či školkách. Děti do věku 9 let tráví u televize v průměru tři hodiny denně, u dětí od 10 do 14 let je to až pět hodin. Velmi oblíbeným médiem je také internet, a to u dětí školního věku. Chlapci také velmi často zasednou k počítačovým hrám. Dívky zůstávají o to déle sedět u televize. Dnešní děti lepší zábavu než televizi, internet či počítačové hry snad ani neznají. A je také na rodičích, jak jdou svým dětem příkladem, zda i oni prosedí většinu volného času u televize nebo jestli alespoň hlídají volnočasové aktivity svých dětí. (www.mojebetyнка.cz)

6.4. Shrnutí komparace časopisů

Jak je známo, v současnosti je různých časopisů pro maminky a rodinu na trhu spousta. Ať už je to časopis Maminka, Betyнка, Máma a já či jiné podobné časopisy, všude se dočteme spoustu informací o výchově a péči, nejen o ty nejmenší děti, ale například i návody, jak vycházet s dospívající mládeží. Dále se dozvíme, jak být správná hospodyňka a manželka,

jak se udržet kondici nebo být krásná i po třech dětech a podobně. V letech 1951 -1954 je celkově časopisů a jiných článků velmi málo, takže není divu, že vyloženě o mateřství není žádný časopis. Nejrozšířenějšími publikacemi na toto téma jsou Květy a Vlasta. Květy se zabývají více politickým režimem, českou společností a různými zajímavostmi, o mateřství a dětech se tu dozvídáme spíše z článků čtenářek. Časopis Vlasta je na články o mateřství bohatší, v letech 1950-1954 se zabývá mateřstvím více než Květy, není to však časopis určený jen pro maminky s dětmi tak, jak tomu je v dnešní době.

V časopisu Květy se v letech 1951-1954 také hodně mluví o rovnoprávnosti žen, která je teprve v začátcích a někdy to členům rodiny dělá problémy. Manžel již nemá hlavní slovo v domácnosti, není ten jediný, kdo může o celé rodině rozhodovat a dávat různé příkazy. V časopisech Vlasta i Květy se objevují články čtenářů s prosbou o radu, jak přesvědčit manžela, že i žena je nyní důležitým rozhodčím orgánem v životě rodiny. Muži s emancipací a zrovnoprávněním žen mají v některých rodinách problém, zatímco v jiných jim to docela vyhovuje. Když se manželovi například nelíbí, že žena chce jít do zaměstnání, jsou v rodinách hádky. Čtenářky však často uvádějí, že pokud si žena postaví hlavu a přece jen do zaměstnání nastoupí, byť i bez vědomí manžela, měla by se situace v rodině uklidnit a manžel se třeba nakonec postará i o děti v době nepřítomnosti matky. Vlasta je na články o mateřství bohatší. Je zde vidět, že zatímco Květy jsou časopisem i pro muže, Vlasta většinou radí ve věcech typicky ženských.

V roce 1980 jsou nejrozšířenějšími rodinnými časopisy také jen Vlasta a Květy, Květy jsou však zaměřené spíše obecně na společnost, kulturu, politický režim nebo zajímavosti z různých koutů světa než na mateřství a rodičovství. Podle mého názoru se v této době z Vlasty stává mnohem více časopis typicky ženský, stále však neřeší jen děti, jejich péči nebo výchovu. Mluví se zde hodně o svatbách, objevují se i názory, že nemusí být čistě bílé šaty, podle časopisu Vlasta je však bílá barva nejvhodnější a tradiční. V této publikaci je téměř vše spojeno s rodinou, vzděláním, výchovou a péčí o děti. Je to hlavně z toho důvodu, že rodina je základem státu a vše se tedy točí kolem jejich potřeb.

Jak jsem již uvedla, v současnosti je časopisů určených jen o mateřství spousta. I na internetu je spousta článků zaměřujících se na mateřství a správnou péči o děti. Dá se však říct, že málokterý muž si přečte tyto časopisy. Může to být také tím, že se zde řeší kromě péče o dítě také otázka vzhledu matky, jak zhubnout, jak správně jíst, co je dnes v módě a spousta dalších článků, které zajímají především ženy, a to nejen jako matky.

Rozdílné postoje jsou vidět například v oblékání dětí. Zatímco v letech šedesátých i v roce 1980 jsou v časopisech pro rodiny rady, jak ušít oblečení pro celou rodinu, dnes se v časopisech objevují typy na nejrůznější obchody, ve kterých se oblečení pro celou rodinu dá koupit. V letech 1951-1954 bylo v časopisech také uváděno, že děti na sobě musí mít hlavně pohodlné oblečení, které bude vhodné k jejich „stylu života“. Na nějaké parádění dětí matky neměly čas. Názor, že děti by měly chodit hlavně pohodlně oblékané, přetrvává dodnes, i když některé maminky už slova jako „věci na lítačku“ téměř neznají. Děti se také začínají mnohem dříve malovat a upravovat, než tomu bylo dřív, kdy šminky zdaleka nenosily všechny ženy.

Dalším viditelným rozdílem je množství reklam na nejrůznější zboží. V letech 1951-1954 se v časopisech neobjevovaly žádné reklamy. V roce 1980 se začínají objevovat reklamy na dětskou výživu apod., v dnešní době je reklam velké množství, a to nejen na dětskou výživu nebo hygienické potřeby, ale i na nejrůznější oblečení pro maminky, na výbavu do domu a dokonce se zde objevují i reklamy na krémy na vrásky a jiné potřeby spíše starších žen.

Snadné je vidět i různé názory na porod. Zatímco v roce 1951 se v Květech objevuje článek o tom, že porod by zdravou ženu neměl bolet a porodní bolesti jsou jen znakem strachu a vyděšenosti, dnes existují dokonce i tzv. duly, což je profese některých žen, které se pro

matku stanou součástí jejího života v době těhotenství a porodu, kdy ji poskytují podporu, kterou třeba manžel nezvládne. V letech 1951-1954 a také kolem roku 1980 se o muži jako o účastníku porodu vůbec nemluví, v dnešní době má většina žen u porodu podporu budoucího otce a mnoho žen bere jako samozřejmost, že muži u porodu budou asistovat.

Další viditelný rozdíl je v hračkách. Ty jsou sice nedílnou součástí všech dětí, ale dnes mají zcela jinou formu. V časopisu Květy z roku 1951 se mluví o tom, že není dobré dávat dětem mechanické nebo „živé“ hračky, protože u nich dítě nemůže rozvíjet vlastní představivost. Nejlepší hračkou je tu například židle, z které si dítě udělá koně, žebřík nebo cokoli jiného. Děti v dnešní době si neumí svět bez mechanických a elektronických hraček vůbec představit. V současnosti jsou na trhu také biohračky, které jsou pro děti nezávadné a hygienické.

Také o svobodných matkách se dnes mluví jinak. Různé příběhy svobodných matek jsou častým tématem v časopise Vlasta v roce 1980. Zatímco se na ně společnost v té době dívá „skrz prsty“, dnes jsou případy, kdy zůstane matka sama s dítětem zcela běžné a společnost se nad tím nepozastavuje. Neobvyklým případem jak dnes, tak v roce 1980 je osamělý otec, který má své děti ve výhradní péči. Tyto případy nejsou tak časté ani dnes, proto se k těmto otcům často vzhlíží a dostává se jim většího pochopení od okolního světa, než osamělým matkám.

Rozdílnost časopisů z těchto tří období je viditelná a jasná, a to nejen v oblasti mateřství. Na několika příkladech jsem ukázala ty, které pokládám v otázkách mateřství a rodiny za důležité. Studování těchto časopisů mi dalo hodně vědomostí a také uvědomění si změn, které za posledních šedesát let nastaly. Například placené asistentky u porodu (tzv. Duly) mi přijdou přehnané. Vždyť před několika desítkami let si ženy u porodu vystačily samy, dnes má většina žen u porodu partnera, tak není potřeba podpora cizího člověka. Také si myslím, že není přehnané říct o některých maminkách dnešní doby, že jejich péče je přehnaná a není ani vhodné být „biomáma“. Dříve se bez biohraček, biobavlny i jiných biopřípravků matky obešly, tak proč ne dnešní maminky?

Závěr

Primární postavení v otázce mateřství a rodičovství je přisouzeno ženám. Ty jsou společností i médií vnímány jako osoby, které mají zajišťovat zdraví dítěte, jeho správnou výchovu a vykonávat veškerou péči o něj. Žena/matka je také nejčastěji prvním člověkem, za kterým dítě jde, pokud se poraní nebo se stane cokoliv špatného. Jak je známo, matka je většinou tím primárním člověkem pro dítě po dlouhou dobu, ovšem s pubertou se její postavení mění a často se objevují určité neshody mezi matkou a jejím potomkem. I přesto je pro něj matka jedním z nejdůležitějších lidí v jeho životě, a to i v dospělosti. Na matku se jako na hlavního pečovatele dívají i média, a to již několik desítek let.

Moje bakalářská práce se zaměřovala hlavně na obraz ženy – matky a jeho prezentaci v médiích. Teoretická část se zabývala obecně mateřstvím, jeho historií i dnešní podobou otců a rozšířenou plánovanou bezdětností. Dále se teoretická část práce zabývala pojmem gender a genderovými rolami jak v domácnosti, tak při výchově a péči o dítě. Také uváděla, jaký vliv mají média na celou společnost i na jednotlivce a zaměřovala se také na mediální prezentaci genderových rolí.

Cílem praktické části bylo zjistit, zda mateřství prošlo v médiích za posledních šedesát let výraznými proměnami, a jak se na mateřství dívají ženy i muži různých věkových kategorií.

Nejdříve jsem se v praktické části zabývala vyhodnocováním dotazníků, které hledaly odpovědi na mnou stanovené hypotézy. Jak se při verifikaci hypotéz ukázalo, informace z médií čerpají více ženy než muži. Hypotéza, podle které většina rodičů preferuje rady a informace od známých více než informace z médií, se také potvrdila. Poslední potvrzenou hypotézou bylo tvrzení, že respondenti nejmladší věkové kategorie (20-29 let) o věcech v rodině rozhodují společně daleko častěji, než respondenti nejstarší věkové kategorie (60 let a více). Hypotéza, že muži mladší 40 ti let pomáhají svým partnerkám v domácnosti daleko více než muži starší 40 ti let, se ovšem nepotvrdila. Otázky v dotazníku také zjišťovaly, jak se k pojmu mateřství staví nejen ženy jako matky, ale i muži, kteří se již stali otcí. V průzkumu bylo zjištěno, že se většinou na problematiku mateřství pohlíží jako na výhradně ženskou záležitost. Především muži mají často pocit, že s pojmem mateřství nemají tolik společného, protože pokud jde o ně, hovořit by se mělo spíše o otcovství. Proto na otázku „Co si představujete pod pojmem mateřství“ nejvíce mužů odpovídalo, že je to vztah ženy a dítěte. Dále dotazníkové šetření zjišťovalo, zdali jsou v dnešních rodinách stále zavedené genderové stereotypy. Vyhodnocením několika otázek jsem dospěla k názoru, že genderové stereotypy jsou u starších věkových skupin (zejména u skupin 50-59 let a 60 let a více) o mnoho výraznější, než v dnešních rodinách, kde se běžné domácí práce dělí mezi oba partnery a kde je také znát „nová otcovská role“, o které bylo pojednáváno v teoretické části bakalářské práce.

V praktické části se dále zabývám proměnami mediálních prezentací mateřství, rodičovství i genderových rolí. K tomuto výzkumu jsem zvolila časopisy od roku 1950 do současnosti. Pro tuto část jsem si zvolila tři základní období, a to období v letech 1951-1954, rok 1980 a současnost, tedy rok 2010-2012. Jak se ukázalo, pojetí mateřství se za posledních šedesát let v časopiseckých článcích změnilo v mnoha ohledech. Vedle vhodného oblečení a výživy pro děti je to například role ženy a muže ve společnosti i v domácnosti. Dnešní ženy jsou nejen důležitými členy v rozhodování věcí týkajících se rodiny, ale v některých soužitích jsou dokonce hlavou rodiny, což se v roce 1950 nestával. V té době byl hlavou rodiny výhradně muž, který byl hlavním živitelem rodiny. Matka byla často s dětmi doma i po mateřské dovolené a starala se o domácnost a výchovu dětí. Dnes je v řadě

případů na mateřské dovolené muž, což v roce 1950 bylo až nepřipustné, už jen kvůli postavení muže ve společnosti.

Pojem mateřství je po celých šedesát let médii chápán jako pozitivní akt. I přesto můžeme zaznamenat rozdíl v tomto chápání. Zatímco časopisy ještě před pár desítkami let brali těhotenství a mateřství jako samozřejmost a úděl každé spořádané ženy, dnešní časopisy se na mateřství dívají jako na nejkrásnější období života ženy, které by si měla patřičně užívat a radovat se z něj.

Často se v dnešní době mluví o tom, že děti jsou nevychované, neslušné a o hodně rozmazlenější než dříve. Také občas zaslechnu někoho, kdo říká, že si dnešní děti neumí už ani hrát a žijí jen televizí, internetem nebo počítačovými hrami. Myslím si, že je to dobou, ve které děti vyrůstají. Když dříve lidé neměli počítač nebo dokonce ani televizi, děti nebyly obklopeny tolika novými možnostmi, které mají v současnosti. I přesto je dle mého názoru velmi důležité, aby si ženy budoucí roli matky dobře promyslely a snažily se svoje děti vychovávat, jak nejlépe jen umí.

Resumé

Bachelor work deals with motherhood and its changes in media. The basic task is to map media presentation of motherhood in period of the past 60 years, to find out what aspects of motherhood and parenthood came through the changes, and to verify the assumption that media presentation supports established gender stereotypes. The partial task is to learn what conceptions of motherhood have mothers of present generation.

One part of the bachelor work includes theoretical knowledge of motherhood. It deals with motherhood itself, its history, the cult of motherhood, questions of fatherhood and childlessness, perception of gender and with that related gender roles in household and in motherhood. It also deals with media and its influence on society and family and questions regarding gender in connection with media.

The practical section contains two parts. The first part is done quantitatively. Data were obtained by questionnaires. Results are processed mostly graphically in accordance with each particular part of questionnaires. The second part is done by collection of information from magazines issued during the last 60 years. Data is consequently verbally analyzed.

Key words

Motherhood, fatherhood, family, upbringing, culture, gender and gender stereotypes, society, media

Anotace

Bakalářská práce se zabývá mateřstvím a jeho proměnami v médiích. Základním cílem je zmapování mediálních prezentací mateřství v období posledních šedesát let, a zjištění, jaké aspekty související s mateřstvím a rodičovstvím přešly proměnami a ověření předpokladu, že mediální prezentace podporuje zavedené genderové stereotypy. Dílčím cílem je zjistit, jaké představy o mateřství mají matky současné generace.

Součástí bakalářské práce jsou teoretické poznatky v oblasti mateřství. Zabývá se mateřstvím jako takovým, jeho historií, kultem mateřství, problematikou otcovství a bezdětnosti, pojmem gender a s tím souvisejícími genderovými rolí v domácnosti a v mateřství. Také se zabývá médii a jejich vlivem na společnost i na rodinu a problematikou gender ve spojitosti s médii.

Praktická část má dvě části. První část probíhá kvantitativně. Data byla získávána pomocí dotazníků. Výsledky jsou zpracovávány především graficky, dle jednotlivých částí dotazníku. Druhá část probíhá sběrem informací z časopisů v posledních 60. letech, kde jsou pak tyto data slovně vyhodnocovány.

Klíčová slova

Mateřství, otcovství, rodina, výchova, kultura, Gender a genderové stereotypy, společnost, média

Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura:

- [1] BADINTER, E. *Materská láska od 17. století po současnost*. 1.vyd. Bratislava: Aspekt, 1998. ISBN 80-85549-04-2.
- [2] CAMPIONE, F. *Mateřství*. Novina: Praha, 1941.
- [3] DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: Cevap, 2008. ISBN 978-80-7330-163-1.
- [4] FELLNEROVÁ, U. *Žena 21. století*. Praha: Ikar, 1997. ISBN 80-7202-144-3.
- [5] HAŠKOVÁ, H. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: SLON, 2009. ISBN 978-80-7419-020-9.
- [6] HAVELKOVÁ, H., VODRÁŽKA, M. *Žena a muž v médiích*. Praha: Nadace Gender Studies, 1998. ISBN 80-902367-2-3.
- [7] HRDLIČKOVÁ, A. *Úvod do Gender Studies*. České Budějovice, 2008. ISBN 978-80-86708-69-0.
- [8] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1396-4.
- [9] JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.
- [10] KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962.
- [11] KLÍMOVÁ – FÜGNEROVÁ, M. *Mateřství*. Praha: Práce, 1969
- [12] KLÍMOVÁ – FÜGNEROVÁ, M. *Citová výchova v rodině*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství ROH, 1974.
- [13] MAŘÍKOVÁ, H. *ABC feminismu*. Brno: Nesehnutí, 2004. ISBN 80-903228-3-2.
- [14] MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2003. ISBN 80-86429-19-9.
- [15] MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Praha: Avicentrum, 1986.
- [16] McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-200-9.
- [17] MOŽNÝ, I. *Česká společnost*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.
- [18] MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
- [19] OAKLEY, A. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6.
- [20] PALA, K., VŠIANSKÝ, J. *Slovník českých synonym*. Nakladatelství Lidové noviny. 1996. ISBN 80-7106-059-3.
- [21] PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 1081-150-2000.
- [22] RENZETTI, C. M., CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0525-2 .
- [23] SMAHEL, R. *Domov prožít, domov vytvářet*. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1995.
- [24] TOWNSEND, J., CLOUD, H. *Děti a hranice*. Praha: Návrat domů, 2003. ISBN 80-7255-075-6.
- [25] UTRIO, K. *Dcery Eviny*. Havlíčkův Brod: Hejkal, 1994. ISBN 80-901646-0-9.
- [26] VALDROVÁ, J. *Gender a společnost*. 1. vyd. Univerzita E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006.
- [27] WARSHAK, R. *Revoluce v porozvodové péči*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-089-8.

Časopisy:

- [1] Květy, 1951
- [2] Květy, 1952
- [3] Květy, 1980
- [4] Maminka, listopad 2012
- [5] Vlasta, 1954
- [6] Vlasta, 1980

Internet:

- [1] <http://www.tatove.info/historie4.html>
- [2] <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Matka-a-otec-v-behu-dejin.html>
- [3] <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/246/O-UCINCICH-MEDII.html/>
- [4] <http://adks.apha.cz/res/data/111/012561.pdf>
- [5] www.mojebetynka.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1: Tabulka	1
Základní charakteristiky tradiční, moderní a postmoderní rodiny	
Příloha č. 2: Tabulka	2
Fenomén bezdětnosti a důležitost názoru partnera/partnerky na reprodukci	
Příloha č. 3: Volné odpovědi respondentů	3
Příloha č. 4: Vzor dotazníku	13

Příloha č. 1: Tabulka – Základní charakteristiky tradiční, moderní a postmoderní rodiny

	Tradiční	Moderní	Postmoderní
Struktura	široká, vícegenerační	nukleární, manželská	variabilní, individualizovaná
Základní kapitál	ekonomický	ekonomický, sociální, kulturní	sociální, KULTURNÍ
Legitimace	sex, děti	děti	NELEGITIMIZUJE
Role	komplementární, hierarchizované	segregované, komplementární	individualizované
Funkce	univerzální	pečovatelské, statusotvorné, citové	CITOVÉ
Autorita	otec	otec – matka, funkčně segregované	individualizovaná, slabá
Reprezentace diskurzu	náboženský, církevní	občanský	masmediální
Mezigenerační přenos	patrilinéární, autoritativní	demokratický, smíšený	slabý

(Rodina a společnost, Ivo Možný, 2006, s. 23)

Příloha č. 2: Tabulka – Fenomén bezdětnosti a důležitost názoru partnera/partnerky na reprodukci

(Fenomén bezdětnosti, Hašková Hana, str. 15)

Podíl bezdětných žen na celkovém počtu žen podle věku v ČR v letech 1950-2001 (údaje jsou vedeny v procentech)

Věk ženy	Rok	Sčítání lidu, domů a bytů				
	1950	1961	1970	1980	1991	2001
20	74,9	71,0	71,8	64,6	69,0	90,1
25	34,4	24,3	22,96	19,3	21,8	49,2
30	18,3	12,8	10,0	8,7	9,4	13,6
35	16,1	12,0	7,3	6,2	6,2	6,4
40	16,6	11,7	7,5	5,6	5,4	5,0
50	20,3	16,8	11,1	7,2	6,7	4,3
60	19,3	21,4	16,0	10,6	8,7	4,7

Důležitost názoru partnera/partnerky (25-54 let) na reprodukci (údaje jsou uvedeny v procentech). Otázky zněly: „Jakou váhu má (měl) pro Vás názor Vašeho partnera při Vašem rozhodování o počtu dětí?“ a „Jakou váhu má (měl) pro Vás názor Vašeho partnera při Vašem rozhodování o době narození dětí?“ (str. 84)

	Muž	Žena
1. Důležitost názoru partnera/ky při rozhodování o počtu dětí		
Zásadní vliv + docela značný vliv	90	82
Docela malý vliv + žádný vliv	10	18
Celkem	100	100
2. Důležitost názoru partnera/ky při rozhodování o časování rodičovství		
Zásadní vliv + docela značný vliv	81	65
Docela malý vliv + žádný vliv	19	85
Celkem	100	100

Příloha č. 3: Volné odpovědi respondentů

Skupina 20-29 let

6. Co si představujete pod pojmem mateřství?

Ženy:

- Výchova dětí
- Štěstí, zklamání, radost, těšení se, přípravy, představy
- Péče o dítě + starosti s tím spojené
- Být s dítětem doma a věnovat se mu
- Rodina, štěstí, starost, péče, výchova dítěte, starost matky
- Celoživotní zodpovědnost
- Starost, radost, zodpovědnost
- Dát svému dítěti tu nejlepší péči
- Domov, láska, radost
- Dřina
- Vztah matka + dítě
- Mateřství je pro mě krásné období, kdy jsou si maminka a dítě nejbliž. Učí se jeden od druhého a oba dva duševně rostou
- Radost, starost a skvělá životní zkušenost
- Nové období v životě, které všechno změní a mělo by být pro matku šťastné plné krásných a pohodových chvil s dítětem a podpory otce dítěte bohužel realita bývá přesně opačná
- Úžasné období života, které trávím společně s mým synem. Zahrnuje již samotné těhotenství, porod a pak péči o prcka a veškerou lásku, kterou mu můžu dát. Důležité místo má také výchova a předávání hodnot v životě dítěte.

Muži:

- Výchova dítěte (starost matky)
- 3 roky dovolené
- Období, ve kterém se většinou žena stará o své malé ratolesti a zajišťuje jejich zdraví a průběh života
- Starost o dítě
- Štěstí, starosti a očekávání
- Výchova dětí
- Matka + dítě

7. Pouze pro ženy: Jak jste prožívala nebo prožíváte mateřství zejména v mladším věku dítěte (zejména po dobu mateřské dovolené) – zakroužkujte a odůvodněte

- Děti jsem chtěla
- Mělo by to být nejhezčí období života, kdy si lidé užívají sebe i dítěte, realita bohužel bývá opačná
- Bylo mnoho různých pozitiv i negativ
- Sledujete vývoj a pokroky dítěte
- Plno radosti, děti jsem plánovala
- Užívám si to
- Na jednu stranu velká zodpovědnost na druhou stranu velká radost

- Těšila jsem se na dítě, bylo hodné
- Je to krásná věc, zároveň náročná, ale už bych neměnila za nic na světě. Je to moje zlato a d'áblík zároveň

9. Pokud jste při předchozí otázce odpověděli ano nebo spíše ano, z jakých zdrojů čerpáte/jste čerpali nejvíce? Zakroužkujte, popř. doplňte:

Ženy:

- nejvíce z internetu (odborné portály, diskusní fóra se zkušenostmi dalších maminek)
- psychologické knihy
- Nejčastěji čerpám z odborných časopisů a knih. Ráda nacházím více názorů na jednotlivá témata a dělám si podle nich vlastní úsudek
- ženské časopisy, reklamy na plíny a výživu

11. Dáváte/dávali jste přednost mediálně prezentovaným výrobkům pro děti (reklamy na dětské pleny, dětskou výživu apod.) nebo je podle Vás důležitější vlastní zkušenost a zkušenosti blízkých? Odpověď jiné:

Ženy:

- Oba názory jsou pro mě velmi podstatné
- Obojí
- Vlastní zkušenost a cena

Muži:

- Je mi to jedno

15. Jaké práce doma děláte? Zakroužkujte: Odpověď jiné:

Ženy:

- I vše jiné

Muži:

- Vynáším odpadky

16. Jaké práce dělá doma Váš partner/partnerka? Zakroužkujte: Odpověď jiné:

Ženy:

- Vynáší odpadky
- Zřídka vysává a vynáší odpadky
- Žádné

Muži:

- stará se o dítě

18. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste nad 1 rok věku dítěte? Odpověď jiné:

Ženy:

- Vše společně

Skupina 30-39 let

6. Co si představujete pod pojmem mateřství?

Ženy:

- Zodpovědnost, nejkrásnější období života
- Honička
- Starost, starost a starost
- Je to něco, co mi úplně změnilo život, pohled na svět..
- Mazec a kolotoč
- Je to největší dar, který člověk může mít
- Nejhezčí období života
- Starost a výchova dítěte
- Péče o dítě, starost, radost a láska
- Starost a péče o dítě
- Celoživotní poslání, nekonečná radost a starost, pozitivní záležitost
- Rodinné zázemí, úplná rodina
- Starosti, děti
- Rodina, děti, štěstí a zároveň starost o své blízké
- Zplodit, vychovat, postarat se a zabezpečit své dítě
- Je to pro mě nezapomenutelný zážitek a jsem ráda, že to potkalo právě mě a můžu vychovávat dvě krásné a zdravé děti
- Péče a starost o dítě a jeho výchova
- Poslání každé ženy, mít pro koho žít

Muži:

- Matka + dítě
- Výchova a starání se o dítě matkou i otcem pro jeho pozitivní vývoj a vzdělání pro život v dospělosti
- Těhotná žena, starost a péče o dítě

7. Pouze pro ženy: Jak jste prožívala nebo prožíváte mateřství zejména v mladším věku dítěte (zejména po dobu mateřské dovolené) – zakroužkujte a odůvodněte:

- Měla jsem radost a užívala jsem si to
- Starání se o miminko a batole mě velmi bavilo, užívala jsem si to
- Když plakala, tak mi bylo smutno. A když se smála, tak jsem byla šťastná taky
- Více pochopení, s vyšším věkem nedoporučuji
- Je úžasný pozorovat děti, jak rostou a jaký dělají pokroky
- Užívala jsem si mateřství a děti když byly malé
- Užívám si to
- Chtěla jsem děti, plánovala je
- Samá starost

9. Pokud jste při předchozí otázce odpověděli ano nebo spíše ano, z jakých zdrojů čerpáte/jste čerpali nejvíce? Zakroužkujte, popř. doplňte:

Ženy:

- Časopisy Maminka, Betyнка
- Jakékoliv TV pořady o dětech

- Ženské časopisy

11. Dáváte/dávali jste přednost mediálně prezentovaným výrobkům pro děti (reklamy na dětské pleny, dětskou výživu apod.) nebo je podle Vás důležitější vlastní zkušenost a zkušenosti blízkých? Odpověď jiné:

Ženy:

- Doktorka, lékárnice
- Ne
- Dle vlastního uvážení a zkušeností
- Jen můj a manžela názor

15. Jaké práce doma děláte? Zakroužkujte: Odpověď jiné:

Ženy:

- Nákupy, topení
- Drobné opravy
- Vše, co je potřeba
- Všechno

16. Jaké práce dělá doma váš partner/partnerka? Zakroužkujte:

Ženy:

- Práce kolem domu – různé opravy uvnitř i venku
- Vše, co je potřeba, buď já nebo manžel
- Opravy a údržba
- Vysávání

17. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste do 1 roku věku dítěte? Odpověď jiné:

Ženy:

- Praní
- Vše, co bylo potřeba
- Výchova
- Citový vztah, láskyplný
- Všechno

18. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste nad 1 rok věku dítěte? Odpověď jiné:

Ženy:

- Vše, co bylo potřeba
- Mazlení, škádlení se
- Už jsou skoro dospělí

Skupina 40-49 let

6. Co si představujete pod pojmem mateřství?

Ženy:

- To nejhezčí co může ženu potkat (teda když si to přeje)
- Čas strávený se svou rodinou doma a v klidu
- Výchova dětí
- Štěstí, radost, zodpovědnost, bezmoc, starost
- Péče o děti, nejkrásnější roky mého života
- Příjemné starosti
- Poslání, dar, zodpovědnost, radost
- Smysl života
- Život s dětmi a obohacení života
- Láska k dětem, rada v jejich problémech, pomoc při učení
- Radost i starost
- Moje děti, rodina
- Starosti
- Zodpovědnost, starost, láska, odpočinek, těšit se na nový život
- Početí a výchova svých dětí
- Láska k dítěti
- Závazek na celý život
- Odpočinek
- Bezmoc

Muži:

- Zodpovědnost, krásný pocit, starost o budoucnost
- Těhotná žena
- Mnoho radostí a kupu starostí
- Péče o své narozené dítě
- 3 roky dovolené

7. Pouze pro ženy: Jak jste prožívala nebo prožíváte mateřství zejména v mladším věku dítěte (zejména po dobu mateřské dovolené) – zakroužkujte a odůvodněte:

- Neřešila jsem to, je to úděl žen
- Hezké období
- Má to své světlé i stinné stránky
- Je to hezké
- Protože jsem byla doma, hrála si s dětmi a pozorovala jejich růst
- V mladším věku je vše uspěchaný. Ve středním věku si to žena vše vychutná a váží si každé chvíle
- Možnost věnování se dítěti a nemusel se od něj chodit do práce
- Pozitivně s občasnými krizemi
- Bylo to radostné období, vidět malého človíčka, jak roste, učí se.. A i já se hodně naučila
- Klidně někdy chaoticky

9. Pokud jste při předchozí otázce odpověděli ano nebo spíše ano, z jakých zdrojů čerpáte/jste čerpali nejvíce? Zakroužkujte, popř. doplňte:

Ženy:

- Časopis Rodina
- Psychologické publikace
- TV pořad Sama doma

Muži:

- pořady pro rodiče

10. Vyberte z níže uvedených časopisů týkajících se dětí ty, které si kupujete/jste si kupovali anebo čtete/jste četli – Odpověď jiné:

Ženy:

- Internet
- Napsáno životem, Čas na lásku
- Máma a já

15. Jaké práce doma děláte? Zakroužkujte – Odpověď jiné:

Ženy:

- Co je potřeba
- Všechno, jsem muž a žena v jednom
- Záclony, okna, údržba auta
- Mytí oken

Muži:

- Co se týče mužské práce

16. Jaké práce dělá doma Váš partner/partnerka? Zakroužkujte – Odpověď jiné:

Ženy:

- Co je potřeba
- Co je třeba, dle situace
- Údržba auta, chalupa

18. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste nad 1 rok dítěte?

Ženy:

- Čtení knih
- Kroužky, čtení pohádek, rozhovory o problémech

Skupina 50-59 let

6. Co si představujete pod pojmem mateřství?

Ženy:

- Radost i starost
- Základní pokračování rodu, rodina, děti, normál
- Dřina, strach, výchova
- Zodpovědnost
- Honička
- Starosti
- Příchod nového života na svět, krásné období, kdy jsem byla mladá a plná elánu do života
- Smysl života
- Péče o rodinu a děti

Muži:

- Co já vím, jsem snad matka?
- Pokračování linie

7. Pouze pro ženy: Jak jste prožívala nebo prožíváte mateřství zejména v mladším věku dítěte (zejména po dobu mateřské dovolené) – zakroužkujte a odůvodněte:

Ženy:

- Byla jsem mladá, šťastná a vše jsem dělala s lehkostí
- Vdala jsem se, děti k tomu patřili, chyběla mi práce, nebyla jsem mezi lidmi

9. Pokud jste při předchozí otázce odpověděli ano nebo spíše ano, z jakých zdrojů čerpáte/jste čerpali nejvíce? Zakroužkujte, popř. doplňte:

Muži:

- Dokumenty

11. Dáváte/dávali jste přednost mediálně prezentovaným výrobkům pro děti (reklamy na dětské pleny, dětskou výživu apod.) nebo je podle Vás důležitější vlastní zkušenost a zkušenosti blízkých? Odpověď jiné:

Ženy:

- Dám na radu starších, ale naslouchám i mladším
- Rady lékaře

15. Jaké práce doma děláte? Zakroužkujte – Odpověď jiné:

Ženy:

- Podle potřeby
- Dřevo
- Vše
- Pečení cukroví, mytí oken, praní záclon, chystání oslav celé rodiny, hlídání vnoučat

16. Jaké práce dělá doma Váš partner/partnerka? Zakroužkujte:

Ženy:

- Podle potřeby
- Dělá, co je potřeba
- Stavba
- Opravy a údržba spotřebičů, přestavby bytu atd.

17. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste do 1 roku věku dítěte?

Odpověď jiné:

Ženy:

- Učení dítěte všemu
- Vše, co péče o dítě obnáší

18. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste nad 1 rok věku dítěte?

Odpověď jiné:

Ženy:

- Výlet s partnerem a dítětem
- Učení všeho
- Vše, co péče dítěte obnáší
- Vše s partnerem

Skupina 60-69 let

6. Co si představujete pod pojmem mateřství?

Ženy:

- Péče a výchova dítěte
- Narození dětí a péče o ně
- Děti, domácnost, péče o rodinu, výchova
- Když má žena děti a stará se o ně
- Péče o děti, radost i starost
- Rodění dětí
- Žena, která má děti
- Radost i starost
- Rodina, děti

Muži:

- Když má žena děti a stará se o ně
- Starost ženy o děti

7. Pouze pro ženy: Jak jste prožívala nebo prožíváte mateřství zejména v mladším věku dítěte (zejména po dobu mateřské dovolené) – zakroužkujte a odůvodněte:

- Chtěla jsem děti
- Poslání ženy
- Každá žena by měla mít děti, je to normální
- Je to něco, pro co žijeme, co dává smysl

10. Vyberte z níže uvedených časopisů týkajících se dětí ty, které si kupujete/jste si kupovali anebo čtete/jste četli – Odpověď jiné:

Ženy:

- Knihy

11. Dáváte/dávali jste přednost mediálně prezentovaným výrobkům pro děti (reklamy na dětské pleny, dětskou výživu apod.) nebo je podle Vás důležitější vlastní zkušenost a zkušenosti blízkých? Odpověď jiné:

Ženy:

- Reklamy nebyly
- Předávání zkušeností v rodině

15. Jaké práce doma děláte? Zakroužkujte – Odpověď jiné:

Ženy:

- Ruční práce
- Nákupy
- Údržba domu a auta
- Péče o děti

Muži:

- Starost o dům

16. Jaké práce dělá doma Váš partner/partnerka? Zakroužkujte:

Ženy:

- Starost o bydlení, auto, nákupy
- Starost o dům
- Údržba domu
- Práce v hospodářství
- Hospodářství, pole
- Sekání dřeva
- Nákupy
- Vydělávání peněz
- Drobné opravy
- Natírání

Muži:

- Starost o děti

17. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste do 1 roku věku dítěte? Odpověď jiné:

Ženy:

- Čtení pohádek, zpěv
- Učení dítěte mluvit, chodit

**18. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste nad 1 rok věku dítěte?
Odpověď jiné:**

Ženy:

- Doprovod do kroužků
- Výuka hry na klavír
- Kroužky, návštěvy divadla
- Učení ručních prací

Příloha č. 4: Vzor dotazníku

1. Pohlaví:

- a) Žena
- b) Muž

2. Věk: _____

3. Počet dětí: _____

4. Rodinný stav:

- a) svobodná/ý
- b) nesezdané soužití
- c) vdaná/ženatý
- d) rozvedená/ý
- e) vdova/vdovec

5. Nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní
- b) Střední odborné bez maturity
- c) Střední odborné s maturitou
- d) Vyšší odborné
- e) Bakalářské
- f)
- g) Vyšší

6. Co si představujete pod pojmem mateřství?

---

7. Pouze pro ženy: Jak jste prožívala nebo prožíváte mateřství zejména v mladším věku dítěte (zejména po dobu mateřské dovolené) – zakroužkujte a odůvodněte:

- a) Pozitivně
- b) Negativně
- c) Neutrálně

---

8. Kladete/kladli jste při výchově dětí důraz na informace z médií? (knihy, časopisy, jiné publikace, televize, reklamy apod.):
- Rozhodně ano, řídím se jimi hodně
  - Spíše ano, někdy se tím řídím
  - Spíše ne, kladu důraz více na informace od známých
  - Rozhodně ne, řídím se jen dle vlastního uvážení a vlastních zkušeností
9. Pokud jste při předchozí otázce odpověděli ano nebo spíše ano, z jakých zdrojů čerpáte/jste čerpali nejvíce? Zakroužkujte, popř. doplňte:
- Knihy, publikace
  - Časopisy: _____
  - Televizní pořady: _____
  - Televizní reklamy: _____
10. Vyberte z níže uvedených časopisů týkajících se dětí ty, které si kupujete/jste si kupovali anebo čtete/jste četli.
- Betyнка
  - Maminka
  - Vlasta
  - Květy
  - Miminko
  - Jiné: _____
  - Žádné – tento typ časopisů nekupuji ani nečtu.
11. Dáváte/dávali jste přednost mediálně prezentovaných výrobkům pro děti (reklamy na dětské pleny, dětskou výživu apod.) nebo je podle Vás důležitější vlastní zkušenost a zkušenosti blízkých?
- Řídím se spíše mediálně prezentovanými výrobky
  - Řídím se spíše radami známých a podle vlastní zkušenosti
  - Jiné: _____
12. Kdo je u Vás hlavou rodiny (kdo rozhoduje o financích, má hlavní slovo v oblasti výchovy a jiných důležitých rozhodnutích týkajících se celé rodiny)?
- Muž
  - Žena
  - Rozhodujeme se společně
13. Kdo by měl dělat běžné domácí práce (praní, žehlení, vaření, úklid v domácnosti)?
- Oba partneři
  - Žena
  - Muž

14. Kdo by měl dělat spíše tzv. mužské práce, tedy oprava různých částí domácnosti, sekání zahrady, zařizování oprav od instalatéra a podobně?

- a) Oba partneři
- b) Žena
- c) Muž

15. Jaké práce doma děláte? Zakroužkujte:

- a) Běžný úklid domácnosti
- b) Práce na zahradě
- c) Sekání trávníku
- d) Praní
- e) Žehlení
- f) Vaření
- g) Vytírání podlah
- h) Umývání nádobí
- i) Utírání prachu
- j) Stlaní postelí
- k) Umývání vany, umyvadel, toalety
- l) Jiné práce, doplňte: _____

16. Jaké práce dělá doma Váš partner/partnerka? Zakroužkujte:

- a) Běžný úklid domácnosti
- b) Práce na zahradě
- c) Sekání trávníku
- d) Praní
- e) Žehlení
- f) Vaření
- g) Vytírání podlah
- h) Umývání nádobí
- i) Utírání prachu
- j) Stlaní postelí
- k) Umývání vany, umyvadel, toalety
- l) Jiné práce, doplňte: _____

17. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste do 1 roku věku dítěte?

- a) Krmení
- b) Příprava jídla
- c) Hygiena
- d) Procházka
- e) Výlet
- f) Hraní si
- g) Docházka k lékaři
- h) Jiné: _____

18. Jaké činnosti v rámci péče o dítě vykonáváte/vykonávali jste nad 1 rok věku dítěte?

- a) Příprava jídla
- b) Pomoc při krmení
- c) Hygiena
- d) Procházka
- e) Výlet
- f) Hry
- g) Doprovod do školy
- h) Docházka k lékaři
- i) Přítomnost na rodičovských schůzkách
- j) Pomoc s učivem
- k) Jiné: _____